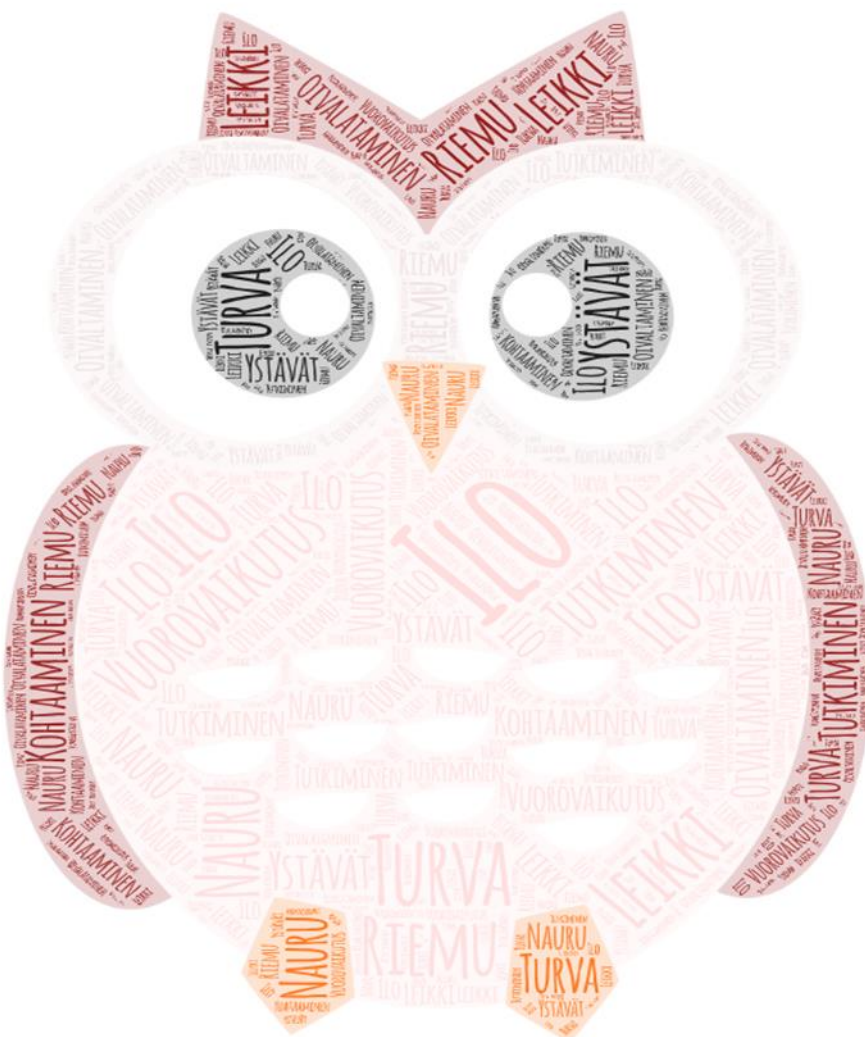

Hattulan kunnan esiopetussuunnitelma

”Se, minkä tuntee, jää mieleen.

Se, mikä vain suoritetaan, unohtuu.

Vaikka jokin asia on aikuisen mielestä, miten onnistunutta tahansa, mutta lapsi ei pääse fiilikseen, ei hän siitä mitään muista tai opi.

Mieti ja katso, miltä se lapsi näyttää. Mitä hän tuntee? Onko hän mukana? Mikä sen lapsen saa innostumaan, sitoutumaan ja uppoutumaan flowhun? Miten mä pystyn aikuisena tukemaan lapsen elämässä kokemuksia ja merkityksellisiä hetkiä, joista jää tunnejälkiä – ja joista syntyy sen myötä oppimiskokemuksia?”

-Kasvattajan kommentti-

Hattulan kunta on mukana toteuttamassa Unicefin Lapsiystävällinen kunta -mallia. Hattulan kunnan esiopetussuunnitelma noudattaa YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen (LOS) keskeisiä tavoitteita eli lapsella on oikeus elämään ja kehittymiseen, yhdenvertaisuuteen, osallisuuteen ja siihen, että lapsen etu on yhteiskunnassa ensisijaisesti otettava huomioon. Lapsella on oikeus tulla kuulluksi ja sanoa mielipiteensä kaikkia itseään koskevissa asioissa, myös päätöksenteossa

Hattulan kunnan esiopetussuunnitelmaa 2020 on ollut laatimassa varhaiskasvatuksen erityisopettaja Minna Hokkanen, varhaiskasvatuksenopettajat Marianne Kattelus ja Taina Kortemaa sekä varhaiskasvatuksen palveluesimies Sari Sahlman. Esiopetussuunnitelma päivitettiin 2023, 2025 & 2026 vastaamaan valtakunnallisen esiopetussuunnitelman perusteiden muutoksia.

Sisällysluettelo

1.	Esiopetus	2
2.	Syvenny Hattulan kunnan esiopetussuunnitelmaan	3
3.	Esiopetuksen toimintakulttuuri rakentuu: Kaikille yhteinen esiopetus	4
4.	Opetussuunnitelman laadinta, arviointi ja kehittäminen	6
5.	Paikalliset erityispiirteet ja esiopetuksen erilaiset järjestämisen tavat	8
6.	Opetussuunnitelmaan liittyvä tiedotus	9
7.	Erytyiseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuva esiopetus .	10
8.	järjestämistä ohjaavat velvoitteet	11
8.1.	Kotiopetus	12
8.2.	Poissaolot esiopetuksesta	12
9.	Esiopetuksen tehtävä osana oppimisen polkua	13
10.	Arvoperusta	16
11.	Oppimiskäsitys	18
12.	Laaja-alainen osaaminen esiopetuksessa	19
12.1.	Ajattelu ja oppiminen	21
12.2.	Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu	21
12.3.	Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot	22
12.4.	Monilukutaito	23
12.5.	Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen	23
12.6.	Osallistuminen ja vaikuttaminen	26
13.	Kehitystä, oppimista ja esiopetukseen osallistumista tukeva toimintakulttuuri	27
13.1.	Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet	27
13.1.1.	Kaikille yhteinen esiopetus	27
13.1.2.	Oppimisen ja oivalluksen ilo	28
13.1.3.	Lapsi osallisena ja oman elämänsä toimijana.....	28
13.1.4.	Hyvinvointi ja turvallinen arki.....	28
13.1.5.	Oppimisympäristöt esiopetuksessa	30
14.	Yhteistyö esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheissa	31
15.	Monipuoliset työtavat	33
16.	Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena	34
17.	Opetuksen yhteiset tavoitteet ja oppimiskokonaisuudet	36

17.1.	Ilmaisun monet muodot	37
17.1.1.	Musiikillinen toiminta	38
17.1.2.	Käsitöiden tekeminen, kuvallinen ajattelu ja ilmaisu	39
17.1.3.	Suullinen ja kehollinen ilmaisu	39
17.2.	Kielten rikas maailma	40
17.3.	Minä ja meidän yhteisömme	42
17.4.	Tutkin ja toimin ympäristössäni	44
17.5.	Kasvan, liikun ja kehityn	45
18.	Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia kysymyksiä.....	48
19.	Miksi ja ketä varten pedagogista dokumentointia?	50
20.	Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki	54
20.1.	Lapsen oikeus oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukeen	54
20.2.	Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet	55
20.3.	Tuen jatkumo varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta perusopetukseen	58
20.4.	Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt ja ryhmäkohtaiset tukimuodot	59
20.4.1.	Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt	60
20.4.2.	Ryhmäkohtaiset tukimuodot.....	61
20.5.	Lapsikohtaiset tukitoimet ja niiden järjestäminen	64
20.5.1.	Lapsikohtaisen tuen tarpeen arviointi.....	66
20.5.2.	Lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskeva suunnitelma.....	67
20.5.3.	Tukea koskeva päätös.....	68
20.6.	Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukeen liittyvä yhteistyö.....	69
20.6.1.	Huoltajan ja lapsen kanssa tehtävä yhteistyö	70
20.6.2.	Moniammatillinen ja monialainen yhteistyö.....	70
20.7.	Esiopetuksen poikkeava järjestäminen lapsen tuen tarpeesta tai terveydentilasta johtuvasta syytä.....	71
20.7.1.	Varhennettu oppivelvollisuus.....	71
20.7.2.	Sairaalaopetus ja Konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu	73
20.7.3.	Muut opetuspalvelut	75
20.7.4.	Lapsen esiopetuksen järjestäminen poikkeavasti terveydentilasta johtuvasta syytä	75
18.7.2.	Perusopetuksen aloituksen myöhentäminen.....	76
	Liite 1: Oppilaaksioton periaatteet.....	78
	Liite 2 Lupahakemus esiopetuksesta poissaoloon.....	79
	Liite 3: Esiopetuksen havainnointilomake	80

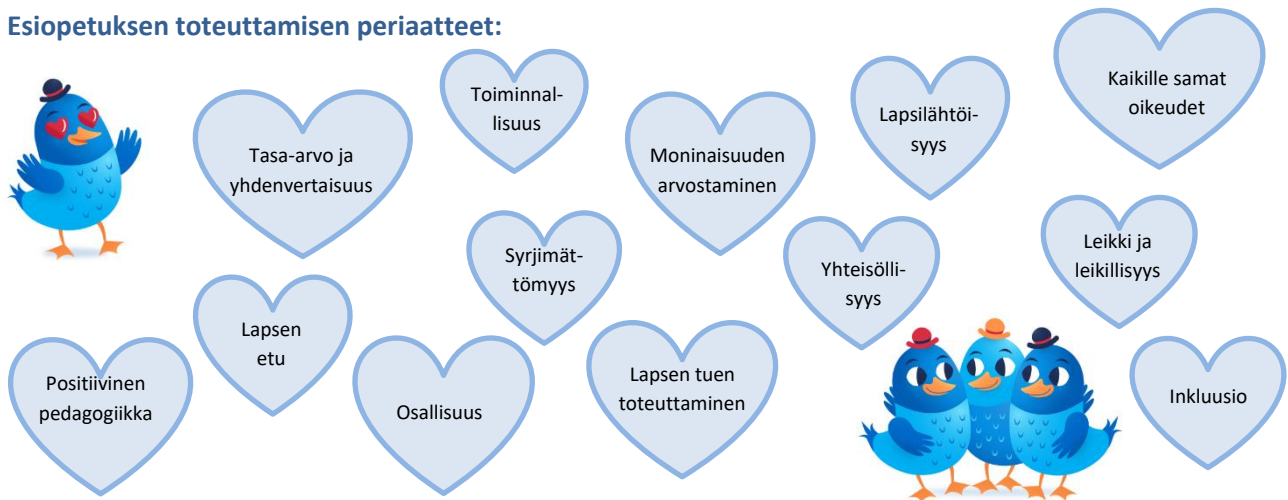
Liite: 4 Eskarilaisen lomake	88
Liite 5: Tiedonsiirtolomake	90
Liite 6: Osallistumistodistus	92
Liite 7: Opiskelijahuoltosuunnitelma	93
1 Esiopetuksen opiskeluhoito	94
2. <i>Monialainen opiskeluhoillon yhteistyö</i>	95
3. <i>Yhteisöllinen opiskeluhoito</i>	98
4. <i>Yksilökohtainen opiskeluhoito</i>	98
5. <i>Opiskeluhoitosuunnitelmat</i>	100
6. <i>Paikallisesti päätettävät asiat ja esiopetuksen opiskeluhoitosuunnitelman laadinta</i>	100
<i>Opiskeluhoillon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista</i>	101

Esiopetusta suunniteltaessa, järjestäessä ja toteutettaessa huomioidaan Perustuslaki, Perusopetuslaki, Varhaiskasvatuslaki, Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki, Yhdenvertaisuuslaki, Tasa-arvolaki, Euroopan ihmisoikeuksien sopimus, YK:n lastenoikeuksien sopimus, YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista, YK:n julistus alkuperäiskansojen oikeuksista, YK:n kestävän kehityksen tavoitteet, Hallintolaki ja laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta.

1. Esiopetus

Varhaiskasvatus, esiopetus ja perusopetus muodostavat lapsen kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin kannalta johdonmukaisen ja loogisesti etenevän kokonaisuuden luoden pohjan elinikäiselle oppimiselle. Esiopetuksessa huomioidaan lapsen etu. Esiopetus on myös tärkeä ajanjakso lapsen elämässä, siirtymävaihe varhaiskasvatuksesta tai kotoa kouluun. Esiopetuksen suunnittelun ja toteutuksen keskiössä on se, että lapsella on mahdollisuus kokeilla, tutkia, innostua ja oppia. Leikillä ja leikin kautta oppimisella on iso rooli toiminnan toteutuksessa. Leikkiessään ja toimiessaan erilaisissa oppimisympäristöissä lapset laajentavat tietojaan ja taitojaan. Esiopetuksessa lapsella on mahdollisuus osallistua, vaikuttaa ja olla osa yhteisöä. Lapsella on mahdollisuus monipuolisiin vuorovaikutuksiin sekä sosiaalistaitojen vahvistamiseen. Esiopetuksen tavoitteena on, että lapset oppivat arvostamaan omaa ainutlaatuisuuttaan sekä ihmisten yhdenvertaisuutta. Toiminta suunnitellaan lapsilähtöisesti ja se vahvistaa lapsen myönteistä minäkuvausta sekä käsitystään itsestään oppijana. Esiopetusta toteutetaan inklusioperiaatteen mukaisesti, hyödynnetään lasten vahvuuksia sekä annetaan jokaiselle hänen tarvitsemaansa tukea. Lapsia kuunnellaan ja identiteettiä tuetaan. Osallisuus, oppimisen ilo ja lapsilähtöisyys on kaiken keskiössä. Lapsen esiopetuksen toteutuksessa huoltajien kanssa tehtävällä yhteistyöllä on suuri merkitys ja myös lainsäädäntö korostaa huoltajien osallisuutta. Huoltajilla on oikeus saada tietoa lapsensa esiopetuksen tavoitteista, toiminnasta ja toteutuksesta jo ennen esiopetukseen hakeutumista sekä esiopetuspäivien aikana.

Esiopetuksen toteuttamisen periaatteet:

Perusopetuslain mukaan esiopetuksen tavoitteena on omalta osaltaan tukea lasten kasvua ihmisyyteen sekä eettisesti vastuukykyiseen yhteiskunnan jäsenyyteen ja antaa lapsille elämässä tarpeellisia taitoja ja tietoja. Esiopetuksen tavoitteena on myös edistää kestävästä liikunnallisesta elämäntapaa¹. Esiopetuksen tavoitteena on parantaa lasten oppimisen edellytyksiä. Sillä on myös sivistystehtävä sekä tasa-arvoisuuden edistämisen tehtävä ja opetuksen tulee turvata yhdenvertaisuus. Esiopetusta toteutetaan esiopetussuunnitelman perusteiden pohjalta laaditun Hattulan esiopetussuunnitelman mukaisesti. Koko esiopetuksen henkilöstö on vastuussa siitä, että toimintaa toteutetaan suunnitelmallisesti. Esiopetuksessa otetaan huomioon niin lasten kielelliset, kulttuuriset kuin katsomuksellisetkin taustat.

¹ Perusopetuslaki

2. Syvenny Hattulan kunnan esiopetussuunnitelmaan

Hattulan kunta tarjoaa hattulalaisille lapsille ja perheille hyvinvointia sekä palveluja monipuolisesti ja laadukkaasti. Hattulassa esiopetus on osa varhaiskasvatusta ja kuuluu sivistystoimen alaisuuteen. Esiopetus järjestetään päiväkodeissa ja perusopetuksen kanssa tehdään tiivistä yhteistyötä.

Varhaiskasvatus, esiopetus ja perusopetus muodostavat lapsen oppimisen, kehityksen ja hyvinvoinnin kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden ja perustan elinikäiselle oppimiselle.

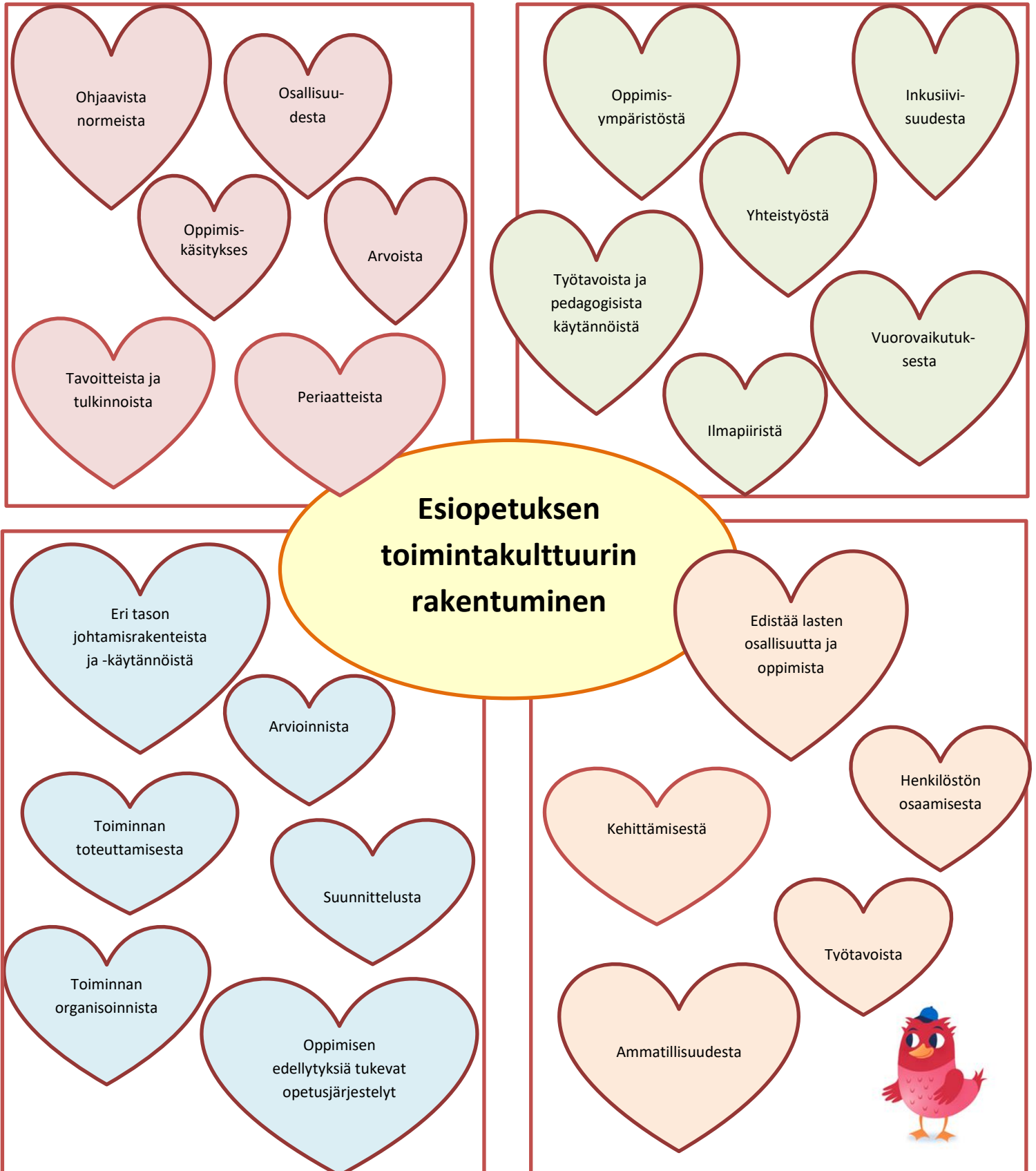
Esiopetuksen opetussuunnitelman tehtävänä on edistää laadukkaan ja yhtenäisen esiopetuksen yhdenvertaista toteutumista jokaisessa esiopetusryhmässä. Esiopetus on kokonaisuus, jossa eri osa-alueiden tavoitteet liittyvät yhteen ja muodostavat toimintakulttuurin perustan. Toimintakulttuurin kehittämisen lähtökohtana on kaikille yhteinen esiopetus.

Hattulan kunnan esiopetussuunnitelma on laadittu valtakunnallisen esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden pohjalta (2020) ja se on määräys esiopetuksen tavoitteista ja keskeisistä sisällöistä, huoltajien ja kasvattajien yhteistyöstä sekä opiskeluhuollon keskeisistä periaatteista ja tavoitteista. Suunnitelmaa arvioidaan erilaisin menetelmin sekä kasvattajien, huoltajien ja lasten toimesta. Päivitetty esiopetussuunnitelma (2020) laadittiin jatkumoksi varhaiskasvatuksesta tehdyille suunnitelmalle. Esiopetussuunnitelma päivitettiin opetushallituksen esiopetuksen perusteiden muutosten mukaisesti vuosina 2023, 2025 & 2026.

Esiopetussuunnitelman on tarkoitus olla helppolukuinen ja käytännönläheinen, josta käy ilmi esiopetusryhmissä toteutettava pedagogiikka niin huoltajille kuin työntekijöillekin.

Esiopetussuunnitelmassa tehdään näkyväksi mm. tekstien ja kuvien avulla esiopetusryhmien tavan toteuttaa toiminnassaan laadukasta pedagogiikkaa ja monipuolisia työtapoja, lasten mielenkiinnon kohteita, iloa sekä oppimiskokemuksia. Esiopetuksessa oppiminen on toiminnallista ja tapahtuu leikkien, liikkuen, tutkien, erilaisia työtehtäviä tehden ja itseään ilmaisten.

3. Esiopetuksen toimintakulttuuri rakentuu: Kaikille yhteinen esiopetus

Toimintakulttuurilla on suuri merkitys esiopetuksessa oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen, lasten osallisuuden, yhdenvertaisuuden sekä esiopetuksen kokonaisuuden toteuttamisessa. Toimintakulttuurin keskeisenä asiana on taata kaikille yhteinen esiopetus, jossa jokainen eskarilainen voi toimia turvallisesti, oppia ja kehittyä inklusioperiaatteiden mukaisesti omana ainutlaatuisena itsenään sekä osana yhteisöä. Toimintakulttuuria kehitetään ja järjestetään inklusioperiaatteiden mukaisesti ja se liittyy kokonaisvaltaisesti pedagogisen toiminnan toteuttamiseen. Toimintakulttuuri vaikuttaa aina lapsen kokeman esiopetuksen laatuun ja kokemukseen esiopetuksesta. Toimintakulttuuriin sisältyvät esiopetuksen kaikki toiminnot kuten mm. pedagoginen toiminta, leikki, oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen järjestäminen, pedagogiikan arviointi ja oppimisympäristön turvallisuus. Jokaiselle Hattulan esioppilaille suunnitellaan sopivia oppimisen haasteita sekä turvataan oikea-aikainen hänen tarvitsemansa tuki oppimisen, hyvinvoinnin ja kehityksen tueksi. Jokainen lapsi saa kokea olevansa arvostettu sekä hänen mielipiteitään kuunnellaan ja niillä on myös vaikutuksia esiopetuksen suunnitteluun ja toteutukseen.

Hattulan esiopetuksen toimintakulttuuri on avoin, yhteisöllinen, tasa-arvoinen ja yhdenvertainen, missä huomioidaan jokainen lapsi ainutlaatuisena yksilönä. Kiusaamista, häirintää tai väkivaltaa ei hyväksytä. Kasvattajien on tärkeä tiedostaa, että heidän tapansa toimia ja olla vuorovaikutuksessa välittyy mallina lapsille, jotka omaksuvat yhteisön arvoja, asenteita ja tapoja. Esiopetuksen toimintakulttuuria arvioidaan ja kehitetään säännöllisesti ja se liittyy kokonaisvaltaisesti pedagogisen toiminnan toteuttamiseen. Toiminnan ja kehitystyön lähtökohtana on inklusiivinen esiopetus, jossa kukin lapsi voi toimia, kehittyä ja oppia omana ainutlaatuisena itsenään sekä yhteisön jäsenenä. Hyvä toimintakulttuuri edistää kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. Esiopetuksen johtamisen lähtökohtana on jokaisen lapsen hyvinvoinnin ja oppimisen edistäminen. Toimintakulttuuria arvioidaan ja kehitetään koko ajan mm. kokeilemalla uusia ratkaisuja oppimisympäristöihin, uusia oppimisen edellytyksiä tukevia opetusjärjestelyitä, kokeilemassa monipuolisia työtapoja sekä kehittämällä ammatillista osaamista. Toimintakulttuurin kehittämistyö on jatkuvaa ja sitä tehdään siten, että se tukee esiopetuksen tavoitteiden toteuttamista. Yhteisiin tavoitteisiin sitoutuminen vahvistaa arvojen, oppimiskäsityksen ja kokonaisuudessaan toimintakulttuurin toteutumista. Keskeistä on, että varhaiskasvattajat ymmärtävät toimintansa taustalla olevien arvojen, tietojen ja uskomusten merkityksen sekä osaa arvioida niitä. Päämääränä on, että yhteinen toiminta-ajatus ja tavoitteet näkyvät myös käytännöntasolla. Keskeistä kehittämis- ja arviointiprosessissa on toisia arvostava, ammatillinen, avoin ja luottamuksellinen dialogi. Kehittämistyössä huomioidaan kasvattajien lisäksi lasten ja huoltajien mielipiteitä, kokemuksia ja näkemyksiä. Myös yhteistyö eri toimijoiden kanssa on keskeistä, esim. perusopetus.

Toimintakulttuuria kehitetään tietoisesti ja johtaja edistää osallistavaa toimintakulttuuria luomalla rakenteita ammatilliseen keskusteluun, arviointiin, havainnointiin sekä asioiden näkyväksi tekemiseksi.

Inklusiivinen toimintakulttuuri edistää lasten osallisuutta ja oppimista sekä vastaa kaikkien lasten erilaisiin tarpeisiin. Jokaisella lapsella on oikeus kuulua ryhmään, osallistua yhteiseen toimintaan sekä kasvaa omaan potentiaaliinsa omien vahvuksiensa ja myönteisten oppimiskokemusten avulla yhdessä vertaistensa kanssa. Jokaiselle lapselle suunnitellaan sopivia oppimisen haasteita sekä turvataan tarvittavat oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki sekä oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt. Opetusjärjestelyissä huomioidaan esteettömyys ja saavutettavuus. Esiopetusta suunniteltaessa ja järjestettäessä, sekä arvioitaessa ja kehitettäessä, huomioidaan ensisijaisesti lapsen etu. Lapsen etua tarkastellaan eri näkökulmilla; lapsen, lapsiryhmän sekä yleensä lapsen kannalta tapaus- ja tilannekohtaisesti.

Esiopetuksessa toimintaa suunnitellaan lapsilähtöisesti ja sen tehtävänä on vahvistaa lapsen myönteistä minäkuvaa sekä käsitystä itsestään oppijana. On tärkeää, että lapsi saa kokemuksen siitä, että hänestä ollaan kiinnostuneita, häntä arvostetaan ja hänen mielipiteillään ja toiminnallaan on merkitystä. Esiopetusta kehitetään inklusion periaatteiden mukaisesti. Näihin periaatteisiin kuuluvat kaikkia lapsia koskevat yhtäläiset oikeudet, tasa-arvoisuus ja yhteisöllisyys. Inklusiivisuus on käsitteenä laaja ja se tulee nähdä kaikkia lapsia koskevana ja esiopetuksen järjestämiseen liittyvänä periaatteena, arvona sekä kokonaisvaltaisena tapana ajatella. Varhaiskasvatuksella ja esiopetuksella on myös iso merkitys lapsen tuentarpeiden varhaisessa havaitsemisessa, tuen antamisessa sekä samalla haasteiden ehkäisemisessä. Lapsella on oikeus oppimisen ja esiopetukseen osallistumiseen tukeen tarpeen vaatiessa.

Esiopetuksen toimintakulttuuri tukee lasten kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta, avointa vuorovaikutusta sekä yhteisöllisten toimintatapojen kehittymistä. Esiopetuksessa näkyvät lapsiryhmässä edustettuna olevat kielet ja kulttuurit sekä uskonnot ja katsomukset. Kielitietoisessa esiopetuksessa lapsia rohkaistaan vuorovaikutukseen ja toimimaan osana vertaisryhmää. Lapsia kunnioittamaan toisten yksilöllisyyttä sekä muiden huomioonottamista. Näillä toimilla luodaan perustaa moninaisessa yhteiskunnassa toimimiselle.

Esiopetuksessa lapselle mahdollistetaan omien oivalluksien tekeminen sekä oppimisen ilon kokeminen positiivisen oppimisen kautta. Lapsi nähdään osallisena ja hänen oman elämänsä aktiivisena toimijana. Hän pystyy vaikuttamaan niin omaan kuin yhteisönkin asioihin. Toiminnassa, niin ohjatussa kuin vapaassa toimissa, painotetaan leikkiä ja leikin kautta oppimista. Esiopetus tapahtuu päiväkotiyksikössä ja täydentävä varhaiskasvatus tapahtuu lapsen samassa ryhmässä kuin missä esiopetus tapahtuu. Näin lapselle saadaan luotua eheä ja joustava kokonaisuus koko esiopetuksen ja täydentävän varhaiskasvatuksen ajaksi.

Hattulan esiopetuksessa toimintakulttuuria arvioidaan sekä kehitetään tietoisesti ja säännöllisesti. Arviointia ja pedagogista keskustelua toteutetaan johto-, esiopetus- ja varhaiskasvatustasolla, yksikkö-, tiimi- ja pedagogisissa palavereissa sekä vuosisuunnitelmaa arvioitaessa. Arviointiin ja kehittämistyöhön otetaan huomioon myös lasten sekä huoltajien mielipiteet ja osallisuus huomioon.

4. Opetussuunnitelman laadinta, arviointi ja kehittäminen

Hattulan kunnan esiopetuksen opetussuunnitelma on kuntakohtainen ja laadittu siten että, se määrittelee, ohjaa, tukee ja velvoittaa esiopetuksen järjestämistä kaikissa esiopetuksen yksiköissä ja toimipaikoissa. Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat veloitteet perustuvat Suomen perusopetuslakiin, perusopetuslakiin ja asetukseen, valtioneuvoston asetukseen, oppilas- ja opiskelijahuoltolakiin¹ sekä esiopetussuunnitelman perusteisiin. Päiväkodissa järjestettävän esiopetuksen osalta sovelletaan lisäksi varhaiskasvatustalaki² ja sen nojalla annettuja asetuksia. Esiopetusta täydentävässä varhaiskasvatuksen toimintaa ohjaa varhaiskasvatustalaki². Hattulan kunnalla opetuksen järjestäjänä on vastuu paikallisen esiopetuksen opetussuunnitelman laadinnasta ja kehittämisestä. Kunta järjestää esiopetusta kaikille Hattulan kunnan alueella asuville lapsille oppivelvollisuutta edeltävänä vuonna.

Paikallisessa opetussuunnitelmassa on päätetty esiopetuksen kasvatus- ja opetustyön, opiskeluhoillon, huoltajien ja esiopetuksen yhteistyön sekä esiopetuksen muun toiminnan järjestämisestä ja toteuttamisesta esiopetuksen kansallisten perusteiden pohjalta. Paikallisen esiopetussuunnitelman lisäksi tehdään

toimipaikoissa ryhmäkohtaiset lukuvuosisuunnitelmat. Lukuvuosisuunnitelman tarkennukset kirjataan ryhmien varhaiskasvatussuunnitelmiin (Ryhmä VASU). Esiopetuksen lukuvuosi- ja ryhmäsuunnitelmissa kuvataan, miten ryhmäkohtaiset tukimuodot suunnitellaan, toteutetaan ja arvioidaan. Lisäksi kuvataan oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen järjestämisen rakenteet, toimintatavat, työ- ja vastuunjako, moniammatillinen ja monialainen yhteistyö sekä huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö. Lukuvuosisuunnitelma laitetaan huoltajille näkyväksi Peda.nettiin. Hattulan kunnassa on lisäksi käytössä esiopetuksen- ja varhaiskasvatuksen vuosisuunnitelma, missä on keskeiset painopisteet määritelty vuodelle.

Hattulan kunnan esiopetusta ohjaavat ja täydentävät valtakunnallisen esiopetuksen opetussuunnitelman lisäksi Hattulan varhaiskasvatussuunnitelma, perusopetuksen opetussuunnitelma, esiopetuksen- ja varhaiskasvatuksen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma, lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, lasten ja nuorten osallisuuden polku sekä sivistyksen osallisuussuunnitelma. Esiopetusta ohjaavat myös eri lait ja asetukset. Päiväkodissa järjestettävän esiopetuksen osalta perusopetuslain lisäksi noudatetaan varhaiskasvatustalakeja. Esiopetuksen toiminnan toteutuksen taustalla ovat mm. yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolait, Euroopan ihmisoikeuksien sopimus, YK:n lastenoikeuksien sopimus. Esiopetuksessa sovelletaan myös hallintotalakeja sekä talakeja viranomaisen toiminnan julkisuudesta.

Jokaisen esiopetusryhmän kasvattajat kirjaavat viikoittaisissa tiimipalaverissaan Daisyn sähköiseen ryhmäkohtaiseen kehkeytyvään suunnitelmaan oman ryhmänsä toimintaa, lasten oppimista, kehitystä ja hyvinvointia tukevia toimia, arviointia esiopetuksen toteutumisesta sekä miten toimintaa kehitetään eteenpäin. Lapset ja huoltajat arvioivat esiopetuksen toteutumista omasta näkökulmastaan lapsen esiopetuskeskusteluissa.

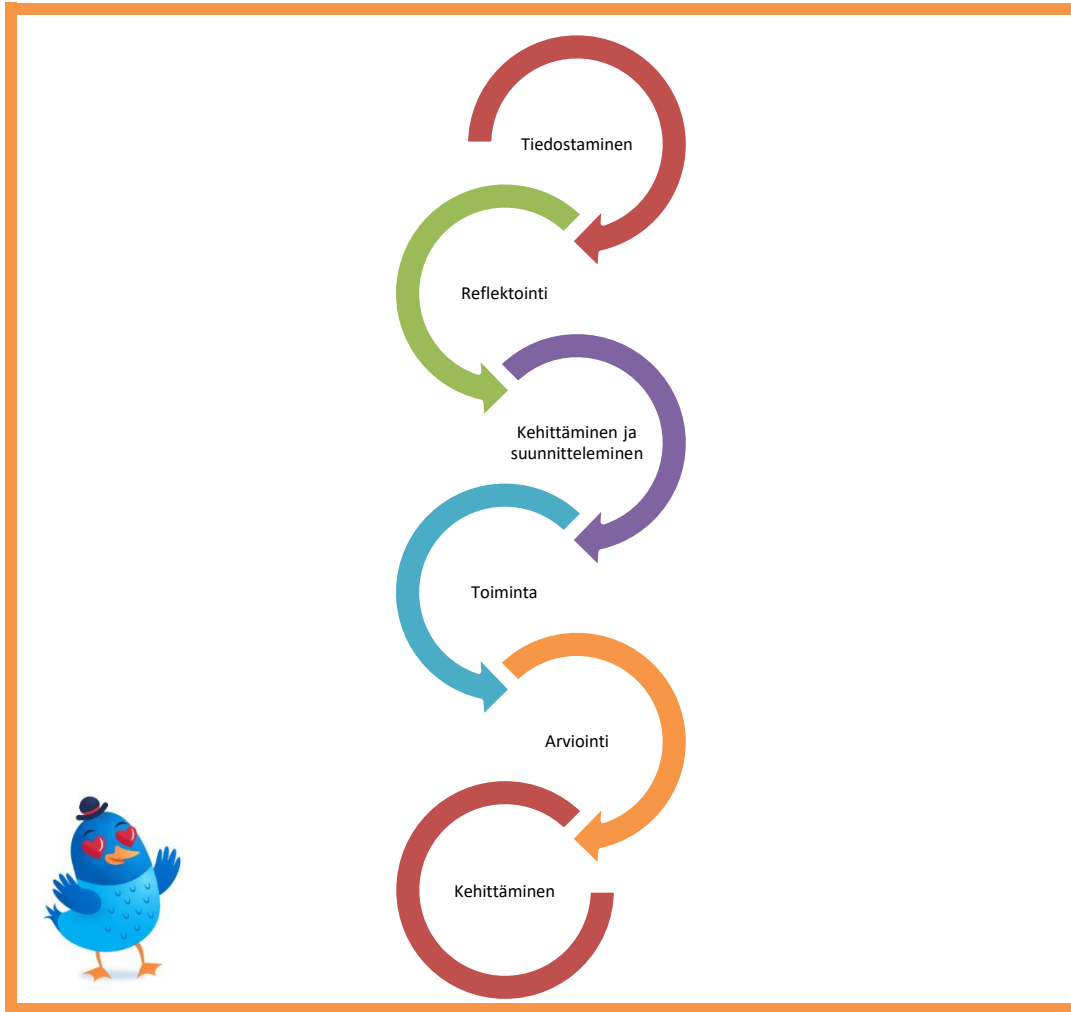
Esiopetuksessa painotetaan lasten ja huoltajien osallisuutta. Hattulan varhaiskasvatuksessa on käytössä esiopetuksen- ja varhaiskasvatuksen vuosisuunnitelma. Osaksi Hattulan esiopetuksen ja varhaiskasvatuksen kehittämistyötä on otettu käyttöön valtakunnallinen arviointityökalu Valssi.

Esiopetuksessa ohjaavia asiakirjoja:

- Hattulan ruokakasvatuksen periaatteet
- Liikunnan vuosikello ja vuosisuunnitelma
- Hattulan Digipolku
- Hattulan kunnan esiopetuksen ja varhaiskasvatuksen katsomuskasvatus
- Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen vuosisuunnitelmat
- Kulttuuripolku
- Turvallisuus- ja kriisisuunnitelma
- Lasten ja nuorten osallisuuden polku

¹Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013), ²Varhaiskasvatustalake (540/2018) 12 § (1228/2020)

Esiopetuksen toimintakulttuurin arviointi- ja kehittämisprosessi

5. Paikalliset erityispiirteet ja esiopetuksen erilaiset järjestämisen tavat

Hattulan esiopetusryhmät muodostetaan vuosittain sivistys- ja hyvinvointilautakunnan hyväksymän esiopetuksen oppilaaksi oton periaatteiden mukaisesti. Hattulassa esiopetusta annetaan niin luontoryhmissä kuin päiväkotien esiopetusryhmissä ja täydentävä varhaiskasvatus toteutetaan samassa yhteydessä. Hattulassa esiopetusta suunniteltaessa ja järjestettäessä otetaan huomioon lapsen etu ja sitä järjestetään ja toteutetaan inklusiivisten periaatteiden mukaisesti.

Esiopetusryhmän minimikoko on pääsääntöisesti seitsemän esioppilasta. Esiopetus kestää yleensä yhden lukukauden¹ ja esiopetuksen laajuus on vähintään 700 tuntia². Varhennetun oppivelvollisuuden³ toteuttaminen päätetään yksilökohtaisesti. Toimintapäivät määritellään vuosittain kunnan linjausta noudattaen. Esiopetukseen osallistuminen on velvoittavaa. Ryhmäkohtaisissa esiopetussuunnitelmissa huomioidaan kunkin yksikön ja toimipaikan oppimisympäristön mukaiset mahdollisuudet luoda toiminnalle erilaisia painotuksia. Esiopetuksen suunnittelussa, järjestämisessä ja päätöksissä otetaan huomioon lapsen etu. Kaikkia esioppilaita kohdellaan tasa-arvoisesti. Saavutettaviin ja esteettömiin osallistumis- ja vaikuttamistapoihin kiinnitetään huomiota. Esiopetuksessa lapsilla on lain mukainen oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta jokaisena esiopetuspäivänä sekä heidän tarpeidensa mukaista oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukea.

Hattulan esiopetuksessa tuetaan lasten kehitystä, oppimista, esiopetukseen osallistumista ja hyvinvointia, kasvua ihmisyyteen, parannetaan oppimisedellytyksiä ja edistetään yhdenvertaisuutta sekä tasa-arvoisuutta. Esiopetuksessa otetaan huomioon lasten moninaiset taustat. Keskeistä toiminnassa on, että lasten mielipiteitä kuunnellaan, heitä osallistetaan, heidän identiteettiään tuetaan sekä inklusiivinen toimintakulttuuri. Inklusiivisuus on käsitteenä laaja ja se nähdään kaikkia lapsia koskevana ja esiopetuksen järjestämiseen liittyvänä periaatteena, arvona ja kokonaisvaltaisena tapana toimia ja ajatella. Esiopetuksessa huomioidaan kaikkien lasten kielelliset, kulttuurilliset ja katsomukselliset taustat. Lasten mielipiteitä kuunnellaan ja heidän identiteettiensä kehittymistä tuetaan.

Hattulan esiopetusta sekä täydentävää varhaiskasvatusta järjestetään ja kehitetään inklusiivisten periaatteiden mukaisesti jokaisessa esiopetusta järjestävässä toimipaikassa. Kun lapsi tarvitsee kehitykseensä, oppimiseensa ja hyvinvointiinsa tukea esiopetusta täydentävässä varhaiskasvatuksessa noudatetaan sen osalta tällöin varhaiskasvatustalake⁴ ja Hattulan varhaiskasvatussuunnitelmaa. Esiopetuksen periaatteisiin kuuluu kaikkia lapsia koskevat yhtäläiset oikeudet, tasa-arvoisuus, yhdenvertaisuus, syrjimättömyys, moninaisuuden arvostaminen sekä sosiaalinen osallisuus ja yhteisöllisyys. Kaikki esiopetuksen kasvattajat ovat vastuussa siitä, että esiopetusta toteutetaan suunnitelmallisesti.

¹ Perusopetuslaki 9 §, ² Perusopetusasetus 3§ (309/2021), ³ Oppivelvollisuuslaki 2§, ⁴ Varhaiskasvatustalake 15a§

6. Opetussuunnitelmaan liittyvä tiedotus

Hattulan esiopetuksesta tiedotetaan sähköisen Daisy asiointin kautta sekä kunnan www-sivuilla, josta löytyy myös esiopetuksen opetussuunnitelma. Esioppilaille tehdään sähköiseen järjestelmään oma oppimissuunnitelma. Esioppilaille on käytössä myös Wilma, mistä huoltajat näkevät mm. esioppilaan mahdollisen lapsen oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukeen kuuluvan lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskeva suunnitelman. Wilmaan tulee keväällä tiedot koulupaikkapäätöksistä ym. ensimmäiselle luokalle siirtymisen asioista. Hattulan varhaiskasvatuksen Peda.net-sivuilta löytyvät esiopetus- ja varhaiskasvatussuunnitelmat, lapsiryhmien blogit sekä lasten sähköiset kasvunkansiot. Tavoitteena on avoin ja monipuolinen viestintä.

Ennen esiopetuksen toimintakauden alkua esiopetusryhmissä järjestetään tutustumispäivä lapsille ja huoltajille. Toimintakauden alussa pidettävässä vanhempainillassa käsitellään Hattulan kunnan esiopetussuunnitelmaa, avataan sen sisältöä huoltajille sekä kirjataan huoltajien ajatuksia ja toiveita esiopetuksen toteutumisesta. Huoltajilla on toimintakauden aikana mahdollisuus tutustua esiopetuksen toimintaan vieraillemalla ryhmissä.

7. Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatustieteelliseen järjestelmään perustuva esiopetus

Valtioneuvosto voi myöntää rekisteröidylle yhdistykselle tai säätiölle luvan esiopetuksen järjestämiseen¹. Järjestämisluvassa opetuksen järjestäjälle voidaan määrätä erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatustieteelliseen järjestelmään perustuva erityinen koulutustehtävä.

Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatustieteelliseen järjestelmään perustuvassa esiopetuksessa toiminnan, kasvatuksen ja opetuksen tulee noudattaa esiopetukselle asetettuja yleisiä tavoitteita sekä oppimiskokonaisuuksien toteuttamiselle asetettuja yhteisiä tavoitteita. Esiopetuksessa noudatetaan näitä esiopetuksen opetussuunnitelman perusteita sitouttamatta lapsia tiettyyn opetuksen taustalla olevaan maailmankatsomukseen tai kasvatustieteellisen järjestelmän taustalla olevaan arvo- ja kasvatustieteelliseen järjestelmään. Poikkeamista ja painotuksista määrätään järjestämisluvassa ja valtioneuvoston asetuksessa².

8. järjestämistä ohjaavat velvoitteet

Esiopetusta koskevat Suomen perustuslaki, perusopetuslaki ja -asetukset, oppilas- ja opiskelijahuoltolaki¹, kansainväliset sopimukset sekä esiopetussuunnitelman perusteet. Kunta on velvollinen järjestämään alueellaan asuville oppivelvollisuusikäisille perusopetusta sekä oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna esiopetusta². Esiopetusta suunniteltaessa, toteutettaessa, päätettäessä sekä järjestettäessä huomioidaan aina lapsen etu. Huoltaja on velvollinen huolehtimaan siitä, että lapsi osallistuu esiopetukseen tai muuhun esiopetuksen tavoitteet saavuttavaan toimintaan³. Esiopetusta voidaan toteuttaa päiväkodeissa tai kouluissa, ja esiopetuksessa olevalla lapsella on oikeus saada esiopetusta täydentävää varhaiskasvatusta⁴. Opetuksen järjestäjän päätöksellä lapsi voi osallistua esiopetukseen perusopetuksen aloitusta edeltävänä vuonna, mikäli lapselle on psykologisten ja tarvittaessa lääketieteellisten selvitysten perusteella tehty päätös perusopetuksen aloittamisesta vuotta säädettyä aiemmin⁵. Jos on lapsen etu, niin voidaan hänelle tehdä päätös perusopetuksen aloituksen myöhentämisestä tai muuten poikkeava järjestely.

Esiopetus, opetuksessa käytettävät materiaalit, välineet ja opiskeluhoito ovat maksuttomia⁶ ja lapsille tarjotaan esiopetuspäivän aikana maksuton ja ohjattu ruokailu⁷. Koulukuljetuksista päätetään perusopetuslain (32 §) ja kunnan hyväksymien periaatteiden mukaisesti. Silloin, kun vanhemmat valitsevat esiopetusikäiselle lapselle lainmukaisen maksuttoman esiopetuksen on lapsella perusopetuslain mukaan oikeus maksuttomaan kuljetukseen tai kuljetusavustukseen, jos sivistyslautakunnan kriteerit täyttyvät.

Hattulan kunnassa perusopetuslain mukaan opetus järjestetään lapsen ikäkauden ja edellytysten mukaisesti sekä siten, että se edistää lapsen oppimista ja esiopetukseen osallistumista sekä hänen kehitystään. Opetus toteutetaan yhteistyössä kodin kanssa ja toiminnassa painotetaan lasten ja huoltajien osallisuutta. Opetukseen osallistuvilla on oikeus fyysisesti, psyykkisesti ja sosiaalisesti turvalliseen opiskeluympäristöön⁸. Turvallista opiskeluympäristöä kehitetään ja toteutetaan jatkuvasti toimintakulttuurin sisällön mukaisesti sekä huomioidaan aina myös henkilöstöön ja henkilötietoihin liittyvät lait ja asetukset. Esiopetuksessa voidaan tarvittaessa käydä esiopetukseen soveltuvilla tavoilla perusopetuslain mukaisia kasvatust keskusteluja ja kurinpidollisia keinoja⁸

Esiopetuksessa noudatetaan Hattulan kunnan esiopetussuunnitelmaa, joka perustuu valtakunnallisiin esiopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin. Lapsella on lain mukaan oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta, oppilaanohjausta sekä riittävää kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin tukea. Lapsille annetaan tukea ennakoivasti ja suunnitelmallisesti. Lapsi saa myös yksilöllistä tukea heti tuen tarpeen ilmetessä. Lapsella on oikeus saada esiopetuksessa maksutta opetukseen osallistumisen edellyttämä ja tarvittava hyvinvointialueen tuottama opiskeluhoito sekä laissa määritellyt opintososiaaliset edut ja palvelut. Esiopetuksessa huolehditaan siitä, ettei ryhmässä kiusata, syrjitä tai aiheuteta vaaraa muille. Esiopetuksessa käytetään tarvittaessa perusopetuslain mukaisia kasvatust keskusteluja sekä kurinpidollisia keinoja esiopetukseen soveltuvalla tavalla. Esiopetuksessa tehdään moniammatillista yhteistyötä niin kunnan sisäisten, kolmannen sektorin kuin hyvinvointialueen tuottavien palveluiden kanssa. Kaikissa toimissa on keskeisenä lapsen etu.

Esiopetus järjestetään niin, että lapsi saa täydentävän varhaiskasvatuksen samassa toimipakassa ja ryhmässä. Hattulassa esiopetuksen opetuskieli on suomi. Ruotsinkielinen esiopetus toteutetaan ostopalveluna. Tarpeen

mukaan ostopalvelua voidaan käyttää muissakin perustelluissa tapauksissa. Opetus noudattaa pääosin koulujen työ- ja loma-aikoja.

Esiopetusryhmien koko vaihtelee lukuvuosittain lapsimäärästä riippuen. Esiopetusta toteutetaan kunnallisissa päiväkodeissa ja ryhmäkoon tulee olla vähintään seitsemän lasta tai sen tulee muodostaa alueellisesti, toiminnallisesti ja taloudellisesti järkevä kokonaisuus.

Esiopettajalla on pedagoginen vastuu esiopetusryhmän toiminnan suunnittelusta, toteuttamisesta ja arvioinnista, mikä toteutetaan yhdessä kasvattajatiimin kanssa. Varhaiskasvatuksen esihenkilöt vastaavat esiopetuksen kokonaisuudesta. Esiopetusta arvioidaan ja kehitetään koko ajan arjessa, ryhmässä, palaverissa sekä erilaisissa pedagogissa ryhmissä.

¹Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013), ²Perusopetuslaki 4§ (1288/1999), ³Perusopetuslaki 26 a§ (1040/2014), ⁴Varhaiskasvatuslaki 12§, ⁵Perusopetuslaki, ⁶Perusopetuslaki 31§ ja Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 9§ (1225/2020), ⁷Perusopetuslaki 31§, ⁸Perusopetuslaki 35§ (1267/2013 sekä 36 & 36 a § (477/2002)

8.1. Kotiopetus

Jos esiopetus toteutetaan kotiopetuksena, huoltaja vastaa lapsen opintojen järjestelyistä, kuten oppimateriaalien hankkimisesta ja varsinaisesta opiskelusta. Kunnalla ei ole velvollisuutta järjestää opetusta kotiopetuksessa olevalle lapselle.

Perusopetuslain 26 §:n mukaan kunnan tulee kuitenkin valvoa oppivelvollisen edistymistä, jos tämä ei osallistu kouluopetukseen. Lainsäädäntö ei sisällä määräyksiä valvonnan käytännön järjestelyistä, vaan niistä päätetään paikallisesti. Kun ilmoitus lapsen siirtymisestä kotiopetukseen saadaan huoltajalta, varhaiskasvatuksen esihenkilö on huoltajaan yhteydessä ja sopii valvonnan käytännön järjestelyistä sekä käy läpi huoltajan ja kunnan vastuut ja velvoitteet.

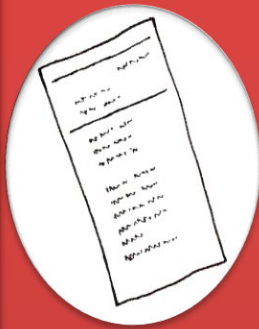
8.2. Poissaolot esiopetuksesta

Huoltajat kirjaavat sairauspoissaolot DaisyFamilyn hoitoaikavarauksiin. Myös lapsen yksittäiset vapaapäivät esiopetuksesta kirjataan hoitoaikavarauksiin sekä keskustellaan niistä ryhmän kasvattajien kanssa. Alle viikon poissaolo anotaan kirjallisesti ryhmän esiopettajalta ja yli viikon poissaolo tulee anoa varhaiskasvatuksen esihenkilöltä ja yli 10 päivän poissaolot sivistys- ja hyvinvointijohtajalta. Esiopetus on velvoittavaa ja varhainen puuttuminen poissaoloihin ja myöhästymisiin on Hattulan esiopetuksessa käytänteenä.

9. Esiopetuksen tehtävä osana oppimisen polkua

Täydentävän varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja perusopetuksen muodostama kokonaisuus muodostaa laadukkaan kokonaisuuden, kun yhteistyö on toimivaa ja kasvatusta- ja opetushenkilöstö tuntevat polun eri vaiheet, keskeiset tavoitteet, ominaispiirteet ja käytänteet. Hattulassa on kiinnitetty huomiota sujuviin nivelvaiheisiin ja ne toteutetaan suunnitellusti, jokaisen lapsen etua ajatellen. Huoltajien kanssa tehdään yhteistyötä kaikissa eri vaiheissa. Hattulassa huoltajat hakevat lapselleen esiopetuspaikkaa haluamastaan yksiköstä. Esiopetus päätökset tehdään esioppilaksioton mukaisesti.

Perhe hakee esiopetuspaikkaa

Perhe saa päätöksen esiopetuspaikasta

- Perhe ottaa paikan vastaan Daisyssä
- Perhe ottaa yhteyttä lapsen esiopetusryhmään sopiakseen aloituskeskustelusta.
- Perheellä käytössään Daisy-tunnukset ja saavat Wilma-tunnukset esiopetusvuoden aikana.

Aloituskeskustelu

- Aloituskeskustelu käydään (pääsääntöisesti) lapsen kotona lapsille jotka eivät ole varhaiskasvatuksen piirissä
- Aloituskeskustelussa huomioidaan lapsen ja perheen odotukset ja ajatukset esiopetukselle. Huoltajat ja lapsi kertovat kasvattajalle lapselle tärkeistä asioista, henkilöistä ja elämästä kotioloissa. Keskustelussa käydään läpi huoltajien kasvatuseriaatteita ja toiveita yhteistyöstä.
- Perheeltä saatu tieto jaetaan lapsen tulevien kasvattajien kesken ennen hoidon aloittamista
- Siirtokeskustelut pidetään varhaiskasvatuksesta esiopetukseen siirtyville lapsille

Tutustuminen esiopetusryhmään

- Lapsi tutustuu yhdessä huoltajan kanssa esiopetusryhmään ja sen toimintaan
- Tutustumispäivä toukokuussa
- Vanhempainilta syyskuussa

• Esiopetuksen aloitus

Lapsen oppimissuunnitelma-keskustelu

- Ensimmäinen lapsen oppimissuunnitelma-keskustelu käydään huoltajan kanssa 3 kk:n sisällä esiopetuksen aloituksesta
- Lapsen oppimissuunnitelma on lapsuutta ja lapsen ainutlaatuisuutta korostava suunnitelma, joka pitää sisällään mitä tietoja ja taitoja lapsella on, mitä lapsi on juuri opettelemassa, mitkä asiat häntä kiinnostavat ja miten näiden pohjalta rakennetaan varhaiskasvattajien toimintaa suuntaava suunnitelma lapsen kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin tukemiseksi.
- Lapsi on mukana suunnitelman tekemisessä. Lapsi saa tuoda esille tarpeitaan, toiveita ja oppimiseen liittyviä asioita. Lapsen osallisuus voidaan toteuttaa kuvien, videoinnin, haastattelujen tai kysymysten muodossa joko jo ennen lapsen oppimisen keskustelua tai sen yhteydessä
- Kasvattajat ja huoltajat sopivat ja kirjaavat, miten lapsen oppimista ja tuetaan esiopetuksessa ja kotona. Suunnitelman toteutumista arvioidaan ja päivitetään vähintään kerran vuodessa

Esiopetus on tavoitteellista toimintaa ja opetuksen tavoitteet määräytyvät opetussuunnitelman mukaan. Esiopetus edistää yhteistyössä huoltajien kanssa lasten kehitys- ja oppimisedellytyksiä sekä vahvistaa heidän sosiaalisia taitojaan. Esiopetuksessa hyödynnetään varhaiskasvatukseen soveltuvaa pedagogiikkaa ja kunnioitetaan lasten mielenkiinnonkohteita opetuksen järjestämisessä. Leikki on vahvasti mukana. Oppimissuunnitelmaan ei aseteta lasten osaamistasolle yhteisiä tavoitteita.

Jokaiselle lapselle tehdään, yhteistyössä huoltajan kanssa, lapsen esiopetussuunnitelma (LEOPS). Lapsen opetussuunnitelman keskustelussa yksilöllisesti pohditut pedagogisen toiminnan tavoitteet hyödyttävät lapsen oppimista ja tukevat osallistumista esiopetukseen sekä ennaltaehkäisevät mahdollisesti ilmeneviä vaikeuksia. Esiopetuksen kasvattaja keskustelee jokaisen lapsen yksilöllisistä tarpeista, toiveista ja oppimisesta lapsen ja hänen huoltajansa kanssa. Nämä kirjataan lapsen esiopetussuunnitelmaan. Esiopetuksessa otetaan huomioon lapsen tarpeet sekä toiveet opetusta ja toimintaa suunniteltaessa sekä oppimisympäristöjen kehittämisessä. Lapsen fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista kehitystä sekä tietojen ja taitojen kehitystä seurataan ja tuetaan. Lähtökohtaisesti, kun lapsi on aloittanut esiopetuksessa lapsi osallistuu kaikkeen toimintaan, ellei kyseessä ole esiopetuksen poikkeava järjestely yksilöllisistä syistä johtuen. Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen sekä opiskeluhuollon järjestämisessä tehdään tarvittaessa monialaista yhteistyötä.

Esiopetuksessa lapsen minäkäsitys vahvistuu arvostavan vuorovaikutuksen, monipuolisten oppimiskokemusten sekä kannustavan palautteen avulla. Esiopetuksen aikana lapset tutustuvat lähiympäristöön, sen ihmisiin, luontoon ja näiden moninaisuuksiin. Leikillä ja mielikuvituksella on tärkeä merkitys lapsen kehitykseen sekä tietojen ja taitojen oppimiseen. Myös fyysisellä aktiivisuudella on myönteisiä vaikutuksia lapsen oppimiseen ja hyvinvointiin. Esiopetus tarjoaa lapselle tilaisuuksia liikkumiseen, ilmaisun eri muotoihin, uusiin kokemuksiin sekä vuorovaikutukseen. Erilaisia oppimisympäristöjä, leikkiä, mielikuvitusta ja toiminnallisuutta hyödynnetään esiopetuksen toteuttamisessa. Näin lapsille avautuu mahdollisuuksia oppimisen iloon, uusiin kiinnostuksen kohteisiin sekä ystävyYTEEN.

Esiopetuksen tavoitteena on

- Edistää jokaisen lapsen iän ja kehityksen mukaista kokonaisvaltaista oppimista, kehitystä ja hyvinvointia.
- Edistää liikunnallista elämäntapaa
- Tukea lapsen oppimisen edellytyksiä sekä esiopetukseen osallistumista ja edistää elinikäistä oppimista ja koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamista.
- Toteuttaa lapsen leikkiin, liikkumiseen, taiteisiin ja kulttuuriperintöön perustuvaa monipuolista pedagogista toimintaa ja mahdollistaa myönteiset oppimiskokemukset.
- Käytetään varhaiskasvatukseen soveltuvaa pedagogiikkaa ja kunnioitetaan lasten mielenkiinnonkohteita opetuksen toteuttamisessa
- Leikki vahvasti läsnä
- Vahvistaa minäkäsitystä arvostavan vuorovaikutuksen ja positiivisen pedagogiikan avulla

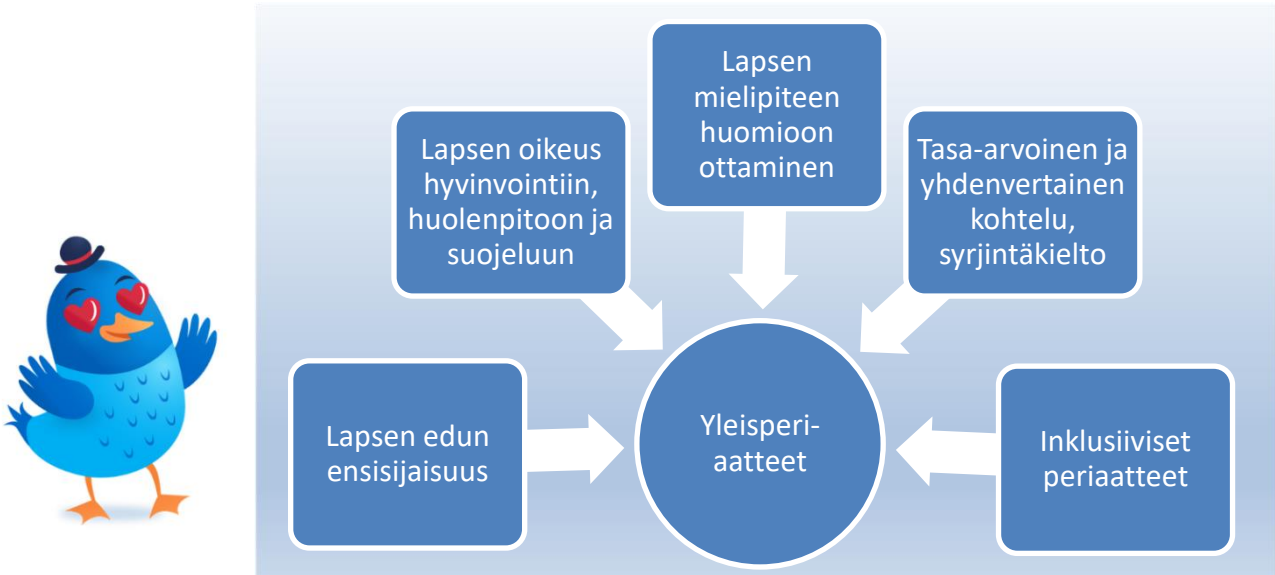
- Varmistaa kehittävä, oppimista edistävä, terveellinen ja turvallinen esiopetusympäristö
- Vahvistaa lasten sosiaalisia taitoja ja tervettä itsetuntoa
- Turvata lasta kunnioittava toimintatapa ja mahdollisimman pysyvät vuorovaikutussuhteet lasten ja esiopetusryhmän henkilöstön välillä
- Antaa kaikille lapsille yhden vertaiset mahdollisuudet esiopetukseen, edistää sukupuolten tasa-arvoa sekä antaa valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä sekä kunkin kielellistä, kulttuurista ja katsomuksellista taustaa.
- Ennaltaehkäistä mahdollisesti ilmeneviä vaikeuksia
- Avata mahdollisuuksia ystävyteen, oppimisen iloon ja uusiin kiinnostuksen kohteisiin

- Tunnistaa lapsen yksilöllisen tuen tarve ja järjestää tarkoituksenmukaista tukea esiopetuksessa tarpeen ilmettyä tarvittaessa monialaisessa yhteistyössä.
- Kehittää lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja, edistää lapsen toimimista vertaisryhmässä sekä ohjata eettisesti vastuulliseen ja kestävään toimintaan, toisten ihmisten kunnioittamiseen ja yhteiskunnan jäsenyyteen.
- Varmistaa lapsen mahdollisuus osallistua ja saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin.
- Tutustua lapsen mielenkiinnonkohteisiin erilaisissa oppimisympäristöissä
- Toimia yhdessä lapsen sekä lapsen vanhemman tai muun huoltajan kanssa lapsen tasapainoisen kehityksen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parhaaksi sekä tukea lapsen vanhempaa tai muuta huoltajaa kasvatustyössä

10. Arvoperusta

Esiopetuksen yleisperiaatteina ovat YK:n lastenoikeuksien sopimus, Perusopetuslaki, YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskeva yleissopimusten pohjalta:

Esiopetus perustuu käsitykseen lapsuuden itseisarvoisesta merkityksestä. Jokainen lapsi on ainutlaatuinen ja arvokas juuri sellaisena kuin hän on. Jokaisella lapsella on oikeus tulla kuulluksi, nähdyksi, huomioon otetuksi ja ymmärretyksi yksilönä ja yhteisönsä jäsenenä. Lapsilla on oikeus oppia sekä rakentaa käsitystään itsestään ja maailmasta omien lähtökohtiensa mukaisesti.

Lapsilla on oikeus oppia leikkien ja iloita oppimastaan. Lasten aikaisemmat kokemukset ja taidot ovat osa heidän oppimisen polkuaan. Lasten moninaisuutta sekä erilaisia tapoja toimia ja oppia arvostetaan. Lasten käsityksiä ja mielipiteitä pidetään tärkeinä, ja he osallistuvat oppimisympäristöjen rakentamiseen sekä edellytystensä mukaan toiminnan suunnitteluun ja arviointiin. Lapsia rohkaistaan yhdessä tekemiseen ja yhteisöllisyyteen.

Jokaisella lapsella on oikeus hyvään opetukseen. Kannustava palaute ja oikeudenmukainen kohtelu kuuluvat hyvään ja laadukkaaseen esiopetukseen. Lapsilla on oikeus ilmaista itseään ja ajatuksiaan, käsitellä tunteita ja ristiriitoja sekä kokeilla ja opetella uusia asioita. Esiopetus tukee lasten kykyä ymmärtää arvoja, ohjaa lapsia terveyttä, hyvinvointia ja liikunnallisuutta edistäviin elämäntapoihin. Esiopetus tarjoaa lapsille mahdollisuuksia kehittää tunteita, eettistä ajatteluaan sekä kauneudentajuun.

Esiopetuksen henkilöstön ja huoltajien yhteistyö auttaa turvaamaan lasten hyvinvointia. Esiopetuksen henkilöstön avoin ja kunnioittava suhtautuminen moninaiisiin perheisiin ja kotien moninaiisiin katsomuksiin, uskontoihin, perinteisiin ja kasvatusnäkömyksiin on rakentavan vuorovaikutuksen ja opetuksen perusta¹.

Esiopetuksessa noudatetaan kestävästä elämäntavasta periaatteita ja otetaan huomioon sen eri ulottuvuudet: sosiaalinen, kulttuurinen, taloudellinen ja ekologinen. Esiopetus toimintaympäristönä tukee lasten tasa-arvoisuutta. Siihen sisältyvät muun muassa mielipiteiden ja sukupuolten tasa-arvo. Esiopetus edistää lasten mahdollisuuksia kehittää kykyään ja tehdä valintoja ilman sukupuolesta johtuvia ennakkoodotuksia ja rajoituksia. Tasa-arvopyrkimyksiä täydentää laaja-alainen yhdenvertaisuuden periaate². Opetus on lapsia puoluepoliittisesti, uskonnollisesti ja katsomuksellisesti sitouttamaton eikä esiopetusta käytetä kaupallisen vaikuttamisen kanavana.

Lapsen asemaa ohjaavat kansainväliset ja kansalliset asiakirjat, kuten lapsen oikeuksien sopimus, lait ja asetukset sekä valtakunnalliset varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Hattulan kunnan arvot eli helppous, ratkaisukyky, paikallisuus ja vakaus kannustavat Hattulan omien mahdollisuuksien käyttämiseen ja yhteistyöhön eri toimijoiden kesken.

Huoltajien ja henkilöstön kanssa käytyjen keskustelujen pohjalta nousseita arvoja:

Jotta toiminnan kehittyminen ja jatkuva uudistuminen on mahdollista, työyhteisöjen tulee nähdä oma toimintansa sellaisena kuin se todellisuudessa toteutuu, ei sellaisena kuin se halutaan ideaalina nähdä. Ilman kriittistä reflektointia painotukset muuttuvat todellisuudessa eri järjestykseen, arvo voi olla ”painavin” ajatuksissa, mutta arjessa sille annetaan vähiten aikaa. Arvopohdinnan tulee olla jatkuvaa, ettei arvoista tule itsestäänselvyksiä ja arjessa näkymättömiä. Tärkeää on, että ne vaikuttavat jokapäiväisissä valinnoissa, motivoivat toimintaa, ohjaavat käyttäytymistä ja sitouttavat.

¹ Valtioneuvoston asetus (422/2012) 2 §, ²Yhdenvertaisuuslaki 6 §

11. Oppimiskäsitys

Esiopetuksen oppimiskäsityksen mukaan lapset omaksuvat uusia tietoja ja taitoja vuorovaikutuksessa toisten lasten, esiopettajien ja muiden kasvattajien, eri yhteisöjen ja lähiympäristön kanssa. Hattulan esiopetuksessa toimitaan erilaisissa pienryhmissä, jolloin lapsen osallisuus vahvistuu ja vuorovaikutus muiden vertaisryhmän jäsenten sekä kasvattajien kanssa tiivistyy. Ryhmiä voidaan muodostaa erilaisin pedagogisin perustein sekä mahdolliset tuen tarpeet huomioiden. Joskus on tarkoituksenmukaista toimia myös isommassa ryhmässä, jolloin lasten taidot isossa ryhmässä toimimisesta kehittyvät ja ryhmässä toimimisen taidot vahvistuvat. Oppiminen on kokonaisvaltainen tapahtuma, jossa tunteet, toiminta, aistihavainnot, ajattelu ja keholliset kokemukset yhdistyvät. Lasten oma toiminta ja luottamus omiin mahdollisuuksiinsa oppijana ovat olennaisia oppimisessa. Lisäksi lasten tahdolla ja kehittyvällä taidolla toimia yhdessä on merkitystä oppimiselle. Oppimisen tulee olla motivoivaa ja mielekästä, oppimisen iloon pohjautuvaa. Esiopetuksessa lapset oppivat toiminnallisesti leikkien, liikkuen, tutkien, erilaisia työtehtäviä tehden, itseään ilmaisten sekä taiteisiin perustuvassa toiminnassa. Esiopetuksessa ilmapiiriin tulee olla myönteinen, kannustava, innostava ja oppimisen iloa tuottava. Myönteiset tunnekokemukset, ilo ja uutta luova toiminta edistävät oppimista ja innostavat lasta kehittämään omaa osaamistaan.

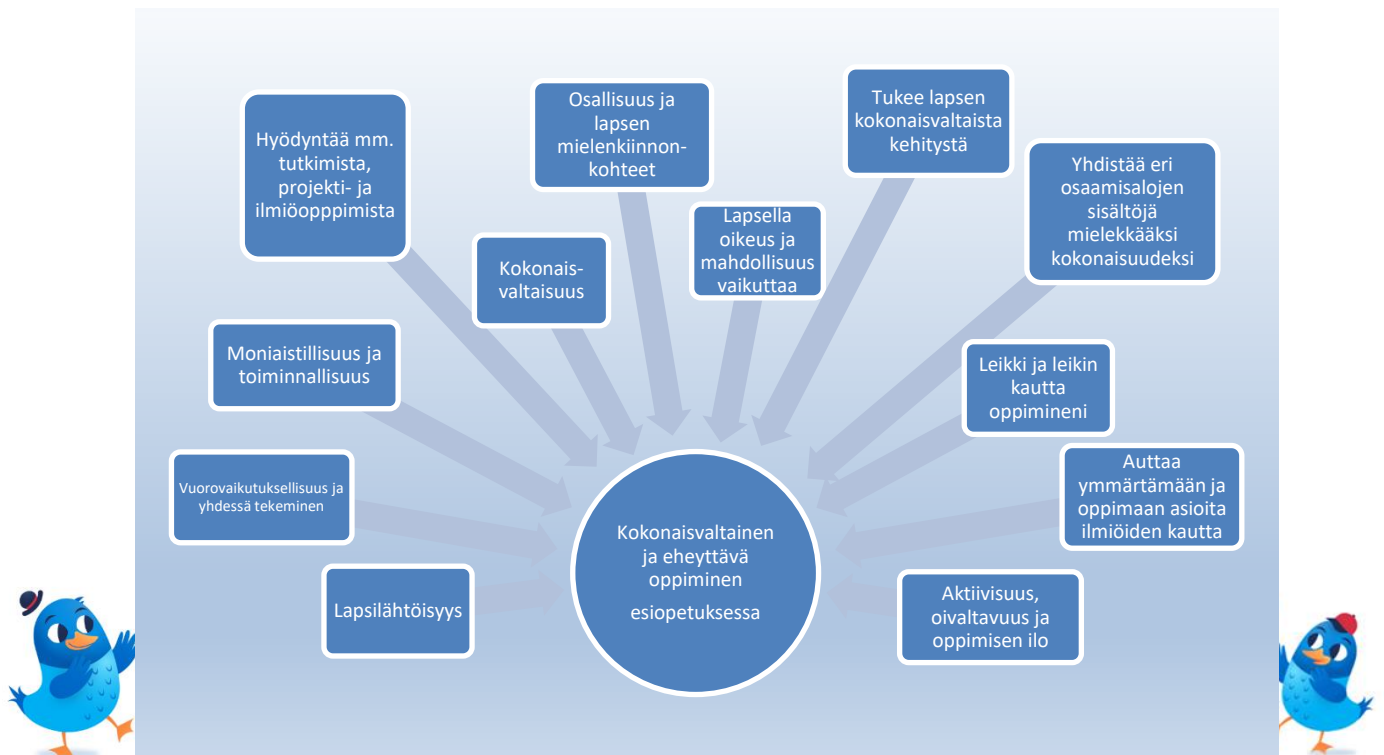
Oppimisen lähtökohtana ovat lapsen aiemmat kokemukset ja hänen osaamisensa. Uusilla opittavilla taidoilla ja tiedoilla on yhteys lapsen arkeen ja kokemusmaailmaan. Ohjatussa toiminnassa ja leikissä lapset opettelevat toimimaan yhteistyössä ja ottamaan toiset huomioon sekä asettamaan tavoitteita omalle ja yhteiselle toiminnalle. Lapsia kuunnellaan, kuullaan, osallistetaan ja heidän kanssaan keskustellaan sekä ohjataan heitä ottamaan muita huomioon. Esiopetuksessa lapsi saa kokemuksen ryhmän ja yhteisön jäsenyydestä. Tavoitteena on, että uusien taitojen ja tietojen oppiminen herättää lapsissa halun oppia lisää.

12. Laaja-alainen osaaminen esiopetuksessa

Laaja-alaisella osaamisella tarkoitetaan tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostamaa kokonaisuutta. Osaaminen tarkoittaa tietojen ja taitojen käyttämistä tilanteen edellyttämällä tavalla. Laaja-alaisen osaamisen kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa, jatkuu ja vahvistuu läpi elämän. Se vahvistuu pikkuhiljaa oppimisen polun eri tiedon- ja taidonaloihin liittyvässä opiskelussa sekä arjentoiminnassa ja vuorovaikutuksessa. Laaja-alaisen osaamisen merkitys korostuu ympäröivän maailman muuttuessa. Ihmisenä kasvaminen, opiskelu, työelämä ja kansalaisena toimiminen vaativat nyt ja tulevaisuudessa laaja-alaista, tiedonalarajojen ylittävää osaamista.

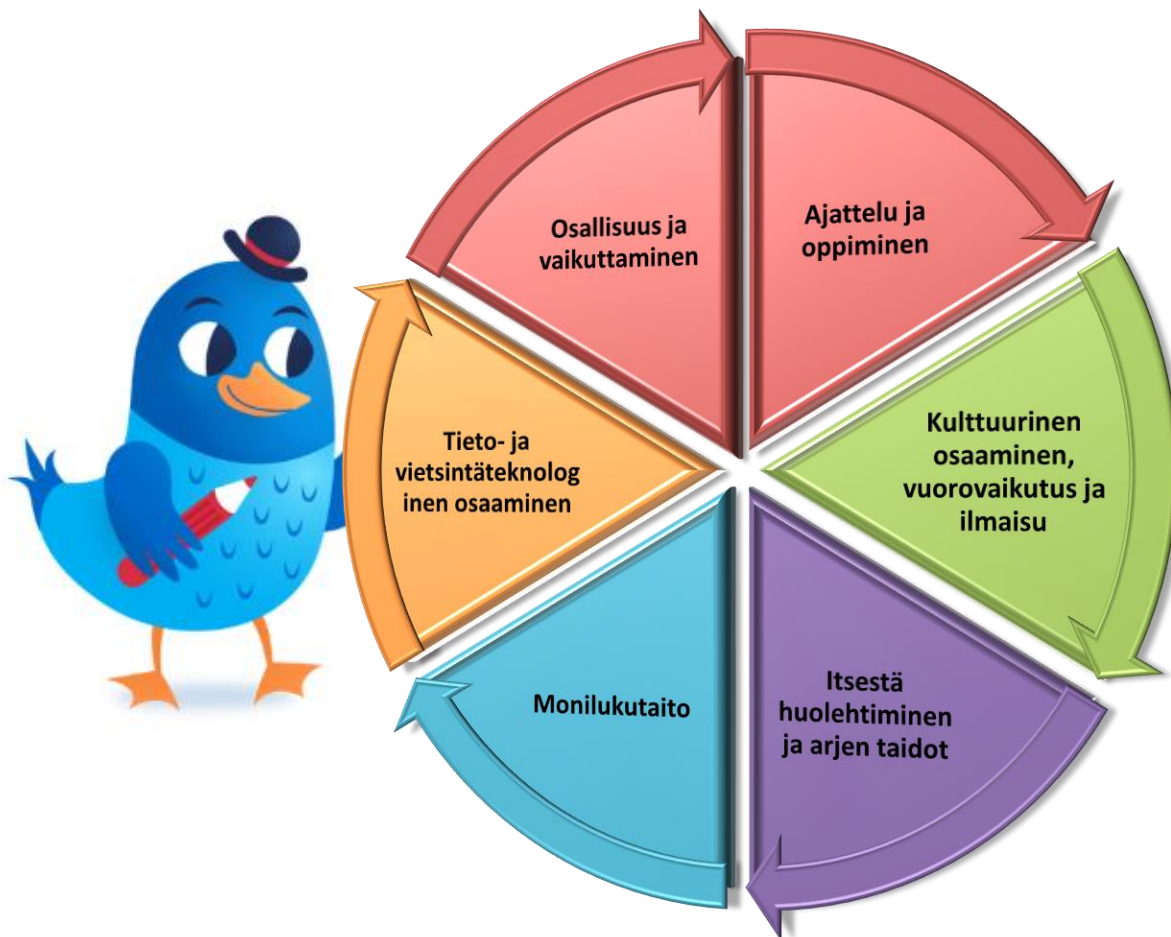
Laaja-alaisen osaamisen kehittämisen tehtävä otetaan huomioon kaikissa esiopetuksen toiminnassa kuten toimintakulttuuria ja oppimisympäristöjä kehitettäessä sekä kasvatus- ja opetusyössä. Tämä perustuu valtioneuvoston asetuksen¹ periaatteelle tarkastella opetusta kokonaisuutena. Hattulan esiopetuksessa toimintaa suunnitellaan ja toteutetaan eheyttävän oppimisen ja kokopäiväpedagogiikan mukaisesti.

Esiopetuksessa leikillä on keskeinen rooli oppimisessa ja leikki on lapselle luontaista ja tapa oppimia asioita. Lapsella onkin luontainen kiinnostus ja motivaatio oppimiseen, tutkimiseen ja omien taitojen kehittämiseen ja tätä motivaatiota kasvattajien vaalittava toteuttamalla lapselle mielekästä ja monipuolista pedagogiikkaa. Eheyttävä pedagogiikka ei ole pelkkä menetelmä, vaan myös arvopohjainen valinta, jossa esim. kieli, musiikki ja liike kytkeytyvät toisiinsa lasten arjen merkityksellisissä tilanteissa kuten leikin ja ilmaisun kautta. Moniaistiset kokemukset tukevat kokonaisvaltaista oppimista, hermoston kehittymistä, motorisia taitoja ja kognitiivista prosessointia. Lapsi tarvitsee kehittyäkseen mahdollisimman paljon eri aisteista tulevia erilaisia aistimuksia ja tämän vuoksi esiopetuksen oppimisympäristön sekä -menetelmien tulee tarjota mahdollisuuksia eri aistikanavien yhtäaikaiseen hyödyntämiseen.

Opetusta tarkastellaan kokonaisuutena ja se edellyttää suunnitelmallista työskentelyä, arviointia sekä esi- ja perusopetuksen yhteistyötä. Hattulassa ryhmissä on käytössä ryhmävasut, joihin kirjataan ryhmän toimintatavat ja tavoitteet. Arviointityötä tehdään niin kasvattajien kuin lasten ja huoltajien kanssa. Arvioinnin pohjalta toimintaa muokataan ja kehitetään.

Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet ohjaavat lasta elinikäisen oppimisen polulle sekä luovat pohjaa kestäväen ja liikunnallisen elämäntavan omaksumiselle. Opeteltavia tietosisältöjä tärkeämpää ovat monipuoliset työskentelytavat, oppimisympäristöt ja se miten lasten kehitystä, oppimista ja esiopetukseen osallistumista sekä hyvinvointia tuetaan. Esiopetuksen opetus muotoutuu kokonaisuuksista, jotka liittyvät laaja-alaisen osaamisalueisiin, lapsen elämään, mielenkiinnonkohteisiin ja kokemusmaailmaan sekä lapsen maailmankuva laajentaviin asioihin. Monimuotoisessa esiopetuksen toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa otetaan huomioon eri sisällöt ja niitä tarkastellaan kokonaisuutena. Lapsille merkitykselliset asiat ja teemat nousevat esille ja lapset ovat mukana suunnittelussa. Esiopetuksessa hyödynnetään eri menetelmiä ja oppimisympäristöjä ja korostetaan leikkiä, kokemuksellisuutta, toiminnallisuutta, elämyksellisyyttä, liikettä ja ilmiö oppimista sekä ongelmanratkaisua. Oppimisprosessi ja eheytetty kokonaisuus on aina tärkeämpiä kuin yksittäiset sisällöt.

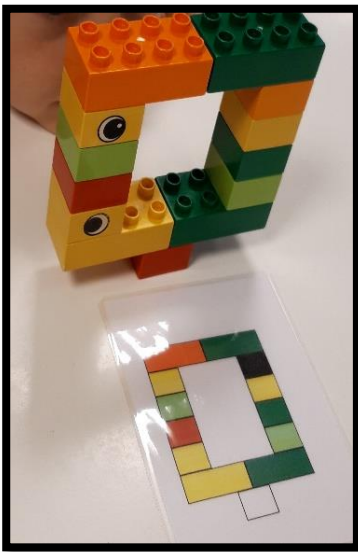

¹Valtioneuvoston asetus (422/2012)

12.1. Ajattelu ja oppiminen

Ajattelun ja oppimisen taidot kehittyvät vuorovaikutuksessa ja muodostavat perustan muun osaamisen kehittymiselle sekä elinikäiselle oppimiselle. Tiedon määrä ja nopea uudistuminen edellyttävät taitoja uuden omaksumiseen sekä oman oppimisen ohjaamiseen. Tiedon jäsentäminen ja uuden luominen edellyttävät luovaa ja kriittistä ajattelua. Esiopetuksessa lapsia rohkaistaan ja autetaan kehittämään ajattelun ja oppimisen taitojaan, tuetaan muistin ja mielikuvituksen kehittymistä sekä vahvistetaan lasten luottamusta omaan osaamiseensa.

Esiopetuksessa lapsia rohkaistaan ja autetaan kehittämään ajattelun, oppimisen, muistin ja päättelyn taitojaan esimerkiksi leikkien, pelien, musisoinnin, kädentaitojen, lorujen, draamatoiminnan, erilaisten ongelmanratkaisu- ja tutkimustehtävien avulla. Erilaisia menetelmiä hyödyntäen lapsille tarjotaan elämyksiä sekä oivaltamisen ja uuden löytämisen iloa. Monipuolinen liikkuminen ja havaintomotoriset harjoitukset tukevat lasten oppimista. Hattulassa monipuolinen liikkuminen sisällä ja ulkona on tärkeää ja merkityksellistä oppimiselle koko toimintavuoden ajan. Lapsia kannustetaan kokeilemaan ja opettelemaan heistä vaikeiltakin tuntuvia asioita, iloitsemaan onnistumisista, kannustamaan toisia ja olemaan lannistumatta epäonnistumisista. Lapsia kannustetaan ja ohjataan kyseenalaistamaan ja kysymään asioista.

Lasta autetaan huomaamaan omaa edistymistään ja oppimistaan dokumentoimalla toimintaa yhdessä lasten kanssa. Samalla autetaan ja opetetaan lapsia havaitsemaan itse omaa edistymistään ja oppimistaan. Dokumentointia tekevät ryhmän kasvattajat sekä lapset itse tuen avulla. Toimintaa ja lasten tuotoksia dokumentoidaan valokuvaamalla, videoimalla, piirtämällä, kirjoittamalla jne. Dokumentoinnista muodostuu pedagogista dokumentaatiota, kun niistä keskustellaan yhdessä lasten ja huoltajien kanssa sekä esiopetustiimissä kasvattajien kesken. Pedagoginen dokumentointi tekee oppimisen näkyväksi, ja se luo pohjaa toiminnan ja oppimisympäristöjen kehittämiseksi, suunnittelulle ja arvioinnille. Dokumentointia on näkyvillä mahdollisuuksien mukaan oppimis- ja verkkoympäristöissä (Peda.net).

12.2. Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

Esiopetuksessa harjoitellaan vuorovaikutus-, yhteistyö- ja ilmaisutaitoja arjen eri tilanteissa. Vuorovaikutustaidoilla ja kyvyillä ilmaista itseään sekä ymmärtää eri näkemyksiä on tärkeä merkitys lapsen toimintakyvylle sekä hyvinvoinnille kulttuurisesti monimuotoisessa maailmassa. Lapsi opettelee kuuntelemaan toisia, tunnistamaan, ymmärtämään ja hyväksymään toisten näkemyksiä sekä ilmaisemaan itseään, omia toiveitaan ja mielipiteitään. Nämä taidot luovan pohjan hyvään vuorovaikutukseen sekä kulttuuriseen osaamiseen.

Lapsia ohjataan ihmis- sekä ystävyysuhteiden solmimiseen ja toimimaan yhteistyössä kaikkien ryhmän jäsenten kanssa. Myönteisten ihmissuhteiden luomiseen ja ongelmatilanteiden rakentavaan ratkaisemiseen tarvitaan yhteistyö-, vuorovaikutus- ja ilmaisutaitoja. Näitä lapset harjoittelivat yhdessä kasvattajan tuella esiopetuksessa turvallisesti vertaisryhmässä. Lasten kielitietoisuuden kehittymistä tuetaan ja heitä rohkaistaan ilmaisemaan itseään eri keinoin. Ristiriitatilanteet käydään läpi keskustellen ja myönteisin keinoin.

Esiopetuksessa lapsia rohkaistaan ja kannustetaan tutustumaan toisiin ihmisiin ja kulttuureihin sekä toimimaan yhdessä. Erilaiset juhlat, leikit ja yhteistyöhön perustuva toiminta antaa mahdollisuuksia

harjoitella miten toimitaan erilaisissa tilanteissa tai erilaisten ihmisten kanssa. Lasten kanssa tutustutaan lähiympäristön sekä kulttuuriseen monimuotoisuuteen. Lapsia ohjataan hyväksymään ja arvostamaan omia ja toisten perheiden tapoja ja perinteitä. Lapsia kohdellaan arvostavasti ja heitä ohjataan ystävällisyyteen sekä hyviin tapoihin.

Jokaisessa esiopetusryhmässä laaditaan toimintakauden alussa tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma sekä kiusaamisen ennaltaehkäisyn suunnitelma, joiden sisältö kirjataan ryhmävasuun/vuosisuunnitelmaan. Ne elävät mukana arjen toiminnassa ja vuorovaikutustaitojen harjoittelussa koko esiopetusvuoden ajan. Esiopetuksen tehtävänä on tukea lasten osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja. Esiopetuksen kasvattajat toimivat omalla esimerkillään mallina ystävälliselle ja toista

arvostavalle kanssakäymiselle.

Hattulassa esioppilaiden kanssa voidaan tutustua erilaisiin kulttuurihistoriallisiin ja nykypäivän kohteisiin. Juhlissa, erilaisissa tapahtumissa ja retkillä harjoitellaan tilanteen mukaista käyttäytymistä ja opitaan kohtaamaan erilaisia ihmisiä. Nämä kaikki tarjoavat mahdollisuuksia kokemukselliseen ja elämykselliseen oppimiseen alueen historiasta ja kulttuurista. Esiopetuksessa tutustutaan erilaisiin kulttuureihin.

12.3. Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

Itsestä huolehtiminen, terveyteen, turvallisuuteen ja teknologian hallintaan liittyvät taidot ovat kaikille tärkeitä. Kyse on lapsen hyvinvoinnista sekä kestävään ja liikunnalliseen elämäntapaan sitoutumisesta. Esiopetuksessa opetetaan ja vahvistetaan lasten hyvinvointiin liittyviä taitoja sekä opetetaan, ohjataan ja kannustetaan heitä tekemään kestävä ja liikunnallisen elämäntavan mukaisia valintoja. Esiopetuksessa tuetaan lasten myönteistä suhtautumista tulevaisuuteen.

Esiopetuksessa lapsia ohjataan terveisiin elämäntapoihin ja turvalliseen liikkumiseen liikenteessä. Esiopetuksessa lapsi opettelee edellytystensä mukaan omatoimisuutta sekä ottamaan vastuuta itsestään, omista tavaroistaan, toisista ja yhteisestä ympäristöstä. Esiopetuksessa ja yhteistyössä huoltajien kanssa käsitellään lasten arkielämän rytmiä sekä ruokailun, liikkumisen ja levon merkitystä. Erityisesti kiinnitetään huomiota monipuoliseen ja riittävään liikkumiseen lasten oppimisen ja hyvinvoinnin edellytyksenä.

Liikkuminen ja toiminnallisuus auttavat lasta oppimisessa. Tämä huomioidaan esiopetuksen toiminnan suunnittelussa. Esiopetuksessa lapsella on mahdollisuus myös osallistua esioppilaille järjestettävään alkeisuimakouluun yhdessä oman ryhmänsä kanssa. Lasten kanssa yhdessä pohditaan heidän hyvään oloaan edistäviä ja haittaavia tekijöitä sekä tarjotaan heille kokemuksia ja elämyksiä liikkumisen ilosta. Myönteisten kokemusten kautta lapselle vahvistetaan monipuolisen ruuan, levon, ulkoilun, liikunnan ja henkilökohtaisen hygienian merkitystä hyvinvoinnille sekä harjoitellaan toimimaan turvallisesti lähiliikenteessä. Lasten kanssa opetellaan säähavaintojen tekemistä ja säänmukaista pukeutumista. Tutustutaan kelloon ja rahan käyttöön. Opetellaan ja vahvistetaan hyviä käytös- ja pöytätapoja. Lasten kanssa kokeillaan ja keskustellaan teknologisten laitteiden ja välineiden turvallisesta käytöstä. Lapsia ohjataan ja opetetaan pyytämään ja hakemaan apua tarvittaessa.

12.4. Monilukutaito

Monilukutaidolla tarkoitetaan erilaisten viestien tulkinnan ja tuottamisen taitoja. Se liittyy ajattelun ja viestinnän taitoihin sekä kykyyn hankkia, muokata, tuottaa, esittää, arvioida ja arvottaa tietoa erilaisissa ympäristöissä ja tilanteissa. Nykypäivän ympäristö tuo lapsille monenlaista ja monen tasoista informaatiota. On tärkeää oppia myös ymmärtämään todellisuuden ja mielikuvituksen ero, esim. kaikki televisiosta nähty tai kuultu asia ei ole totta.

Esiopetuksessa tietoa voidaan tuottaa ja esittää sanallisten, kuvallisten, numeeristen tai muiden symbolijärjestelmien avulla. Monilukutaito sisältää erilaisia lukutaitoja, kuten peruslukutaidon, numeerisen lukutaidon, kuvallukutaidon ja medialukutaidon. Monilukutaitoon liittyy käsitys, että tekstit voivat olla mm. kirjoitettuja, puhuttuja, audiovisuaalisia tai digitaalisia. Monilukutaidon eri osa-alueet ovatkin jokaisen yksilön, ihmisten välisen vuorovaikutuksen, yhteiskunnassa toimimisen näkökulmasta keskeisiä perustaitoja. Monilukutaidon kehittyminen luo pohjaa muulle oppimiselle ja opiskelulle ja sen kehittyminen jatkuu koko elämän ajan. Esiopetuksen tehtävänä on yhdessä huoltajien kanssa tukea lasten monilukutaidon kehittymistä turvallisessa ympäristössä.

Lapsia kannustetaan tutkimaan, käyttämään ja tuottamaan erilaisia viestejä monipuolisissa oppimis- ja toimintaympäristöissä. Niiden avulla harjoitellaan ilmaisua ja vuorovaikutusta, pysähdytään niiden herättämiin tunteisiin ja ajatuksiin sekä näihin voidaan eläytyä yhdessä. Lasten kuvallukutaidon, kirjoittamisen, lukemisen, numeerisen sekä medialukutaitojen kehittymistä tuetaan esiopetuksessa. Tarkoitus ei ole vain kirjoitettua tekstiä lukemaan oppiminen, vaan monipuolisen monilukutaitoon vaativien taitojen pohjan luomista ja harjoittelua lapsen tasolla. Monilukutaidon kehittymiseen lapsi tarvitsee aikuisen mallia, rikasta teksti- ja kuvaympäristöä, lasten itse tuottamaa kulttuuria sekä lapsille sopivia kulttuuripalveluja, kuten musiikkia ja loruja. Lasten osallisuus vahvistuu monilukutaidon kehittymisen myötä. Samalla lapsen maailma saa uusia merkityksiä, avautuu sekä jäsentyy. Mediakasvatus on osa monilukutaitoa ja sen yhteydessä voidaan toteuttaa esiopetuksen eri oppimiskokonaisuuksia yhteistyössä huoltajien kanssa. Lähtökohtana mediakasvatuksessa on lasten elämä ja siihen liittyvät ilmiöt. Lapsille opetetaan mediataitoja sekä ohjataan kriittisyyteen ja itsesuojeluun median kanssa sekä keskustellaan mm. ruutuajoista ja ikärajoista.

12.5. Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

Tieto- ja viestintäteknologiaosaaminen on nykyään yksi tärkeä kansalaistaito. Sitä tarvitaan lasten ja perheiden arjessa, ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa ja yhteiskuntaan osallistumisessa. Se on yksi osa moniluku-, media- ja opiskelutaitoja. Näitä tarvitaan arjessa, opiskelussa ja työelämässä. Esiopetuksen tehtävänä on edistää lasten monipuolista tieto- ja viestintäteknologista osaamista yhteistyössä huoltajien kanssa.

Hattulan esiopetuksessa lapsille tarjotaan tasapuolinen mahdollisuus tutustua erilaisiin tieto- ja viestintäteknologisiin välineisiin, palveluihin ja peleihin. Niillä lisätään opetuksen monipuolisuutta, toiminnallisuutta ja lapsen osallisuutta. Lapsille annetaan taitoja tulevaisuuden opiskeluun ja työelämään käyttämällä. Tieto- ja viestintä välineitä, tuottamalla itse sisältöjä ja ilmaisemalla itseään luovasti niiden avulla. Tieto- ja viestintäteknologian avulla tuetaan lasten vuorovaikutus- ja oppimisentaitoja sekä vähitellen kehittyvää kirjoitus- ja lukutaitoa. Lapsille mahdollistetaan kokeilla ja tuottaa itse materiaalia. Nämä edistävät lapsen yhteistoiminnan ja luovan ajattelun taitoja. Lapsia myös ohjeistetaan turvallisiin ja ergonomisiin käyttötaitoihin.

Toiminnan keskiössä ei ole pelaaminen, vaan monipuolinen materiaalien tuottaminen ja teknologia- ja viestintämenetelmien hyödyntäminen. Hattulassa on varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa käytössä digipolku, jota käytetään esiopetuksessa.

Eskarina mediakulttuurissa

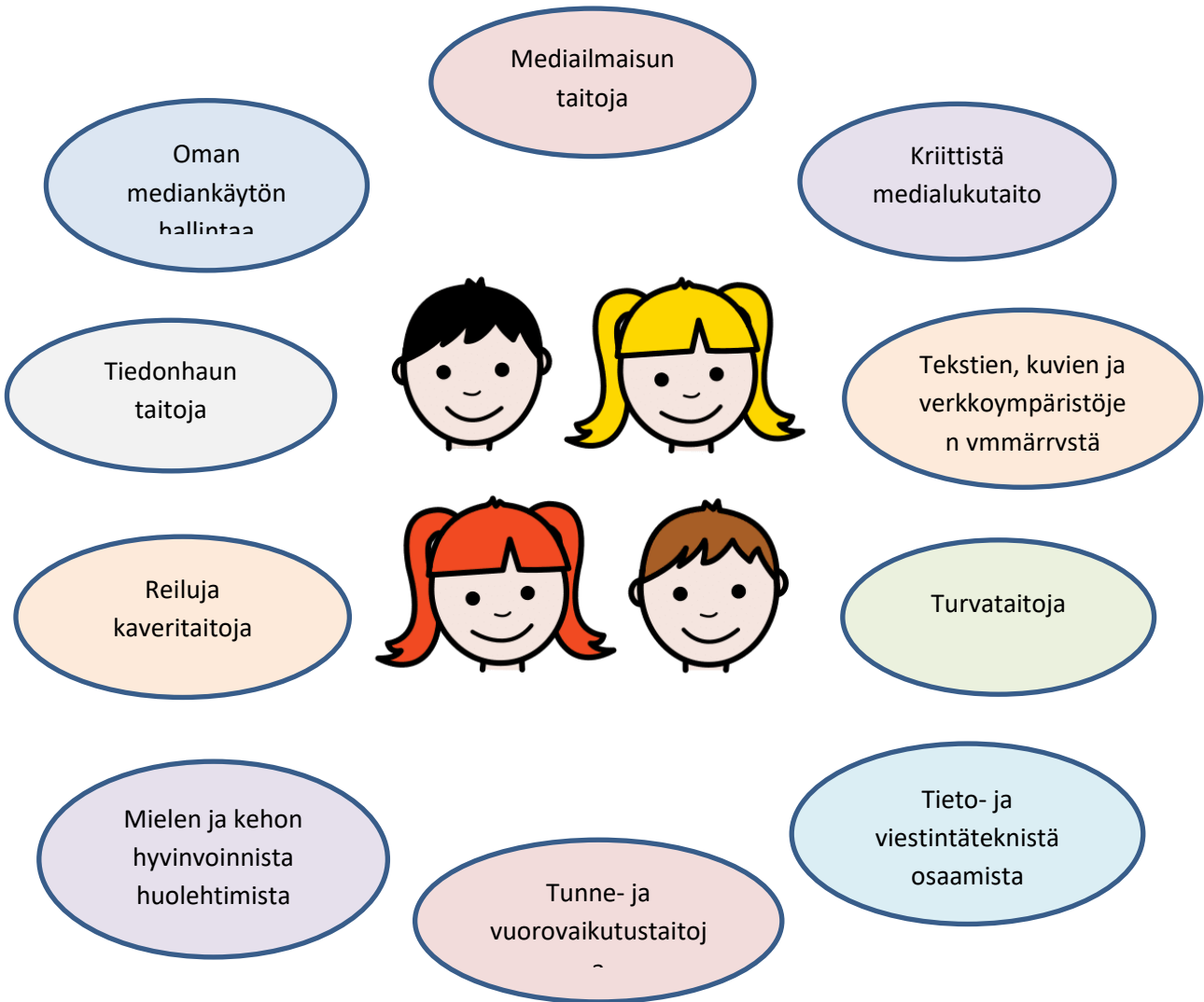
Radio soittaa keittiössä listahittejä, kun lapsi aloittaa aamunsa mainoksista tutuilla kaakaomuroilla. Pian pieni eskarilainen heittää selkäänsä Littlest Pet Shop –repun, laittaa päähänsä Turtles –lippalakin ja vetää jalkaansa uudenkarheat Star Wars –kumisaappaat lähteäkseen eskariin. Automatalla radiosta kuunnellaan musiikkia.

Eskarissa jutellaan aamupiirillä Minecraft -videopeleistä, joita jotkut olivat pelanneet viikonloppuna sekä uudesta Frozen –elokuvasta, jota lähes puolet lapsista olivat käyneet katsomassa elokuvateatterissa perjantain ensi-illassa. Pohditaan ikärajoista ja elokuvien sekä pelien soveltuvuudesta lapsille. Kavereille esitellään leikkien lomassa syntymäpäivälahjaksi saatua uutta Zhu Zhu Pets -hamsteria tai Hot Wheels -autoa. Päivän aikana älytaululla kuunnellaan uutta tarinaa Ystävien eskarista ja tehdään K –kirjaimesta äänneharjoituksia sekä harjoitellaan tekemään monistevihkoon K –kirjainmerkkiä. Ulkona lauletaan keinussa JVG:n uutta hittibiisiä ja otetaan muutama erä leikkitaistelua ninjakilpikonnatyylisiin. Lepohetkellä onkin odotettu leffaleppari, jolloin katsellaan tykiltä Risto Räppääjä -elokuvaa Hello Kitty –pehmo kainalossa. Välipalan jälkeen etsitään internetistä värityskuvia panssarivaunuista ja prinsessoista, pelataan Ekapeliä tableilla, kuunnellaan aikuisen lukemaa kirjaa Tatun ja Patun kommelluksista, rakennetaan huikeita rakennelmia Lego City Poliisitalosta ja leikitään L.O.L Surprise Lils –lemmikeillä ja nukeilla. Koko päivän aikana tehdään havaintoja kuvista ja ympäristöstä, sekä mietitään, mikä on totta ja mikä satua. Tämän lisäksi jo ideoidaan oman pienryhmän animaation aihetta ja toteuttamista sekä otetaan itse materiaalia omaan digitaaliseen kasvunkansioon.

Kotimatalla, huoltajan kanssa kulkiessaan, eskari ohittaa kymmeniä kadunvarsimainoksia, kuuntelee raidosta tulevia mainoksia sekä uutisia, ja juoksee postilaatikolle napatakseen tuoreeltaan uusimman Aku Ankan – siitä on kiva katsella hauskoja kuvia ja harjoitella lukemaan helppoja sanoja. Odotellessa huoltajan valmistamaa päivällistä, on sisaruksilla vielä aikaa käydä lähipuistossa ja kerätä matkalla älypuhelimella Pokemoneja. Illalla perheen lapset leikkivät yhdessä Schleich –eläimillä ja kinastelevat tietokoneella pelivuoroista samalla, kun vanhemmat kauhistelevat tv-uutisten synkkiä ennusteita korona-viruksen leviämisestä (joita lapsen sivusta kuulevat). Ennen nukkumaanmenoa jutellaan vielä koko perhe nettipuhelun välityksellä mummun ja papan kanssa. Harjattuaan hampaansa Disney-sähköhammasharjalla eskari pukee päällensä My Little Pony-pyjaman ja kuuntelee hetken iltasatuna äänikirjaa. Päivän puuhista väsyneenä hän nukahtaa Nalle Puh -lakanoiden väliin Karvinen –yö-valon turvallisessa hohteessa.

Näin on taas eletty yksi tavallinen päivä eskarina mediakulttuurissa.

Digiajassa tarvitaan erilaisia moniluku- ja mediataitoja

Tieto- ja viestintäteknologian askelmat lasten kanssa

TVT-välineiden monipuolinen käyttö pedagogiikan tukena
Esim. liikuntatuokiolla otetaan tabletit ja lasten itse tuottama materiaali mukaan, musiikkituokiolle videotykki/älytaulu/älytelevisio mukaan

Pedagoginen dokumentointi. Kuvia, videoita ja tuotoksia katsotaan yhdessä lasten kanssa. Mietitään yhdessä mitä ja miten on opittu?
Lasten kanssa tuotetun materiaalin avulla avataan arki ja oppimisprosessit näkyväksi huoltajille

Leikkilinen tutustuminen teknologiaan, esim. QR-koodit, lisätty todellisuus (mm. [Quiver](#)), kehollinen ja toiminnallinen ohjelmointi (mm. [Bee-Bot](#))
Videoiden ja animaatioiden tekeminen

Oppimispelien käyttö lasten kanssa
Helppojen sovellusten käyttö oppien yhdessä lasten kanssa

Lapset valokuvaavat ja videoivat, tuodaan esille tekijänoikeus (lapselta lupa tuotosten ja kuvien esille laittoon)
Äänen nauhoittaminen eri välineillä

Avoin ja kokeileva suhtautuminen arjen teknologiaan ja TVT-välineisiin
TVT-välineisiin tutustutaan yhdessä lasten kanssa ja niitä annetaan lasten käyttöön
Opetellaan laitteiden asianmukainen käyttö ja niiden eettiset pelisäännöt

12.6. Osallistuminen ja vaikuttaminen

Lasten oikeuksiin kuuluvat kuulluksi tuleminen ja osallisuus omaan elämäänsä vaikuttavissa asioissa. Näin ohjeistavat YK:n Lapsen oikeuksien sopimus 12 artikla/1989 ja Varhaiskasvatuslaki 20§/2018. Hattulan esiopetuksessa kunnioitetaan näitä demokratian keskeisiä periaatteita sekä tuetaan lasten vähitellen kehittyviä osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja. Aktiivinen ja vastuullinen osallistuminen ja vaikuttaminen luovat perustan kestävälle ja demokraattiselle tulevaisuudelle. Lasta tuetaan, kannustetaan ja opetetaan osallistumaan yhteiseen toimintaan sekä varmistetaan kaikkien vaikutusmahdollisuus sekä kokemus osallisuudesta. Esiopetuksessa kunnioitetaan demokratian toteutumisen keskeisiä periaatteita. Lapsella on oikeus tulla kuulluksi ja osallisuus omaan elämäänsä liittyvissä asioissa.¹

Osallisuus on toimijuutta, joka toteutuu erityisesti vuorovaikutussuhteissa ja edellyttää vastavuoroisuutta tilanteissa läsnä olevien lasten kesken. Osallisuus on lapselle tunne ja kokemus, joka syntyy ryhmään kuulumisesta. Lapsen tulee tuntea olevansa hyväksytty, arvostettu ja tärkeä jäsen omassa esiopetusryhmässään. Osallisuuden mahdollistaminen voi tarkoittaa eri asioita eri lapsilla lasten omista lähtökohdista käsin.

Esiopetuksen avoin ja aktiivinen oppimisympäristö antaa lapselle valinnanvapautta toiminnan suhteen ja tukee lapsen omia valintoja. Arjen eri tilanteissa, tuokioilla, lasten kokouksissa, haastatteluissa ja keskusteluissa lapset esittävät mielipiteitään ja toiveitaan, jotka huomioidaan esiopetuksen toiminnassa. Toiminnan suunnittelussa huomioidaan lasten erilaiset tavat oppia sekä hyödynnetään myös havainnointia. Lapset oppivat demokraattiseen toimintakulttuuriin erilaisten äänestysten, sääntöjen ja sopimusten avulla.

Esiopetusta toteutetaan, suunnitellaan ja arvioidaan yhdessä lasten, kasvattajien ja huoltajien kanssa. Kun lapset saavat olla vaikuttamassa, he oppivat yhteisten sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkitystä. Lasten arvostava ja sensitiivinen kohtaaminen, heidän ajatustensa kuunteleminen sekä yhdessä toisten kanssa toimiminen vahvistavat lasten osallisuutta sekä vaikuttamisen taitoja. Lapsia kannustetaan ja opetetaan auttamaan toisia sekä pyytämään tarvittaessa apua. Lasten saavat kokema ja tietää, että he lapsina ovat oikeutettuja aikuisten suojeluun ja apuun, niin esiopetuksessa kuin kotonakin.

¹ YK:n yleissopimus lastenoikeuksista 1989

Lapsella on oikeus...

Lapsella on oikeus oppia leikkien, iloita oppimastaan sekä osallistua oppimisympäristön rakentamiseen ja toiminnan suunnitteluun. Mitä paremmin tunnemme ryhmämme lapset ja heidän tapansa oppia, sitä paremmin pystymme tarjoamaan juuri heille sopivia oppimisenpaikkoja ja tarttumaan heidän mielenkiinnon kohteisiinsa.

Lapsella on oikeus, että hänet huomioidaan juuri sellaisena kuin on. Ja aikuiset huomaavat kaiken sen hyvän, mitä hänessä on.

Lapsella on oikeus omiin käsityksiinsä, vaikka ne tuntuisivatkin aikuisista hassuilta ja ”virheellisiltä”.

Kun lapsi pystyy itsenäisiin tekoihin, hänellä on oikeus myös niiden suorittamiseen.

Lapsella on oikeus hyvään huolenpitoon. Lapsella on oikeus kasvaa ja kehittyä omaan tahtiinsa. Liian aikainen eteneminen vie lapsen mahdollisuuden itse oivaltaa. Lapsella on oikeus työrauhaan, omaan pohditskeluun ja tietoon. Jotkut tarvitsevat enemmän saavuttaakseen saman verran.

Lapsella on oikeus omiin tunteisiinsa. Vaikka lapsi tarvitsee aikuisen apua pukeakseen tunteensa sanoiksi, lapsi kuitenkin itse viime kädessä parhaiten tietää, miltä hänestä tuntuu. Autetaan lasta tunnistamaan ja arvioimaan erilaisia tunteita, sekä ilmaisemaan niitä. Välittävissä ilmapiirissä lapsi voi kokea syvimmätkin tunteensa mielekkäiksi ja perustelluiksi.

Lapsella on oikeus myös omiin ristiriitoihinsa. Kasvattaja toimii puolueettomana sovittelijana, eikä arvioi tilannetta omista lähtökohdistaan, vaan luottaa lasten kykyyn löytää ratkaisuja. Aikuisen vastuulla on huolehtia siitä, ettei ratkaisu loukkaa, nolaa tai ole hyvien tapojen vastainen. Näin annetaan lapselle tilaa omaan ajatteluun ja puheen tuottamiseen.

Huoltajia kannustetaan tuomaan omia ideoitaan ja näkemyksiään esiopetuksen suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin koko toimintakauden ajan. Päivittäiset kohtaamiset, esiopetuskeskustelut ja vanhempainillat tarjoavat tilaisuuden yhteiselle keskustelulle.

”Osallisuus vaatii aidosti toisen kohtaamista ilman alkuasetelmia, ilman että oletan toisen puolesta, mitä hän tarvitsee, mitä hän ajattelee ja mitä hän haluaa. Ilman oletuksia, aitoa dialogisuutta, aitoa kuulemistä. Mä olen kiinnostunut susta. Kerro, mikä sulle olisi parasta.”

Kasvattajan kommentti

13. Kehitystä, oppimista ja esiopetukseen osallistumista tukeva toimintakulttuuri

13.1. Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet

Toimintakulttuuri kehittyy monipuolisten työtapojen ja uusien ratkaisujen kautta. Ammatillinen osaaminen, itsearviointi ja jatkuva kehittäminen ovat osa esiopetuksen arkea. Esiopetuksen toimintaa arvioidaan ja suunnitellaan viikoittain tiimipalavereissa. Kehittämistyössä hyödynnetään lasten ja huoltajien kokemuksia ja mielipiteitä. Yhteistyö varhaiskasvatuksen, perusopetuksen sekä tuen ja opiskeluhoillon ammattilaisten kanssa on välttämätöntä lasten sujuvan oppimisen polun ja hyvinvoinnin turvaamiseksi.

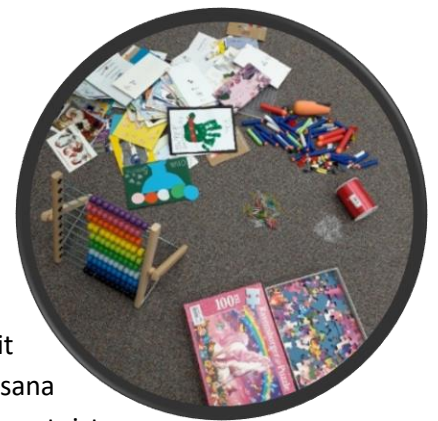
Oppimisympäristöjä muokataan, kehitetään ja arvioidaan jatkuvasti tiimissä ottaen huomioon lapsilta nousseet ideat ja aloitteet sekä huomioidaan oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt. Oppimista tukevat järjestelyt kirjataan yksikön lukuvuosuunnitelmaan.

13.1.1. Kaikille yhteinen esiopetus

Toimintakulttuurin lähtökohtana on kaikille yhteinen esiopetus, jossa kukin lapsi voi toimia, kehittyä ja oppia ainutlaatuisena yksilönä sekä yhteisön jäsenenä. Jokainen lapsi huomioidaan yksilönä ja oppimisen tilanteita suunnitellaan lapsen kehitystaso huomioiden turvaten samalla hänen kehityksensä, oppimisensa, hyvinvointinsa sekä esiopetukseen osallistumisen tuki.

Kehityksen havainnointiin käytetään Hattulan omaa havainnointilomaketta ja sen pohjalta asiat kirjataan kullekin lapselle laadittavaan oppimissuunnitelmaan. Lapsen on tärkeä saada kokemuksia siitä, että hänestä ollaan kiinnostuneita, häntä arvostetaan ja hänen mielipiteillään ja toiminnallaan on merkitystä.

Vuorovaikutusta ja yhteisöllisten toimintatapojen kehittymistä tukeva toiminta -kulttuuri huomioi lapsiryhmässä edustettuna olevat kielet, kulttuurit ja katsomukset. Se rohkaisee lasta vuorovaikutukseen ja toimimaan osana vertaisryhmää ja ohjaa ottamaan muut huomioon sekä kunnioittamaan toisten yksilöllisyyttä.

13.1.2. Oppimisen ja oivalluksen ilo

Oppimisen ja oivalluksen ilo osana esiopetuksen toimintakulttuuria edistää kaikkien esiopetusyhteisössä toimivien oppimista. Lasta kannustetaan kokeilemaan, yrittämään ja erehtymään sekä havaitsemaan asioiden positiivisia puolia. Tämä toteutetaan siten, että lasten leikeille, aloitteille ja kokeiluille on sija. Lapsia rohkaistaan ilmaisemaan itseään, harjoittelemaan ja opettelemaan erilaisia taitoja, tietoja ja työtapoja omaan tahtiinsa. Leikillä on tärkeä merkitys lasten kielen kehityksessä, kaveritaidoissa, uusien tapojen oppimisessa, tunteiden käsittelyssä ja kulttuuri-identiteetin muodostamisessa.

Lasten mielestä leikki on:

- ❖ Leikki on kivaa
- ❖ Koiraleikki
- ❖ Kauppaleikki
- ❖ Jympähuone
- ❖ Roska-autoleikki
- ❖ Että voi leikkiä kotona vaikka poliisii ja rosvoo
- ❖ Mun lempari on kun saa tuoda lelun lelupäivänä päikkvyn
- ❖ Siinä liikutellaan leluja ja junia
- ❖ Pelkkää riehumista kotona

Aikuinen leikkii meidän kanssa

Aikuinen olis koiria

Aikuinen on prinsessa

13.1.3. Lapsi osallisena ja oman elämänsä toimijana

Toimintakulttuuri, jossa lapsi on osallisena ja oman elämänsä toimijana, tukee yhteistyötä sekä yhteistä vastuunottoa ja osallisuutta. Kasvattajien tehtävänä on varmistaa, että lapset saavat kokemuksia esiopetusryhmää koskevasta päätöksen teosta ja erilaisista työtehtävistä. Lapsilla tulee olla mahdollisuus ilmaista sekä näkemyksiään että mielipiteitään, heidän ideansa ja aloitteensa otetaan huomioon toiminnassa.

13.1.4. Hyvinvointi ja turvallinen arki

Hyvinvointi ja turvallinen arki koostu avoimesta vuorovaikutuksesta lasten kesken, lasten ja henkilöstön välillä sekä aikuisten keskuudessa. Se sisältää keskinäistä kunnioitusta, huolenpitoa ja välittämistä toisia ja ympäristöä kohtaan. Se rohkaisee ja ohjaa lasta tunnistamaan, ilmaisemaan ja säätämään erilaisia tunteita. Esiopetuksessa kiinnitetään huomiota terveisiin elämäntapoihin, liikunnan monipuolisuuteen, mahdollisuuteen rauhoittua päivän aikana sekä ympäristön turvallisuuteen.

Oppiva yhteisö toimintakulttuurin ytimenä:

Opitaan lapset ja henkilöstö yhdessä ja toisilta

Vahvuuksien hyödyntäminen

Jatkuva arviointi ja kehittäminen

Kunnioittava, arvostava ja hyväksyvä käytös. Tilaa kaikille tunteille ja mielipiteille.

Kokeillaan uusia toimintatapoja ja menetelmiä

Itsearviointi ja tiedonjakaminen

Kannustaminen, kokeileminen, erehtymisen kautta oppiminen

Yhdessä tekeminen ja osallisuuden vahvistaminen

Hyvinvointi, turvallisuus ja kestävä elämäntapa:

Terveelliset, turvalliset ja liikunnalliset elämäntavat ja hyvinvointi

Monipuolinen liikkuminen ja fyysinen aktiivisuus sisällä ja ulkona

Edistää liikkumisen merkitystä kokonaisvaltaisena elämäntapana, perheiden osallistaminen

Toiminnallisuus opetuksessa ja sen merkitys oppimiseen, keskittymiseen ja taitojen kehittymiseen

Inklusiivisuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo

Päivän rakenne, toiminnot ja joustavuus tukevat lasten oppimista, hyvinvointia ja kestävä elämäntapaa (myös rauhoittuminen, kiireettömyys, lepo ja ravinto)

Fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen turvallisuus, vaalitaan uskoa tulevaisuuteen

Vertaissuhteiden, sosiaalisten taitojen ja yhteisön hyvinvoinnin tukeminen

Kiusaamisen ja syrjinnän ehkäisy ja niihin puuttuminen, harjoitellaan ristiriitatilanteiden ratkaisemista

Kestävä elämäntapa, kierrätys, ekologisuus, taloudellisuus ja vastuullisuus

Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus:

Kulttuurisesti muuntautuva ja monimuotoinen, on voimavara

Oikeus omaan kieleen, kulttuuriin, uskoon ja katsomukseen

Hyödynnetään moninaista kulttuuriperintöä ja moninaisuutta

Kannustetaan keskustelemaan avoimesti erilaisista kielistä, kulttuureista, katsomuksista, ajattelu- ja toimintatavoista

Edistetään kulttuurisesti kestävä kehitystä

Kaikki kielet ovat läsnä ja kaikkialla

Monikielisuuden näkyminen

Kasvattaja kielellisenä mallina ja ymmärtää kielenkehityksen merkityksen

Luodaan uusia toimintatapoja toimia yhdessä

Huomioidaan kielelliset lähtökohdat yksilöllisesti

Toimintakulttuurin kehittämisen periaatteet

Osallisuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo:

Inklusiivisuus ja moninaisuus

Lasten ja huoltajien osallisuus

Kaiken viestinnän ja vuorovaikutuksen huomioiminen

Toimintakulttuuri vahvistaa identiteettiä ja itsetuntoa

Vahvistetaan lasten osallisuutta, toimijuutta, vastuunottamista ja vaikuttamisen mahdollisuuksia

Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus

Lapsen oikeudet

Kaikkien lasten osallisuuden toteutumisen vahvistaminen ja varmistaminen

Yhteistyö ja vastuu

Sitoutuminen

Oppimiseen, leikkiin ja vuorovaikutukseen kannustava yhteisö:

Edistää kaikkien oppimista

Positiivisten asioiden havaitseminen, oppimisen ja leikin ilo

Yrittäminen, erehtyminen, tutkiminen ja kokeileminen

Onnistumisten ja oivalluksien iloitseminen

Leikille, aloitteille ja kokeiluille tilaa

Ilmapiiri rohkaisee hyvään vuorovaikutukseen sekä toimimaan ryhmän jäsenenä

Leikin merkitys keskiössä

Kannustetaan mielipiteiden ja ajatusten ilmaisuun

Kekseliäisyys, luovuus ja itsensä ilmaisu

Tunnistetaan rajoittavat tekijät ja kehitetään toimia

13.1.5. Oppimisympäristöt esiopetuksessa

Esiopetuksessa oppimisympäristöllä tarkoitetaan tiloja, paikkoja, välineitä, yhteisöjä ja käytäntöjä, jotka tukevat lasten kehitystä, oppimista, hyvinvointia, esiopetukseen osallistumista ja vuorovaikutusta. Ne ovat monitahoisia ja joustavia. Pedagogisten kokonaisuuksien avulla ne motivoivat lasta monin eri tavoin leikkiin ja erilaisiin luoviin ratkaisuihin toiminnallisuuden kautta. Hattulassa esiopetuksen oppimisympäristöt on rakennettu päiväkotien ja koulujen yhteyteen. Kaikki ryhmät hyödyntävät niin monipuolisesti erilaisia oppimisympäristöjä. Luontoryhmissä oppimisympäristönä toimii pääasiallisesti rakennettu ja rakentamaton luonto.

Oppimisympäristöjen kehittämistä ohjaavat lasten mielenkiinnonkohteet, tarpeet, osallisuus, turvallisuus, arvoperusta ja oppimiskäsitys. Lisäksi kehitystyössä huomioidaan oppimisen edellytyksiä tukevat järjestelyt. Oppimisympäristöjä kehitetään niin, että ne edistävät vuorovaikutusta ja yhteisöllisen tiedon rakentumista. Monipuoliset oppimisympäristöt tukevat lasten aktiivisuutta, liikkumista, terveen itsetunnon ja sosiaalisten taitojen kehittymistä sekä oppimisentaitoja, yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. Lapset osallistuvat oppimisympäristöjen rakentamiseen ja heidän ideansa ja tuotoksensa näkyvät oppimisympäristöissä. Tämä tukee lasten osallisuutta ja antaa heille onnistumisen kokemuksia sekä vahvistaa heidän vuorovaikutustaan vertaisryhmässä.

Oppimisympäristöt ovat fyysisesti, psyykkisesti ja sosiaalisesti turvallisia ja terveellisiä sekä tarjoavat mahdollisuuden rauhalliseen ja kiireettömään työskentelyyn ja leikkiin. Oppimisympäristöjen suunnittelussa kiinnitetään huomiota ekologisuuteen, ergonomiaan, esteettisyyteen, esteettömyyteen, siisteyteen ja viihtyvyyteen. Tavoitteena on, että oppimisympäristöt muodostavat kokonaisvaltaisen oppimaiseman ja kannustavat lapsia aktiiviseen, itsenäiseen ja yhteisölliseen oppimiseen.

14. Yhteistyö esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheissa

Yhteistyö esiopetuksessa

Yhteistyön tavoitteena on, että esiopetus, varhaiskasvatus ja perusopetus muodostavat johdonmukaisen, lapsen kehitystä ja oppimista tukevan jatkumon. Suunnittelemalla ja kehittämällä yhteistyötä, varmistetaan esiopetuksen laatua sekä vahvistetaan lasten ja huoltajien osallisuutta. Yhteistyö esiopetuksessa edellyttää oppimisen polun eri vaiheiden, tavoitteiden ja käytäntöjen tuntemusta ja se on laadukkaan esiopetuksen perusta. Yhteistyön mahdollistaminen esiopetuksen, muun varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen henkilöstön kesken edistää laatua. Lasten kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin tukemiseksi tulee opetuksen ja tuen käytäntöjen olla yhdenmukaisia.

Esiopetuksen henkilöstön yhteistyö lähiympäristön ja muiden toimijoiden kanssa tukee lapsen hyvinvointia, kehitystä ja oppimista sekä edistää oppimisympäristöjen monipuolisuutta. Hattulassa lasten kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin tuen sekä opiskeluhoillon käytäntöjä arvioidaan ja kehitetään yhdessä Varhaiskasvatuksen, erityisvarhaiskasvatuksen, perusopetuksen sekä hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon kanssa. Yhteistyö esiopetusyhteisön kasvattajien kesken on välttämätöntä esiopetuksen laadun ja esiopetusyhteisön hyvinvoinnin kannalta, samalla se toimii esimerkkinä lapsille. Lasten yhteistyötaitojen vahvistaminen on yksi keskeisistä esiopetuksen tavoitteista ja se toteutetaan esimerkiksi pienryhmätoiminnan avulla, mikä mahdollistaa lapsen kuulemisen toiminnan suunnittelun, toteuttamisen ja arvioinnin.

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö

Huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön lähtökohtana on luottamuksen rakentaminen sekä osapuolten tasa-arvoinen vuorovaikutus, jonka toteuttamisesta ja kehittamisestä vastaa opetuksen järjestäjä. Yhteistyön toteutus edellyttää kasvattajan aloitteellisuutta ja aktiivisuutta. Yhteistyössä otetaan huomioon perheiden moninaisuus, yksilölliset tarpeet ja huoltajuuteen liittyvät kysymykset. Siinä hyödynnetään eri viestintävälineitä ja käytetään tarpeen mukaan tulkia.

Esiopetusikäisille lapsille tehdään syksyllä yhdessä huoltajan/huoltajien ja lapsen kanssa lapsen oppimissuunnitelma, jonka avulla arvioidaan lapsen vahvuuksia, kiinnostuksen kohteita ja mahdollista tuen tarvetta. Huoltajien kokemukset ja näkemykset lastensa aiemmista ja nykyisistä kasvuympyröistä, kehityksestä, oppimisesta ja mielenkiinnonkohteista otetaan huomioon. Samalla keskustellaan perheen ja esiopetuksen arvoista, kasvatuskäytännöistä ja mahdollisesta lapsikohtaisen tuen suunnitelman laatimisesta. Viimeistään keväällä käydään arviointikeskustelu syksyllä asetettujen tavoitteiden toteutumisesta.

Yhteistyö siirtymävaiheissa

Siirtyminen kotoa tai aiemmasta varhaiskasvatuspaikasta esiopetukseen ja esiopetuksesta kouluun ovat lapselle isoja elämänvaiheita ja muutoksia. Onnistunut siirtyminen edistää lasten turvallisuudentunnetta, hyvinvointia sekä heidän kehitys- ja oppimisedellytyksiään. Hattulassa siirtymävaiheet ovat suunniteltuja toimintoja ja siirrot kouluun tapahtuvat nivelvaihe-vuosikellon mukaisesti. Hattulassa on kaikille lapsille ja yksiköille samanlainen linjaus ja toimintapa siirroissa. Siirroissa on lapsen yksilöllisen tarpeen mukainen kokoonpano paikalla, myös lapset pääsevät tutustumaan esiopetuspaikkaan ennen esiopetuksen alkua.

Monialainen yhteistyöverkosto

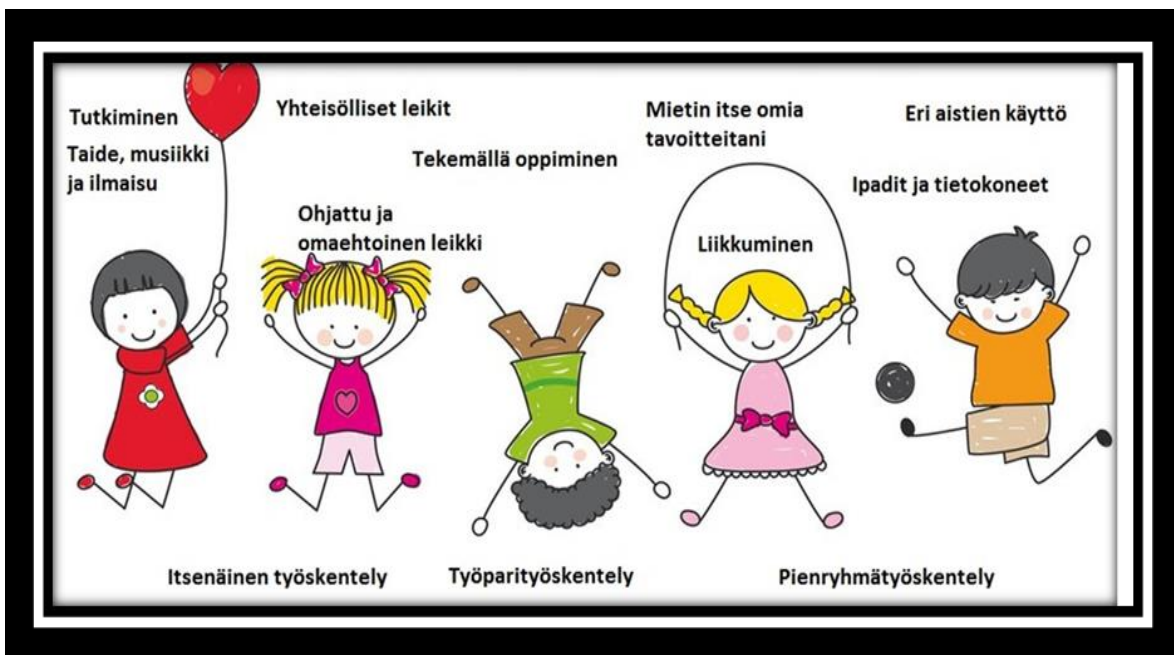

15. Monipuoliset työtavat

Ohjattu ja lasten omaehtoinen leikki sekä havainnolliset, lasten aktiivisuutta ja luovuutta edistävät työtavat ovat olennainen osa esiopetuksen toimintaa. Työtapojen valintaa ja käyttöä ohjaavat esiopetukselle asetetut tehtävät ja tavoitteet sekä lasten tarpeet, edellytykset ja kiinnostuksen kohteet. Monipuolisilla työtavoilla tuetaan lasten kehitystä, oppimista ja hyvinvointia, heidän laaja-alaisen osaamisensa kehittymistä sekä vahvistetaan heidän sosiaalisia taitojaan.

Esiopetuksessa työtavat ovat sekä oppimisen väline, että opetteluun kohde - vähitellen kehittyvä taito, jota lapset tarvitsevat oppimisen polulla. Tämän vuoksi on tärkeää, että lapsia ohjataan kokeilemaan ja käyttämään erilaisia työtapoja ryhmissä, työpareina ja itsenäisesti. Lapset osallistuvat toiminnan suunnitteluun, työtapojen valintaan ja tekevät erilaisia työtehtäviä. Tämä on arjen osallisuutta, minkä tavoitteena on tukea lasten aloitteellisuuden kehittymistä ja omaa vastuunottoa. Oppimista edistää se, että lapset ovat mukana miettimässä työskentelyn tavoitteita ja he tietävät, mitä heiltä odotetaan. Tehtyjen valintojen ja työskentelyn onnistumista arvioidaan yhdessä.

Leikkiessään lapset oppivat ja hahmottavat maailmaa. Tämän vuoksi leikki eri muodoissaan on keskeistä esiopetuksessa. Kokemukselliset ja toiminnalliset työtavat tarjoavat elämyksiä ja vahvistavat lasten oppimismotivaatiota. Tavoitteena on, että lapset käyttävät kaikkia aistejaan, liikkuvat, kehittävät muistiaan ja mielikuvitustaan sekä nauttivat oivaltamisesta. Yhdessä työskenneltäessä lapsia rohkaistaan kyselyyn, ihmettelemään, tutkimaan, päättämään ja ratkaisemaan ongelmia sekä toimimaan tavoitteellisesti yhteisen päämäärän suuntaisesti. Lapsille järjestetään myös mahdollisuuksia kokeilla ja toimia itsenäisesti.

Monipuolisten työtapojen käyttö edellyttää, että oppimisympäristöissä on erilaisia leikkiin, liikkumiseen ja opetteluun soveltuvia materiaaleja, havainto- ja työvälineitä sekä mahdollisuuksia käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa. Toimivat oppimisympäristöt tarjoavat tilaisuuksia eriyttää lasten työskentelyä sekä luoda oppimisen edellytyksiä tukevia opetusjärjestelyitä. Onnistumisen kokemuksilla ja kannustavalla palautteella tuetaan lasten myönteisen itsetunnon kehittymistä. Tavoitteena on, että lasten halu kokeilla ja opetella vahvistuu ja heille syntyy luottamus siihen, että he pystyvät oppimaan uutta.

Hattulan esiopetuksessa tehdään yhteistyötä tiiviisti kunnan muiden toimijoiden ja kolmannen sektorin kesken. Toimintatavoissa korostuvat

pienryhmätoiminta, projektityöskentely, luonnossa liikkuminen ja yhteisöllisyys. Työtapoja kehitetään yhteisesti henkilöstön itsearvioinnin sekä lapsilta ja huoltajilta saadun palautteen perusteella. Järjestelmällinen itsearviointi ja jatkuva kehittäminen on luonteva osa esiopetuksen arkea.

16. Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena

Esiopetuksen arviointi¹ on jatkuva prosessi, jolla on kaksi tehtävää. Arvioinnin avulla suunnitellaan ja kehitetään opetusta sekä tuetaan kunkin lapsen hyvinvointia, kehitystä ja oppimista. Havainnointi, pedagoginen dokumentointi, arviointi ja palaute muodostavat kokonaisuuden, johon osallistuvat esiopettaja, lapsi ja huoltajat. Koottujen tietojen ja niistä johdettujen arviointipäätösten pohjalta opettaja suuntaa opetusta ja oppimisympäristöjä. Mahdollinen oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki sisällytetään osaksi arviointia. Esiopetuksen opettaja hyödyntää jokaisen tietoja lapsesta esiopetusryhmän toiminnan suunnittelussa.

Esiopetuksen tehtävänä² on edistää yhteistyössä huoltajien kanssa lasten kehitys- ja oppimisedellytyksiä. Tavoitteellisen ja lasten kehitystä tukevan opetuksen edellytyksenä on, että opettaja saa tietoa lasten aiemmista kasvuympyröistä, kehittymisestä, oppimisesta sekä mielenkiinnonkohteista. Hattulassa panostetaan tiedonsiirtoihin ja aloituskeskusteluihin. Esiopetusikäisille lapsille tehdään syksyllä yhdessä lapsen ja huoltajien kanssa lapsen oppimissuunnitelma, minkä avulla arvioidaan lapsen vahvuuksia, kiinnostuksen kohteita ja mahdollista tuen tarvetta. Keskustelussa huomioidaan huoltajien ja lasten näkemykset ja hyödynnetään niitä esiopetuksen suunnittelussa ja toteuttamisessa. Arviointia tehdään aktiivisesti ja suunnitelmallisesti. Toimintaa ja oppimisympäristöjä suunnitellaan ja muokataan tarpeiden mukaan. Esiopetuksessa seurataan lapsen kehitystä ja oppimista³ havainnoimalla lasta sekä mm. kirjaamalla niitä havainnointilomakkeeseen säännöllisesti. Huoltajien, lapsen ja kasvattajien havainnoista keskustellaan yhdessä huoltajien kanssa mahdollisuuksien mukaan päivittäisissä kohtaamisissa.

Esiopetusryhmän kasvattajat antavat lapselle päivittäin rohkaisevaa ja kannustavaa palautetta lapsen vahvuuksista ja kehittymisalueista. Koottua dokumentaatiota käytetään niin, että jokainen lapsi voi havaita edistymistään. Esiopetuksen tavoitteena on, että lapsi rakentaa itsestään myönteistä käsitystä oppijana. Tämä edellyttää lapsen itsearviointitaitojen kehittämistä³. Lasten kanssa keskustellaan heidän oppimisestaan ja kehittymisestään erilaisia dokumentteja hyödyntäen. Lapsia rohkaistaan kuvaamaan, mistä he esiopetuksessa pitävät, missä he ovat omasta mielestään onnistuneet ja mitä he haluaisivat vielä oppia. Lapsen oppimisen polun aikana hänelle vähitellen kehittyy itsearviointitaito, mikä on osa oppimisentaitoja.

Arviointi perustuu lapsen oppimissuunnitelmaan asetettuihin tavoitteisiin. Yksittäiset arvioinnit eivät ole merkitseviä, vaan lapsen hyvinvointia, kehittymistä ja oppimisen toteutumista arvioidaan lapsen kokonaiskehitystä ajatellen. Lapsen kehitystä ja oppimista havainnoidaan ja arvioidaan myös erilaisten pelien, testien ja tehtävien avulla. Viimeistään keväällä käydään arviointikeskustelu syksyllä asetettujen tavoitteiden toteutumisesta. Ennen kevään esiopetuskeskustelua lapsi täyttää yhdessä huoltajan kanssa itsearviointilomakkeen, jota hyödynnetään keskustelussa. Arviointi kohdistuu toiminnan, järjestelyjen, oppimisympäristöjen ja pedagogiikan arviointiin. On tärkeää, että myös huoltajat saavat usein esiopetusvuoden aikana palautetta⁴ lapsensa työskentelystä, käyttäytymisestä ja oppimisen edistymisestä, jotta he voivat osaltaan tukea lastaan.

Lapsen siirtyessä esiopetukseen aiemmasta varhaiskasvatuspaikasta pidetään jokaisesta lapsesta tiedonsiirtopalaverit³ Hattulan kunnan ohjeistusten mukaisesti. Uusille lapsille pidetään aloituskeskustelu. Esiopetukseen on tutustumispäivä, jolloin huoltajat ja lapset pääsevät tutustumaan esiopetuksen tiloihin ja keskeisiin asioihin. Lapsen siirtyessä esiopetuksesta ensimmäiselle luokalle siirretään lapsen hyvinvointiin, kehittymiseen ja oppimisen kannalta oleelliset tiedot välitetään alkuopettajalle tiedonsiirtopalaverissa. Tämä tehdään Hattulan kunnassa sovitun nivelvaiheen toimintatapojen mukaisesti. Esiopetuksen päätteeksi lapselle annetaan osallistumistodistus. Opetuksen järjestäjällä on oikeus saada ja luovuttaa salassapitosäädösten estämättä lapsen opetuksen kannalta välttämättömät tiedot.

Onnistunut tiedonsiirto eri vaiheissa edistää lapsen turvallisuudentunnetta ja hyvinvointia sekä hänen kehitys- ja oppimisedellytyksiään. Eri siirtymävaiheiden toimintatapoja arvioidaan ja kehitetään tarpeen mukaan. Lapsen koulupolkuun vaikuttavia tukimuotoja arvioidaan lukukauden ajan monialaisessa yhteistyössä sekä hyödynnetään lapsen aikaisempien ja tulevien kasvattajien asiantuntemusta lapsen kehityksen ja oppimisen etenemisestä ja tukemisesta. Tiedon siirrossa tavoitteena on, että opetuksen, oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen sekä opiskeluhuollon järjestämisen kannalta keskeinen tieto siirtyy lapsen siirtyessä toimipaikasta toiseen tai koulutusasteelta toiselle.

Esiopetuksen kasvattajien tavoitteellinen itsearviointi on esiopetuksen laadun ylläpitämisen ja kehittämisen ehto. Myös lapsilta ja huoltajalta saatua palautetta hyödynnetään. Kasvattajat muokkaavat toimintaa lapsiryhmälle sopivaksi arvioinnista saatujen tietojen ja palautteiden mukaisesti. Lapsille annetaan lukuvuoden päätteeksi esiopetuksen osallistumisen todistus³.

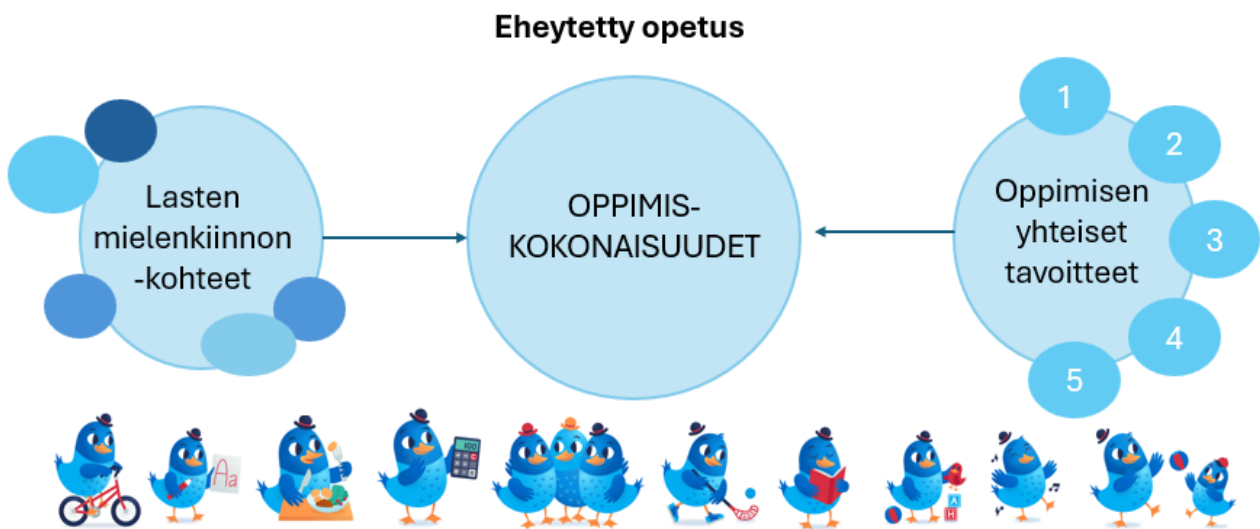
¹Perusopetuslaki, ²Valtioneuvoston asetus, ³Perusopetuslaki, ⁴Perusopetusasetus

17. Opetuksen yhteiset tavoitteet ja oppimiskokonaisuudet

Esiopetus on luonteeltaan eheytettyä opetusta, joka muodostuu eri laajuisista ja eri tavoin toteutetuista oppimiskokonaisuuksista. Niiden toteuttamisen lähtökohtina ovat lasten kiinnostuksen kohteet ja opetukselle asetettavat yhteiset tavoitteet. Tavoitteet ovat opettajan työtä ohjaavia. Oppimiskokonaisuuksina toteutetun opetuksen tavoitteena on tukea lasten kokonaisvaltaista kehitystä, oppimista ja hyvinvointia, sekä tarjota monipuolinen perusta heidän osaamisensa edistymiselle. Lähtökohtana opetukselle ja toiminnalle ovat leikki ja muut lapsille ominaiset tavat toimia ja työskennellä. Oppimiskokonaisuuksien kesto ja toteutustapa vaihtelevat valitun aihepiirin, tilanteen ja lasten oppimisen etenemisen mukaan. Lapset osallistuvat oppimiskokonaisuuksien suunnitteluun ja toteutumisen arviointiin ohjatusti. Tärkeää on, että jokaisella lapsella on mahdollisuus oppia ja työskennellä omaan tahtiinsa sekä kehittää taitojaan vuorovaikutuksessa toisten lasten, esiopettajan ja muun henkilöstön kanssa monipuolisissa oppimisympäristöissä.

Oppimiskokonaisuuksien tehtävä on tarjota lapsille uusia ja innostavia oppimiskokemuksia sekä mahdollisuuksia työskennellä kullekin lapselle sopivia oppimisen haasteita sisältävien tehtävien parissa. eri kokonaisuuksia yhdistellään pedagogisesti tarkoituksenmukaisella tavalla esiopetuksen oppimiskokonaisuuksia muodostettaessa. Kuhunkin kokonaisuuteen on koottu tavoitteita, joilla on toisiinsa liittyviä opetuksellisia ja kasvatuksellisia tehtäviä. Opetus ja oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt suunnitellaan ja toteutetaan ryhmän tarpeiden mukaisesti. Lapsille annetaan tukea ennakoivasti ja suunnitelmallisesti.

Monipuoliset oppimisympäristöt ja työtavat

17.1. Ilmaisun monet muodot

Lasten oppimisen edellytykset, sosiaaliset taidot ja myönteinen minäkuva vahvistuvat, kun he saavat valmiuksia ympäröivän maailman jäsentämiseen. Lapset tutkivat, tulkitsevat, ilmaisevat itseään ja maailmaa erilaisia ilmaisun taitoja harjoittelemalla. Harjoittelu tukee myös lasten keskittymiskyvyn ja itsesäätelytaitojen kehittymistä.

Esiopetuksessa harjoitellaan musiikillisen, kuvataiteellisen, käsitöiden sekä suullisen ja kehollisen ilmaisun perustaitoja. Lisäksi tutustutaan eri taiteenaloihin ja kulttuuriperintöön. Lasten ilmaisulle on luonteenomaista kokonaisvaltaisuus ja ilmaisun eri muotojen luova yhdisteleminen. Kulttuurin ja erilaiset ilmaisun muodot edistävät monilukutaitoa ja lisäävät lasten osallisuutta ja vaikuttamisen taitoja, sekä tuovat iloa esiopetuksen arkeen ja juhlaan sekä tarjoavat mahdollisuuksia tuoda esille kulttuurista moninaisuutta ja iloita siitä. Lasten mielikuvituksesta nousevia tai heidän kokemiaan ja havaitsemiaan asioita työstetään yhdessä ilmaisun keinoin.

Lapsia kannustetaan ja ohjataan tutustumaan ilmaisun eri muotoihin käyttämällä välineitä ja materiaaleja monipuolisesti. Opetus suunnitellaan niin, että lapset saavat elämyksiä taiteesta ja opetukseen sisältyy luovia prosesseja, joissa lapsi saa kokemuksen prosessin suunnittelusta, toteutuksesta ja arvioinnista. Toiminnan lähtökohtana ovat lasten havainnot, aistimukset ja kokemukset. Lapsia kannustetaan kertomaan ideoistaan, työskentelystään ja yhteinen tekeminen näkyy oppimisympäristöissä. Tuotokset asetetaan esille ja niitä tarkastellaan yhdessä. Tuotoksia dokumentoidaan esiopetuksen oppimisympäristöissä ja Peda.netissä. Lasten ilmaisussa ja työskentelyn dokumentoinnissa käytetään monipuolisesti erilaisia materiaaleja ja välineitä sekä hyödynnetään monipuolisesti eri oppimisympäristöjä ja lähiseudun tarjontaa.

17.1.1. Musiikillinen toiminta

Esiopetuksen musiikillinen toiminta on monipuolista ja moniaistista, ja sen tavoitteena on vahvistaa lasten kiinnostusta ja suhdetta musiikkiin. Lapsille tarjotaan kokemuksia heidän omista musiikillisista taidoistaan, erilaisista musiikkityyleistä, lauluista, tanssista, soitosta, liikkeestä ja oman musiikin luomisesta yksin ja yhdessä toisten kanssa. Lapsia ohjataan kuuntelemaan musiikkia ja tekemään havaintoja äänen tasosta, kestosta, voimasta ja sointiväreistä. Lasten kanssa tutustutaan tavanomaisimpiin musiikin käsitteisiin, erilaisiin soittimiin ja kehorytmeihin. Musiikilla leikitään, kokeillaan ja improvisoidaan.

- *Laulaminen, laululeikit, karaoke
- *Musiikin ilmaiseminen liikunnan, tanssin tai kuvataiteellisin keinoin
- *Soitinsadut, omat laulut ja sävellykset
- *Soittaminen: kehosoitimet, melodia- ja rytmisoittimet
- *Kuunteleminen: ympäristön äänet, erilaiset musiikkityylit, konsertit
- *Rytmi: sana- ja perusrytmi, tauko, lyhyt – pitkä sävel
- *Melodia: sävelkorkeus ja sen vaihtelut
- *Dynamiikka: hiljainen –voimakas, nopea – hidas
- *Sointiväri: duuri – molli
- *Muoto: soolo – tutti
- *Harmonia: samanaikaisesti soivien äänten kokonaisuus

17.1.2. Käsitöiden tekeminen, kuvallinen ajattelu ja ilmaisu

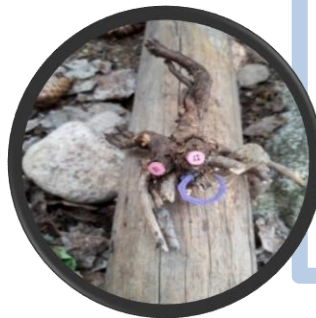

Esiopetuksessa harjoitellaan monipuolisten käsitöiden tekemistä erilaisin välinein ja menetelmin. Lapsia innostetaan käsitöiden tekemiseen. Lasten kanssa kokeillaan kovien ja pehmeiden materiaalien käyttöä sekä opetellaan niiden käsittelyssä tarvittavia tekniikoita ja perustaitoja. Lapsia rohkaistaan suunnittelemaan ja toteuttamaan erilaisia käsitöitä sekä kannustetaan luovuuteen ja oman mielikuvituksen käyttöön yksin tai yhdessä toisten

kanssa. Esiopetusvuotena lapsi tekee vähintään yhden pitempiketoisen kädentaidon.

Lasten kuvallisen ajattelun ja kuvailmaisun kehittymistä tuetaan tekemällä, tulkitsemalla ja arvioimalla erilaisia kuvia. Opeteltava asia suunnitellaan lasten kokemusmaailmasta ja mielenkiinnonkohteista käsin. Lapsia rohkaistaan kokeilemaan moniaistisesti erilaisia kuvan tekemisen tapoja, välineitä ja materiaaleja.

Lasten kanssa havainnoidaan heidän tekemien taideteosten lisäksi median kuvia, esineiden muotoilua, rakennetun ja luonnon ympäristön kohteita. Lapsia ohjataan tulkitsemaan ja kertomaan ajatuksiaan kuvallisista viesteistä.

*Hienomotoriikka: kynäote, saksilla leikkaaminen, sorminäppäryys

*Pukeutumiseen liittyvät taidot, rusetti

*Askartelu, kierrätysmateriaalien käyttö

*Ompelu, sormivirkkaus, nyöri, tupsu

*Puutyöt: sahaaminen, naulaaminen, hiominen

*Painotyöt, kollaasit, sekatekniikat

*Kuvien tekeminen: piirtäminen, värittäminen, maalaaminen, rakentelu, mediaesitykset

*Kuvien havainnointi, tulkinta, kertominen, kuvien herättämät tunteet: itse tehdyt ja median kuvat, taideteokset, luonto ja rakennettu ympäristö

*Esineiden muotoilu: muovailuvaha, savi, taikataikina, leipominen

17.1.3. Suullinen ja kehollinen ilmaisu

Lapsia rohkaistaan suulliseen ja keholliseen ilmaisuun monipuolisten harjoitusten ja leikkien avulla. Tavoitteena on, että lapset saavat kokemuksia siitä, miten kielellä ja keholla voidaan leikkiä ja viestiä monimuotoisesti. Lapset saavat kokemuksia sekä spontaanista ilmaisusta että yhteisesti suunnitellusta prosessista. Lasten mielikuvituksesta nousevia tai heidän kokemiaan ja havaitsemiaan asioita työestetään yhdessä ilmaisun eri keinoin.

*Lorut, runot, lasten kirjallisuus

*Draamatoiminta: kehollisen ilmaisun leikit, pantomiimi, näytelmät, nukketeatteri ja pöytäteatteri

*Tanssi

*Esitykset ryhmässä ja tapahtumissa

17.2. Kielten rikas maailma

Esiopetuksen tavoitteena on edistää lasten kielellistä kehitystä ja vuorovaikutustaitoja sekä vahvistaa heidän kiinnostusta kieliin ja kulttuureihin. Kieli on sekä oppimisen kohde että väline. Kieli on yhteydessä lapsen koko kehitykseen. Kieli on ajattelun, ilmaisun, oppimisen ja kommunikoinnin väline, jonka avulla lapsi jäsentää arkeaan ja maailmankuvaansa. Kielellä on tärkeä merkitys sosiaalisten vuorovaikutustaitojen kehittämisessä sekä tunteiden tunnistamisessa ja hallinnassa. Näiden taitojen avulla lapsen tunne-elämä, luovuus ja itsetunto vahvistuvat sekä minäkuva rakentuu. Kieli on tärkeä kaikessa oppimisessa, sillä tiedot hankitaan ja varastoidaan muistiin kielen välityksellä. Kielellinen mallintaminen ja runsas myönteinen palaute ovat tärkeitä oppimiselle.

Kielellisen tietoisuuden kehittäminen varhaislapsuudessa ja esiopetuksessa on edellytys hyvän luku- ja kirjoitustaidon oppimiseen. Esiopetuksen tehtävä on tukea lasten kielellisten taitojen kehitystä kokonaisvaltaisesta kielen merkityksen hahmottamisesta kohti yksityiskohtaisempaa kielen rakenteiden ja muodon havaitsemista. Keskeistä on vahvistaa lasten kiinnostusta ja uteliaisuutta puhuttua kieltä sekä lukemista ja kirjoittamista kohtaan. Puhuttuun ja kirjoitettuun kieleen tutustutaan monipuolisesti kielellä leikkien ja loruillen. Kehittyvää luku- ja kirjoitustaitoa tuetaan erilaisten toiminnallisten harjoitusten ja leikkien avulla. Erilaisten viestien tulkitseminen ja tuottaminen suullisesti ja viestinnän välineitä käyttäen ovat osa vähitellen kehittyvää monilukutaitoa sekä tieto- ja viestintäteknologian osaamista. Opetus ja oppimisympäristöt suunnitellaan niin, että niissä on lapsille runsaasti mahdollisuuksia havainnoida, tutkia ja kokeilla puhuttua sekä kirjoitettua kieltä sekä laajentaa sanavarastoaan.

Lapsia innostetaan, rohkaistaan, kannustetaan ja heille järjestetään erilaisia mahdollisuuksia tutustua ja oppia kieliä, sanoja, merkityksiä ja luku- ja kirjoitustaidon kehittymistä tuetaan.

Esiopetuksessa lasten kielellisen ja kulttuurisen taustan moninaisuus tunnustetaan, sitä kunnioitetaan ja sen jatkuvuutta tuetaan. Eri kielten havainnointi tukee lasten kielitietoisuutta sekä kulttuuriseen osaamiseen ja vuorovaikutukseen liittyvän laaja-alaisen osaamisen kehittymistä.

Esiopetuksessa havainnoidaan opetuskielen lisäksi myös muita kieliä. Erityisesti tarkastellaan lapsiryhmässä ja lähiympäristössä puhuttuja kieliä. Näillä tuetaan lasten kielitietoisuuden ja oman kielellisen ja kulttuurillisen identiteetin kehittymistä sekä autetaan havainnoimaan ympäröivän maailman kielellinen ja kulttuurinen rikkaus ja kiinnostavuus. Lasten, joiden äidinkieli on muu kuin opetuskieli, on tärkeää saada tukea opetuskielen kehittämisessä sekä kokemusta heidän kotonansa puhutun kielen tärkeydestä ja arvokkuudesta (Suomi toisena kielenä / S2). Esiopetuksessa kasvattaja tukee jokaisen lapsen opetuskielen taitojen kehittymistä. Opetuksessa huomioidaan, että lapset voivat samaan aikaan omaksua useita eri kieliä. Esiopetuksessa tuetaan monipuolisesti vieraskielisten ja monikielisten lasten kielitaidon sekä identiteetin ja itsetunnon kehittymistä. Suomen/ruotsin kielen taidon kehittymistä edistetään tavoitteellisena ja kielitietoisena opetuksena kielellisten taitojen ja valmiuksien osa-alueilla lasten tarpeista ja edellytyksistä lähtien. Lapsen oma äidinkieli sekä suomen/ruotsin oppiminen toisena kielenä rakentavat pohjaa lasten toiminnalliselle kaksi- ja monikielisyydelle.

Kielellinen tietoisuus

- *Erlaisiin teksteihin tutustuminen, sanavaraston kartuttaminen
- *Kielellä leikkien, toiminnalliset harjoitukset
- *Tutustutaan puhuttuun kieleen
- *Sadut, kertomukset, riimit, lorut, media
- *Käsitteet kirjain, kirjainmerkki, äänne, tavu, sana, yhdyssana, lause, virke.
- *Suuraakkosiin tutustuminen toiminnallisoin keinoin, pienaakkoset esillä. Suuraakkosten tunnistaminen, nimeäminen, kirjainmerkkien harjoittelu ja oikea kirjoitusasuuta
- *Sanojen merkitykset
- *Sanan alkuaänteen kuuleminen ja tunnistaminen
- *Tavurytmi, sanarytmi, riimittely
- *Kirjoittamisen näkeminen, kirjoittaminen mallista ja sanelusta, leikkikirjoittaminen
- *Sanojen oikea kirjoitus- ja lukusuunta
- *Ylä- ja alakäsitteet

Vuorovaikutustaidot

- *Puheen ymmärtäminen ja tuottaminen
- * Mallintaminen
- *Keskustelutaidot
- *Kuunteleminen, puhuminen, kyseleminen, päättely, oman mielipiteen sanominen ja perustelevminen
- *Toisten mielipiteen hyväksyminen
- *Ristiriitojen ratkaisutaidot myönteisin keinoin
- *Keskittyminen, pitkäjänteisyys
- *Annetun ohjeen mukaan toimiminen
- *Sääntöjen ymmärtäminen, noudattaminen
- *Muisti ja asioiden ymmärtäminen
- *Oman vuoron odottaminen
- *Tilanteeseen sopiva äänenkäyttö, selkeä artikulaatio, äännevirheet
- *Leikki: roolileikki, sääntöleikki, ohjattuleikki ja vapaaleikki

Ilmaisu

- *Tarinan kertominen, saduttaminen, digitarinat
- *Kuvista ja tapahtumista kertominen
- *Draama, nukketeatteri, pöytäteatteri
- *Lorut, riimit, runot, arvoitukset, vitsit
- *Leikki eri muodoissaan
- *Laulu, laululeikit
- *Eläytyminen
- *Mielikuvituksellisuus ja leikki

Tiedonhankinta

- *Tutkiminen, havainnointi, kokeilu
- *Kuvat, kirjat
- *Medialukutaito
- *Älytaulu, älypuhelin, tabletit ja näppäimistön käyttö
- *Keskustelu, vertaisoppiminen
- *Lukeminen/kuuntelu ja keskustelu aiheesta
- *Leikillisuus

17.3. Minä ja meidän yhteisömmme

Esiopetuksen tehtävä on vahvistaa lasten valmiuksia ymmärtää yhteiskunnan monimuotoisuutta ja toimia siinä. Aihetta lähestytään historiallisesta, yhteiskunnallisesta sekä etiikan ja katsomusten näkökulmista. Lähiyhteisön menneisyyttä sekä ajankohtaisia asioita pohtimalla suunnataan lasten mielenkiintoa yhteiskunnallisiin asioihin. Arjen eettisten valintojen pohdinta sekä omien tunteiden kehittäminen ja sosiaalisten taitojen harjoittelu vahvistavat lasten vuorovaikutustaitoja. Tutustuminen lähiyhteisön tapoihin sekä uskontoihin ja muihin katsomuksiin yhdessä muiden oppimisen osaleiden kanssa tukee lasten kulttuurisen osaamisen ja vuorovaikutustaitojen kehittymistä sekä oppimiseen liittyvää laaja-alaista osaamista. Opetuksessa toimitaan yhteistyössä kunkin perheen taustaa, katsomuksia, toiveita ja arvoja kuunnellen.

Tavoitteena on edistää lasten mielenkiintoa lähiyhteisön ja yhteiskunnan toimintaan ja vahvistaa heidän osallisuuttaan toimintaympäristössään. Lapsia ohjataan havainnoimaan nykyisyyttä ja heille luodaan mahdollisuuksia eläytyä menneisyyden tapahtumiin ja tilanteisiin. Opetuksessa tuetaan lasten eettisen kohtaamisen ja ajattelun taitoja sekä tunteiden kehittymistä. Lapset tutustuvat esiopetushenkilöstön johdolla niin omaan kuin muihinkin lapsiryhmässä tai lähiyhteisössä edustettuina oleviin kieliin, katsomuksiin, uskontoihin ja kulttuureihin sekä niihin liittyviin tapoihin ja perinteisiin. Lapsia rohkaistaan pohtimaan, kyselemään ja keskustelemaan heitä askarruttavista asioista.

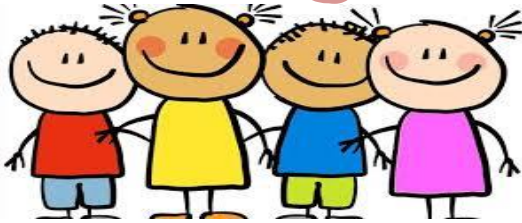
WWW.HUOMAAHYVA.FI

Historiallinen näkökulma

- *Tutustuminen lähiympäristön historiallisiin henkilöihin, kohteisiin tai tapahtumiin
  - Moniaistillisuus, erilaiset ilmaisutavat
- * Vanhat esineet, kuvat, tarinat, kertomukset
- *Haastattelut, lasten huoltajien ja isovanhempien asiantuntemus
- *Perinneleikit ja -laulut
- *Juhlaperinteet

Yhteiskunnallinen näkökulma

- *Keskustelut lähiyhteisön ja yhteiskunnan ajankohtaisista asioista
- *Lasten oikeudet
- *Keskustelut ihmisten ja perheiden moninaisuudesta
- *Tutustuminen monikulttuurisuuteen
- *Mediaan tutustuminen, sen sisällön tuottaminen leikinomaisin keinoin, mediakriittisyyden harjoittelu
- *Esiopetusryhmän säännöt sovitaan yhdessä lasten kanssa
- *Lasten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet, demokratia

Etiikan näkökulma

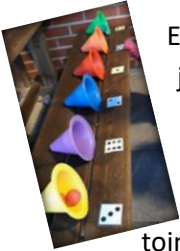
- *Eettinen kasvatusta tapahtuu arjen tilanteissa
- *Lapsia ohjataan tunnistamaan ja säätelemään tunteitaan, toimimaan ystävällisesti ja vastuullisesti toisia kohtaan, tekemään eettisiä ratkaisuja
- *Pohditaan ystävyyttä, toisten kunnioittamista, ilon ja pelon aiheita sekä oikean ja väärän erottamista
- *Ohjataan ratkaisemaan myönteisesti lasten keskinäisiä ristiriitatilanteita
- *Harjoitellaan kauniita käytös- ja keskustelutaitoja

Katsomuksellinen näkökulma

- *Tutustutaan lapsiryhmässä läsnä oleviin kulttuureihin, uskontoihin, uskonnottomuuteen ja katsomuksiin
- *Lapsia ohjataan ymmärtämään ja kunnioittamaan eri kulttuurillisia sekä katsomuksellisia tapoja ja perinteitä
- * Elämäkysymysten ihmettely, pohtiminen, keskustelut
- *Katsomuskasvatusta liitetään arjen asioihin, juhliin ja ajankohtaisiin tapahtumiin, joilla on uskonnollista tai katsomuksellista merkitystä

17.4. Tutkin ja toimin ympäristössäni

Lasten toimintaympäristö (lähiluonto ja rakennettu ympäristö) tarjoaa runsaasti aineksia lasten oppimiselle ja sitä muokataan yhdessä lasten kanssa niin että se tukee lapsen luontaista uteliaisuutta ja oppimisen halua lapsen iän ja kehitystason mukaisesti. Opetus liitetään lasten kokemusmaailmaan. Toimintaympäristöön liittyvät havainnot, kokemukset ja tiedot, niiden jäsentäminen ja kuvaaminen auttavat lapsia kehittymään ajattelijoina ja oppijoina.

Esiopetuksen tehtävänä on tukea lapsen matemaattisen ajattelun kehittymistä, loogista ajattelua ja kiinnostusta matematiikkaan. Lapsen luonnon tuntemusta ja luontosuhdetta vahvistetaan ja tutustutaan arjen teknologiaan. Esiopetuksessa opitaan havainnoimalla, tutkimalla, kokeilemalla ja päättelöllä toiminnallisesti ja leikinomaisesti eri aistikanavia hyödyntäen.

Opetuksessa tutustutaan tutkivaan työtapaan ja asioita harjoitellaan sekä opitaan toiminnallisesti, leikkien sekä eri aisteja hyödyntäen. Lapsia innostetaan pohtimaan ja kuvailemaan havaintojaan sekä näitä harjoitellaan esittämään itse esim. sanojen, kuvien ja välineiden avulla. Lapsia kannustetaan ongelmanratkaisuun ja päättelyyn.

MATEMAATTISET TAIDOT

- Arjessa ja ympäristössä esiintyvä matematiikka
- Luokittelu, päättely, vertailu, sarjoittaminen, arvioiminen, järjestäminen, hahmottaminen
- Lukujonotaidot, nimeäminen, numero- ja lukujonovastaavuus
- Muistin kehittäminen
- Havaintojen esittäminen
- Ongelmanratkaisu
- Helpot yhteen- ja vähennyslaskut
- Geometrisen ajattelun taidot (rakentelu, muovailu, askartelu, perusmuodot)
- Raha
- Ajan käsitteet, aikajärjestys (vuorokausi, viikonpäivä, vuodenaika)
- Mittaaminen
- Tason ja tilan hahmottaminen, suunnat
- Sijainti- ja suhdekäsitteet (esim. edessä, ylhäällä, joka toinen)

YMPÄRISTÖKASVATUS

- Havainnoidaan luontoa ja ympäristön teknologiaa
- Luontokokemukset, metsäretket
- Tutkiminen, kokeileminen, havainnot, päätelmät, ratkaisut
- Syy-seuraussuhteet, ilmiöt
- Kestävä elämäntapa, luonnonsuojelu
- Jokamiehen oikeudet
- Kasvien ja eläinten tuntemus
- Elollinen-eloton
- Maapallo ja avaruus
- Aistit
- Liikenteessä kulkeminen
- tiedon hakeminen (kirjat, internet)
- Ympäristöstä huolehtiminen

TEKNOLOGIAKASVATUS

- Lasten omat keksinnöt ja projektit
- Askarteleminen ja rakentaminen eri materiaaleista
- Havainnointi, dokumentointi, kuvaileminen
- Teknologiaan ratkaisuihin tutustuminen
- Digitaaliset opetusvälineet kuten tabletti ja aktiivitaulu
- Tutustuminen Beebottiin ja interaktiiviseen lattiaan

Tavoitteena on huomion kiinnittäminen arjen matematiikkaan oppimisen ja oivaltamisen ilon kautta sekä yhdessä toimiminen. Opetuksessa huomioidaan lasten eri oppimisen tasot. Opetellaan liikkumaan, havainnoimaan ja tutkimaan luontoa. Tutustutaan ympäristön teknologiaan ja vahvistetaan loogista ajattelua. Lapset myös dokumentoivat eri välineiden avulla omia ajatuksiaan ja tuotoksiaan vertaisryhmässä esiopettajan avustuksella.

17.5. Kasvan, liikun ja kehityn

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot ovat osa esiopetuksen tavoitteita. Kehittyäkseen tällä alueella lapset tarvitsevat kokemuksia, tietoja ja pohdintaa, joiden kautta heidän oma arvomaailmansa ja taitonsa kehittyvät. Esiopetuksessa näitä asioita harjoitellaan liikkumisen, ruuan, kuluttajuuden, terveyden ja turvallisuuden näkökulmasta. Esiopetuksessa luodaan pohjaa terveyttä ja hyvinvointia arvostavalle sekä liikunnalliselle elämäntavalle ja kehittää lasten terveysosaamista ja turvataitoja. Lisäksi esiopetuksessa edistetään kestävään elämäntapaan kuuluvia ruoka-, kulutus- ja puhtaustottumuksia.

Esiopetuksen tehtävänä on ohjata lapsia terveyttä ja hyvinvointia edistäviin elämäntapoihin. Lapselle tarjotaan mahdollisuuksia kehittää tunteita ja esteettistä ajatteluaan kulttuurinen, taloudellinen ja ekologinen ulottuvuus huomioiden. Kestävä kehitys on lasten osallisuuden vahvistaminen siten, että lapset pääsevät osallistumaan päätöksentekoon ja kestävä kehityksen työn toteuttamiseen. Kasvattajan herkyys, asenteet ja oma esimerkki kestävä kehityksen edistämisessä ovat merkityksellisiä asioita. Liikkumisen ja leikkien avulla lasten yhteistyötaitot kehittyvät, kehonhallinta vahvistuu sekä lasten taidot hahmottaa omaa kehoaan ja sen eri osia ympäröivään tilaan, aikaan ja voimaan kehittyä.

Yleistavoitteena on antaa esikoululaiselle kokemuksia liikunnasta ja pohtia liikkumisen merkitystä hyvinvointiin ja terveyteen. Lapselle annetaan mahdollisuuksia motoristen, sosiaalisten ja havaintomotoristen taitojen kehittymiselle. Tutustumme yhdessä terveelliseen ruokaan ja pohdimme sen merkitystä. Mietimme myös terveyden ja turvallisuuden liittyviä tekijöitä ja ohjaamme lasta kohtuulliseen kulutukseen.

LIKKUMINEN

Oppiminen liikunnan keinoin arjen eri tilanteissa

Ohjattu- ja omaehtoinen liikkuminen sekä liikkuminen vapaa-ajalla

Monipuolinen ja säännöllinen arjen motoristen perustaitojen harjoittelu (tasapaino, liikkuminen, välineen käsittely)

Hienomotoristentaiteiden harjaannuttaminen (esim. napit, rusetit, vetoketju)

Osallistumisen ja onnistumisen kokemusten antaminen kaikille lapsille, yhdessä toimimisen taidot

Arkeen liittyvät motoriset perustaidot

Lapsen hyvinvoinnin ja toimintakyvyn tukeminen

Kestävän ja liikunnallisen elämäntavan edistäminen

TERVEYS JA HYVINVOINTI

Opetellaan ymmärtämään liikunnan, levon ja hyvien ihmissuhteiden merkitys (mm. fyysinen terveys ja mielen hyvinvointi) ja miten itse voidaan näihin vaikuttaa.

Harjoitellaan kaveruutta ja toisten huomioonottamista sekä tunteiden tunnistamista arjen keskellä

Havainnoidaan nukkumisen ja liikkumisen määrää

Opetellaan hygieniaan liittyviä perustaitoja

RUOKA, KULUTTAMINEN JA KULTTUURI

Ruokailutilanteet ovat terveyttä edistävän syömisen ja ruokailuun liittyvän sosiaalisen oppimisen ympäristö

Suomalainen ruoka- ja tapakulttuuri huomioiden lapsiryhmän eri kulttuuriperinteet

Tarkastellaan lapsiin kohdistuvaa mainontaa ja pohditaan kohtuullista kuluttamista kestävän kehityksen näkökulmasta

Ruokakasvatuksen periaatteet (kirjataan ryhmävasuun)

Ohjataan kierrätykseen ja kohtuulliseen kulutukseen

TURVALLISUUS

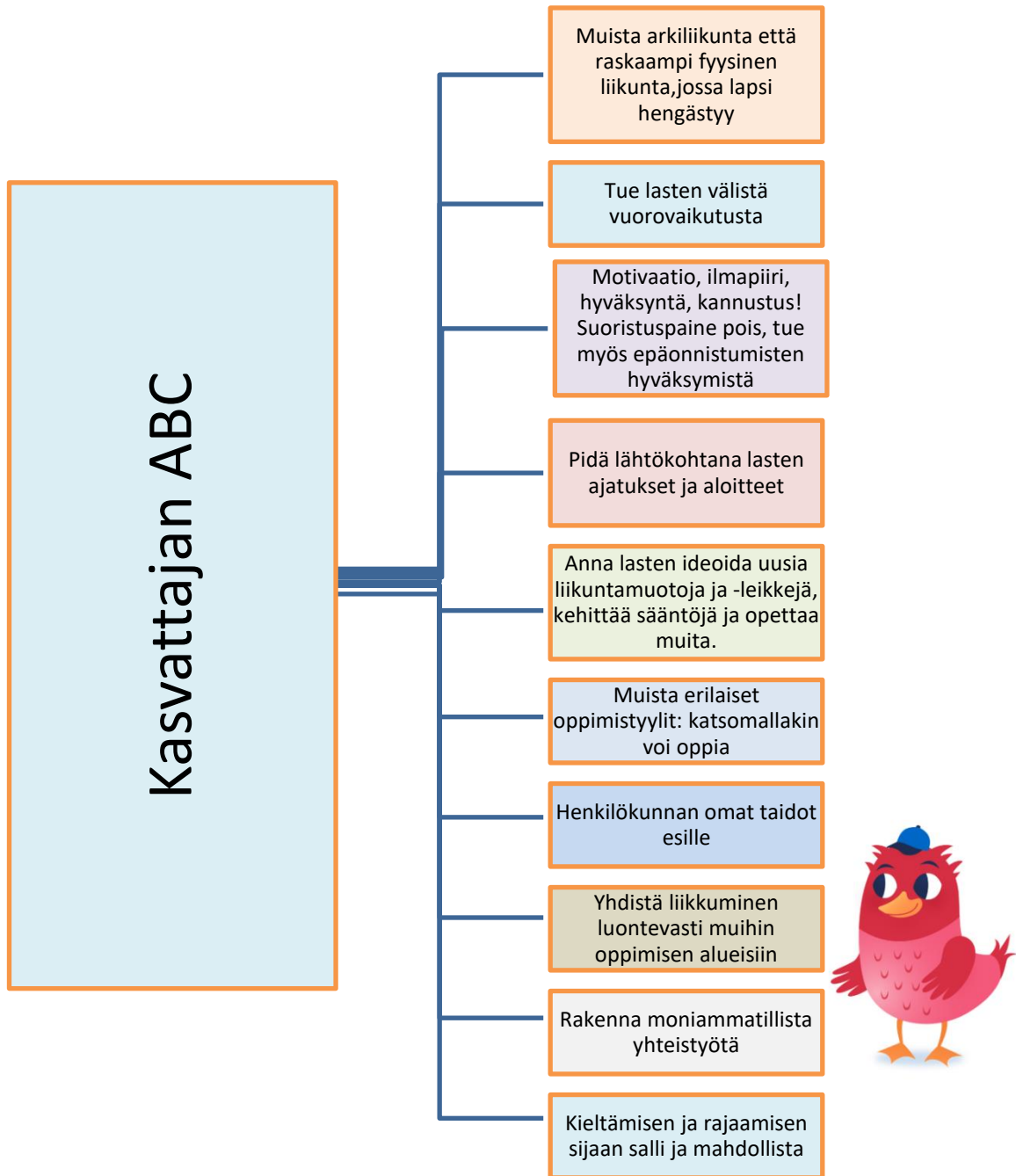
Lapset saavat tietoa oikeudesta turvalliseen elämään, arvostavaan kohteluun ja koskemattomuuteen. kiusaamisen ennaltaehkäisy-suunnitelma

Havainnoidaan arjen ympäristöön liittyviä fyysisiä, sosiaalisia ja psyykkisiä vaaratilanteita

Annetaan lapselle valmiuksia pyytää ja hankkia apua

Harjoitellaan liikenteessä liikkumisen sääntöjä sekä turvallisuutta toimintateknologisissa ympäristöissä

Ympäristöstä huolehtiminen

18. Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia kysymyksiä

Erilaiset kieli- ja kulttuuritaustat esiopetuksessa

Kaikkien lasten esiopetuksessa noudatetaan samoja opetussuunnitelman perusteiden mukaisia yleisiä kasvatusta- ja oppimistavoitteita. Lasten vaihtelevat kielelliset ja kulttuuriset taustat ja valmiudet otetaan huomioon esiopetuksessa. Esiopetuksen tavoitteena on tukea jokaisen lapsen kieli- ja kulttuuri-identiteetin kasvua sekä opettaa lapsia kunnioittamaan eri kieliä ja kulttuureja. Suomi toisena kielenä (S2) opetuksen avulla tuetaan kaksi- ja monikielisten lasten eri kielellisiä taitoja.

Esiopetuksessa laaditaan S2-opetukseen suunnitelma yhteistyössä huoltajien kanssa. Erilaisten kieli- ja kulttuuritaustojen huomiointi tapahtuu esiopetuksen arjessa, päivittäisissä tilanteissa yhdessä muiden lasten ja kasvattajien kanssa. Kasvattajien tehtävänä on vahvistaa positiivista ja kannustavaa ilmapiiriä ryhmässä sekä luoda kielellisesti rikas oppimisympäristö. Tarvittaessa huoltajien kanssa palavereissa käytetään tulkkipalveluita. Perusopetuslain mukaan esiopetuksessa käytettävä kieli on suomi tai ruotsi¹. Hattulassa esiopetuksen kieli on suomi ja ruotsinkielinen esiopetus toteutetaan ostopalveluna.

Saamenkieliset lapset

Saamenkielisen esiopetuksen tavoitteena on vahvistaa saamen kielen osaamista ja erityisesti rohkaista käyttämään kieltä. Saamelaislasten esiopetuksen erityisenä tavoitteena on vahvistaa lasten saamelaista identiteettiä ja tietoisuutta omasta kulttuurista.

Romaninkieliset lapset

Romanilasten esiopetuksessa huomioidaan kulttuurista johtuvat erityistarpeet ja annetaan mahdollisuuksien mukaan romanikielen opetusta. Romanikielen opetuksen tarkoituksena on vahvistaa romanilapsen identiteettiä ja kulttuuritietoutta.

Viittomakieliset lapset

Viittomakieltä käyttävien lasten esiopetus toteutuu esiopetusryhmässä. Viittomakieltä käyttävien lasten esiopetus toteutetaan ensisijaisesti viittomakielisessä ryhmässä tai sekaryhmästä, kuitenkin lapsen etu huomioiden (esim. ettei kuljetusmatka ole liian pitkä). Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaa laadittaessa huomioidaan opetuksen kielelliset tavoitteet ja pedagogiset ratkaisut. Esiopetuksen tavoitteena on vahvistaa viittomakielistä ilmaisu- ja lausetaajua ja viittomavarastoa sekä rohkaista käyttämään kieltä ja näin lisätä lapsen valmiuksia toimia viittomakielisessä sekä erilaisissa kieliympäristöissä. Viittomakielisellä lapsella on lakisääteinen oikeus tulkkipalveluun.

Vieraskieliset ja monikieliset lapset

Esiopetuksen tehtävänä on vahvistaa ja kehittää lasten kielitaitoa niin, että lapsi pystyy toimimaan suomenkielisessä ympäristössä. Lapsen äidinkielen, kulttuurin ja identiteetin kunnioittaminen mahdollistaa lapsen terveen itsetunnon kehittymisen. Esiopetuksessa tuetaan vieraskielisten ja monikielisten lasten kielitaidon, identiteetin sekä itsetunnon kehittymistä.

Kaksikielinen ja laajamittainen kaksikielinen esiopetus

Kaksikielisen esiopetuksen tavoitteena on hyödyntää lasten varhaisen kielenoppimisen herkkyysskautta tarjoamalla tavanomaista esiopetusta monipuolisempaa kielikasvatusta. Laajamittaista kaksikielistä esiopetusta voidaan toteuttaa ruotsin ja suomen kieltä yhdistämällä. Tällöin esiopetuksen opetuskieli ja toinen kotimainen tai saamen kieli muodostavat kokonaisuuden. Tällainen kielikylpy jatkuu esiopetuksesta perusopetuksen loppuun asti. Muussa laajamittaisessa kaksikielisessä opetuksessa vähintään 25% opetuksesta toteutetaan jollain muulla kielellä kuin opetuskielellä. Toiminta suunnitellaan niin, että jokainen eri kieliryhmä saa oppimiseen tarvittavaa tukea. Kaksikielinen esiopetus toteutuu lähikunnassa yksityisten palveluntuottajien toimesta, ei ostopalveluna.

¹Perusopetuslaki

19. Miksi ja ketä varten pedagogista dokumentointia?

Lasta varten

- Lapsen ja oppimisen näkyväksi tekeminen.
- Kun tuodaan lasta ja hänen töitään esille, ne tulevat merkityksellisiksi ja sitä kautta osoitetaan arvostusta lapselle ja hänen tekemiselleen.
- Dokumentointi tuo lapsen historian ja oppimisen näkyväksi: voidaan muistella menneitä tapahtumia sekä kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin kaarta.
- Dokumentointi on lapselle kertomisen väline.
- Lapsen osallisuus dokumentointiin --> dokumentoinnin kautta mahdollisuus tuoda omia ajatuksiaan ja näkemyksiään ilmi, vaikuttaa toiminnan suunnitteluun.
- Prosessien yhteinen dokumentointi lasten ja aikuisten kesken --> mitä tapahtui, miten tästä eteenpäin, toiminnan yhteinen suunnittelu.
- Lapsi oppii myös itse dokumentoimalla (ei vain lopputuloksen tallentamista).
- Dokumentoinnin kautta lapsi ja hänen oma toimintansa tulee näkyväksi myös lapselle itselleen.

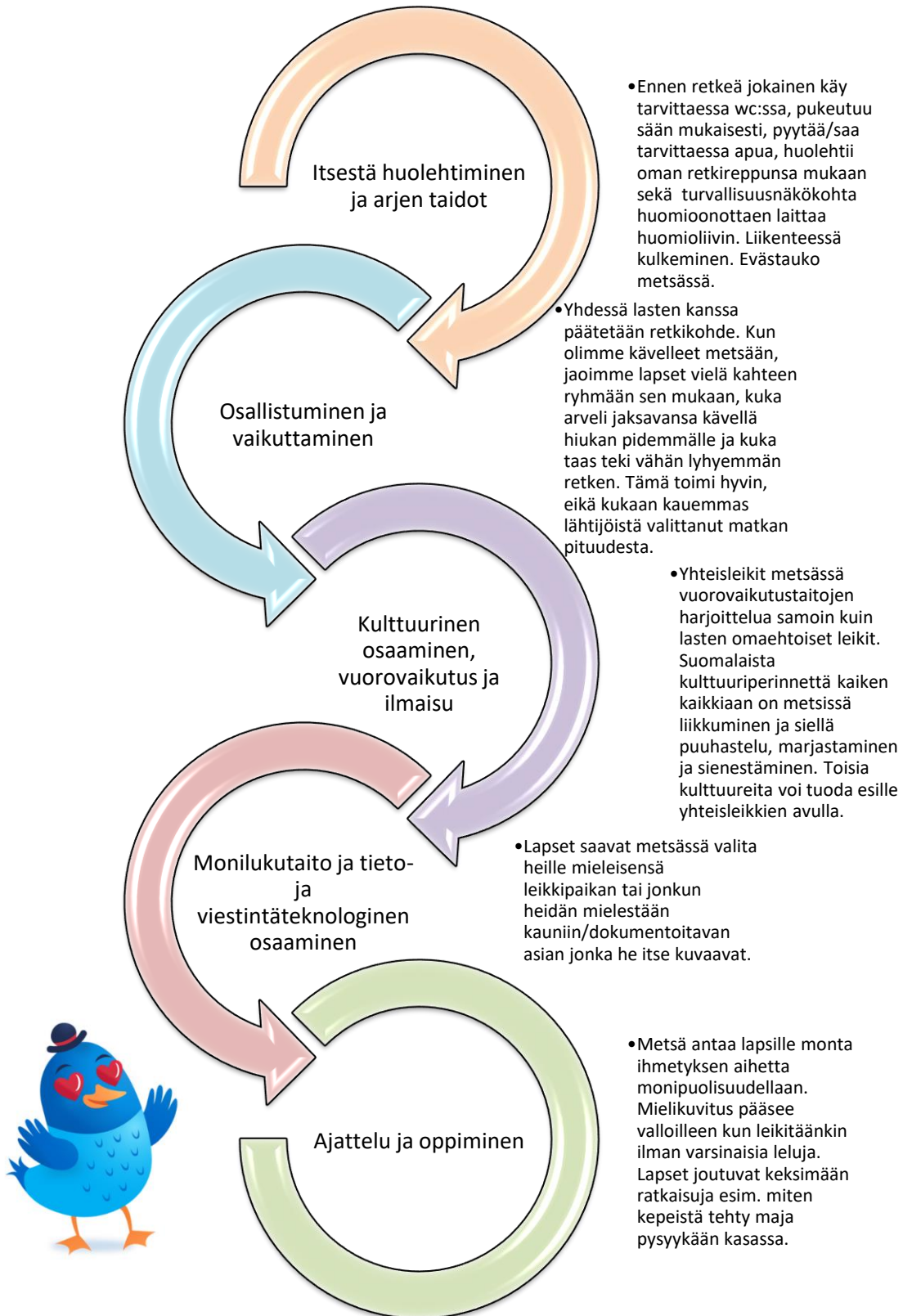
Huoltajaa varten

- Dokumentointi tekee lapsen, esiopetuksessa tapahtuvan toiminnan ja oppimisen näkyväksi huoltajille.
- Toiminnan näkyväksi tekeminen ja sitä kautta ovien avaaminen perheille: mitä päivän aikana oikeasti tapahtuu, mitä lapsi tekee, miten toimii, mitä oppii.
- Mahdollistaa esiopetuspäivästä keskustelun dokumentoinnin kautta lapsen kanssa.
- Kun on käsitystä toiminnan sisällöstä, on mahdollista osallistua suunnitteluun ja arviointiin.

Työntekijää ja tiimiä varten

- Lapsen, lapsen oppimisen, monipuolisen arjen ja oman toiminnan tekeminen näkyväksi.
- Lapesta lähtevän toiminnan vertaaminen esiopetussuunnitelmaan: mitä tapahtui, mitä opittiin, mitä kaikkea prosessi piti sisällään, mihin täytyy jatkossa kiinnittää huomionsa. Kehkeytyvä toiminta.
- Lapselle mahdollisuus dokumentoida toimintaa: kasvattaja pääsee sitä kautta paremmin lapsen ajatusmaailmaan ja lähtökohtiin.
- Dokumentointi helpottaa esiopetuksen oppimissuunnitelmien päivitystä.
- Oman työn tekemistä varten: oman toiminnan arviointi ja kehittäminen.
- Dokumentoinnin kautta suunnittelun, oppimisympäristöjen muokkaamiseen ja tiimin toiminnan kehittämiseen.

Miten laaja-alainen osaaminen näkyy esioppilaiden metsäretkellä:

Tenavien kauppaleikki

Tenavien kauppaleikki lähti syntymään lasten toiveesta rahasta kauppaleikistä ja kassakoneesta . Dinosaurusmaailman paikalle lähtikin syntymään kaikkien yhteisellä panostuksella upea kauppa.

Lapset alkoivat suunnitella kauppaleikkiä - mitä kaikkea siellä tarvittaisiin. Ensiksi piti tietysti keksiä kaupalle nimi. Äänestyksen suoritti yksi lapsista ja K-kauppa vei voiton!

Lapset askartelivat kauppaan monenlaisia asioita mm. jäätelötikkuja-niihin harjoitelimme numeromerkki-lukumäärää. Lapset toivat kotoaan perheiden avustuksella tyhjiä

pakkauksia kauppaleikkiin, joita he hinnoittelivat 1-5€, oman harkinnan mukaan. Lahjoitushinnoittelukone sai käydä kuumana ja nyt oli oiva tilaisuus harjoitella rahan käyttöä, kun kävi ostoksilla Tenavien K-kaupassa.

Kauppaleikin pystyttämiseen saimme myös apua K-kauppiaalta. Hän lahjoitti viirejä, plussapalloja yms. kauppaleikkiin. Askartelimme lasten kanssa yhteisen kiitoskortin kauppiaalle.

Ennen leikin aukeamista piti sopia tietenkin yhteiset säännöt kauppaleikkiin jotta meillä kaikilla olisi mukavat leikit yhdessä. Käyttäytyminen kaupassa ja rahojen tallessapitäminen olivat lapsille tärkeitä sääntöjä.

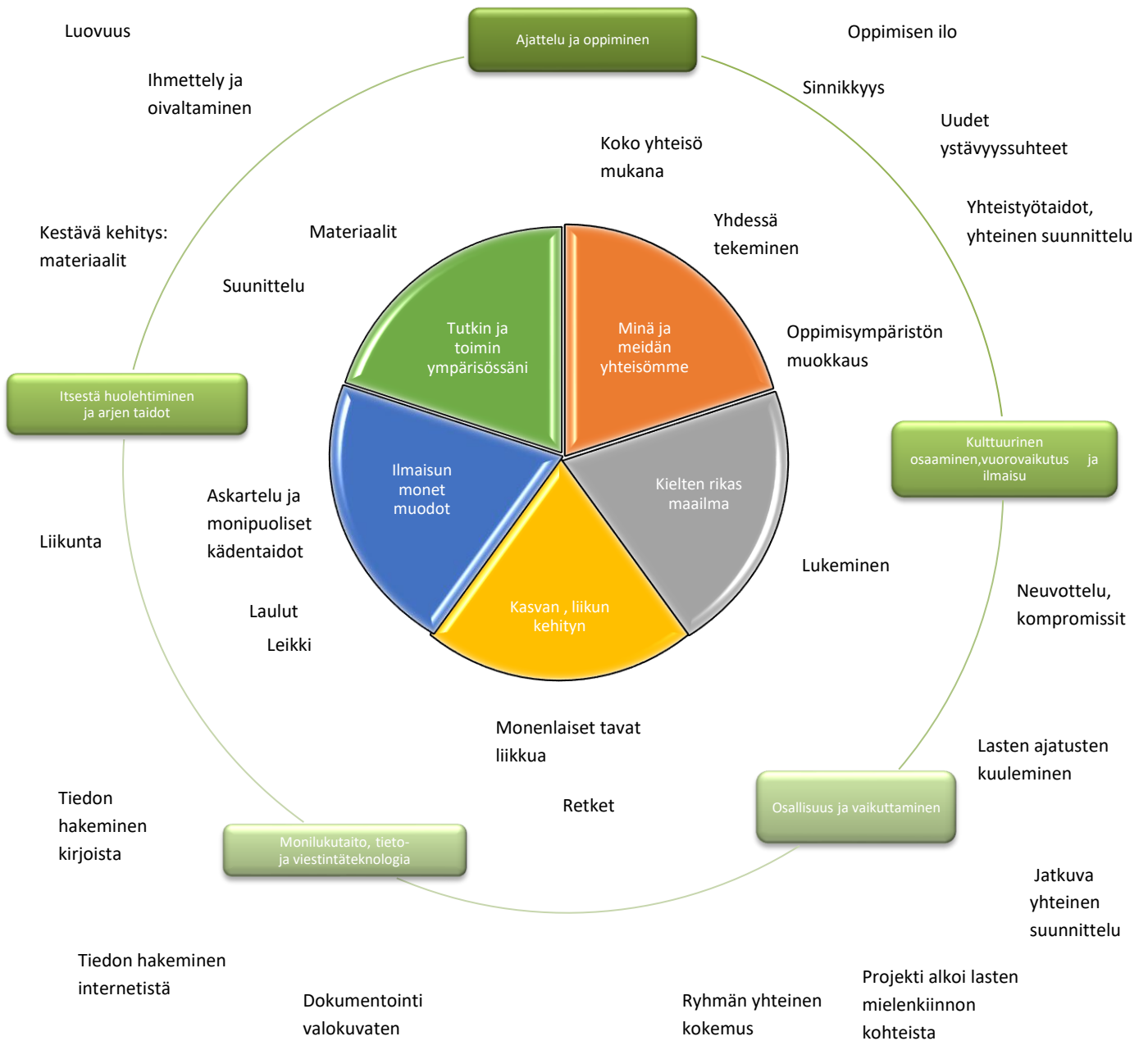

Avasimme kaupan leikkaamalla avajaisnauhan juhlallisesti poikki. Avajaisissa oli tarjolla myös maistiaisia. Ja innokkaita kauppiaita ja ostajia riitti!

Jotta kaupankäynti onnistuisi piti avata pankki! Rahan sieltä sai allekirjoittamalla pankki-kirjaan. Oli mukavaa käydä ostamassa K-kaupasta tarvikkeita ja mennä kotileikkiin valmistamaan ruokia. Myös erilaisia automaatteja valmistui kaupan kylkeen, kuten limuautomaatti ja tölkkiautomaatti. Vastuullisina kierrättäjinä piti kaupassa olla myös pullonpalautuspiste!

Kauppaleikki avattuna esiopetussuunnitelman termein:

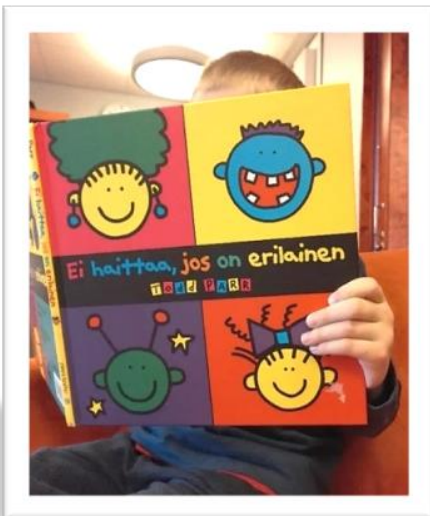
20. Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki

Laadukas esiopetus on perusta lapsen kehitykselle, oppimiselle ja hyvinvoinnille. Oppimisen tai esiopetukseen osallistumisen haasteita ehkäistään esimerkiksi monipuolisilla työtavoilla ja pedagogisilla menetelmillä. Myös ryhmiä joustavasti muuntelemalla sekä opettajien keskinäisellä ja muun henkilöstön yhteistyöllä ehkäistään mahdollisia haasteita. Opetuksessa otetaan huomioon sekä ryhmän että yksittäisen lapsen tarpeet. Opetuksen käytännön toteutuksessa huomioidaan lasten erilaiset edellytykset oppia. Keskiössä on oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt ja inklusiivisen toimintakulttuurin kehittäminen.

Opetuksen järjestäjän tulee varmistaa oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt¹ osana kaikkea esiopetuksen toimintaa. Oppimisympäristöt tulee rakentaa, niin esiopetus ryhmässä kuin esiopetuksen toimipaikassa, kaikille lapsille sopiviksi. Opetuksen käytännön toteutuksessa huomioidaan lasten erilaiset edellytykset oppia. Opetusjärjestelyillä, kuten eriyttämisellä, ryhmien muodostamisella sekä samanaikais- tai yhteisopetuksella voidaan tukea kaikkien lasten oppimista. Ryhmässä toteutettava tuki on ensisijainen tukimuoto. Tukea annetaan useammalle lapselle ja ennaltaehkäisevästi lapsen omassa ryhmässä. Oppimisen tai esiopetukseen osallistumisen vaikeuksia ehkäistään ennakolta esim. monipuolisilla työtavoilla ja pedagogisilla menetelmillä, ryhmiä joustavasti muuntelemalla sekä opettajien keskinäisellä ja muun henkilöstön yhteistyöllä.

20.1. Lapsen oikeus oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukeen

Lapsella, jolla on vaikeuksia osallistua esiopetuksessa annettavaan opetukseen, on oikeus saada ryhmäkohtaisia tukimuotoja sekä lapsikohtaisia tukitoimia oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tueksi.¹ Ryhmäkohtaiset tukimuodot ja lapsikohtaiset tukitoimet järjestetään inklusiivisten periaatteiden mukaisesti. Riittävän varhain aloitetut ryhmäkohtaiset tukimuodot tukevat lapsia oppimisessa ja esiopetukseen osallistumisessa. Lapsikohtaiset tukitoimet suunnitellaan, järjestetään ja päätetään lapsen edun mukaisesti viipymättä, jos ryhmäkohtaiset tukimuodot ovat riittämättömiä. Lapsen edun selvittäminen edellyttää lapsen näkemyksen huomioon ottamista kaikissa häntä koskevissa asioissa. Lapsen näkemys otetaan huomioon lapsen iän ja kehityksen mukaisesti.

Lapselle annettava tuki perustuu esiopetusryhmän laadukkaaseen peruspedagogiikkaan, jossa lasten vahvuudet hyödynnetään yhteiseksi oppimiseksi ja tekemisen iloksi. Arjen strukturointi, ennakointi, lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia tukeva pienryhmätoiminta ja arjen käytäntöjen jatkuva arviointi luovat lapsen oppimiselle selkeät edellytykset ja mahdollistavat lasten toimimisen ja osallisuuden vertaisryhmässä.

Ryhmävasussa kuvataan, miten ryhmäkohtaiset tukimuodot suunnitellaan, toteutetaan ja arvioidaan. Lisäksi kuvataan oppimisen ja esiopetukseen

¹Perusopetuslaki

osallistumisen tuen järjestämisen rakenteet, toimintatavat, työn- ja vastuunjako, moniammatillinen ja monialainen yhteistyö sekä huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö. Lukuvuosisuunnitelman sisältöä tarkennetaan ryhmä VASU:ssa. Lukuvuosisuunnitelma laitetaan Peda.net:iin. Lukuvuosisuunnitelma ja ryhmävasu ovat ryhmän tuen suunnittelun välineineitä. Niissä kuvataan oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen järjestäminen. Ne ovat myös toiminnan arvioinnin ja kehittämisen välineitä.

20.2. Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet

Oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen, ryhmäkohtaisten tukimuotojen ja lapsikohtaisten tukitoimien tavoitteena on turvata se, että kaikki lapset voivat oppia ja toimia ryhmässä esiopetukselle asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Lapselle annettavan oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen¹ tarkoituksena on mahdollistaa lapsen oikeus saada lapsen tarpeet huomioivaa opetusta ja osallistua esiopetukseen.

¹Perusopetuslaki

Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet:

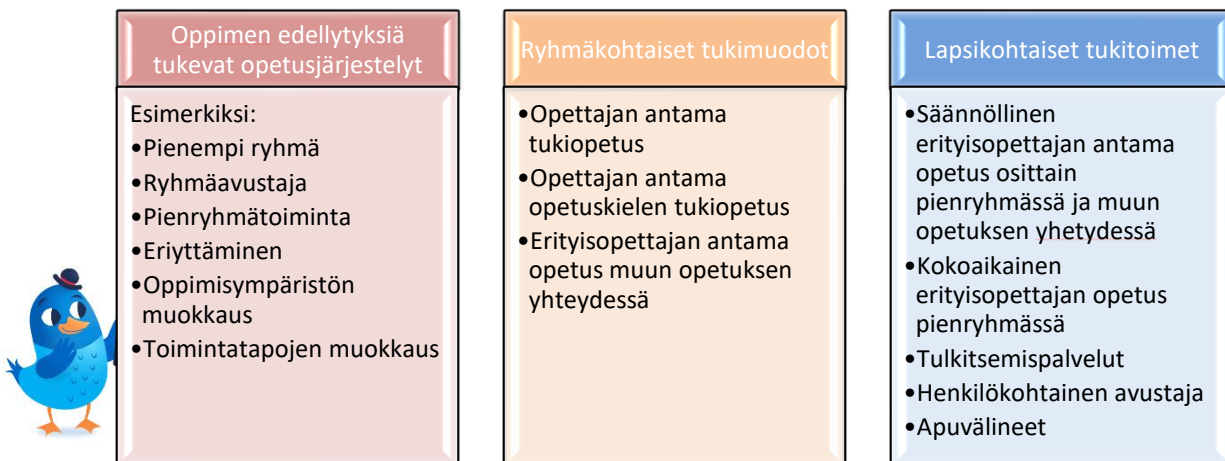
Oppimisen ja esiopetuksen osallistumisen tuen järjestämisen lähtökohtana ovat kunkin lapsen ja lapsiryhmän vahvuudet sekä oppimis- ja kehitystarpeet. Esiopetuksessa huolehditaan siitä, että kaikki lapset saavat onnistumisen kokemuksia oppimisessa ja ryhmän jäsenenä toimimisessa. Näin tuetaan lasten myönteistä käsitystä itsestään. Monipuolista palautetta ja oppimisesta koottua tietoa käytetään suunnitelmallisesti lasten kannustamiseen ja ohjaamiseen. Tällä tehdään oppimisen edistyminen lapsille näkyväksi. Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki merkitsee yhteisöllisiä ja oppimisympäristöihin liittyviä ratkaisuja sekä lasten yksilöllisiin tarpeisiin vastaamista. Huomiota kiinnitetään erityisesti esteettömyyteen, saavutettavuuteen sekä oppimisen vaikeuksien ennaltaehkäisyyn ja varhaiseen tunnistamiseen.

Varhaiskasvatuksen esihenkilöiden vastuulla on lasten sijoittelu. Sijoittelussa huomioidaan lasten kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin sekä esiopetukseen osallistumisen tarpeet. Esiopetusryhmät muodostetaan näiden tietojen pohjalta. Sijoittelussa huomioidaan myös varhaiskasvattajien, varhaiskasvatuksen erityisopettajien (veo) ja huoltajien havaintoja ja ajatuksia. Tiedonsiirtoihin kiinnitetään huomioita ja ne toteutetaan joko monialaisesti tai opettajien välityksellä. Erityisesti tiedonsiirrossa huomioidaan lapsen vahvuuksien, mielenkiinnonkohteiden sekä kehitystä, oppimista ja hyvinvointia tukevien asioiden ja niiden vaikuttavuuden siirto. Esiopetuksen opettaja ja veo:t ovat vastuussa tiedonsiirron toteutumisesta. Opettajat, veo:t ja esihenkilöt seuraavat, että sovitut tukimuodot toteutuvat. Hallintopäätöksen lapsikohtaisesta tuesta tekee sivistys- ja hyvinvointijohtaja. Esiopetuksen opettajat ovat vastuussa ryhmäkohtaisten lukuvuosisuunnitelman ja ryhmä VASU:n laatimisessa, arvioinnissa ja kehittämisessä sekä sen toteutumisessa. Ryhmän kasvattajat ovat vastuussa tukitoimien toteuttamisesta. Hattulassa esiopetusta täydentävä varhaiskasvatus toteutetaan samassa toimipaikassa sekä ryhmässä samojen kasvattajien ja vertaisten kanssa, jolloin lapsen päivästä sekä tukitoimista saadaan eheä kokonaisuus.

Oppimisen vaikeuksilla tarkoitetaan esimerkiksi kielellisiin, lukemisen ja kirjoittamisen valmiuksiin sekä matemaattisten taitojen kehitykseen liittyviä vaikeuksia. Oppimisen vaikeudet voivat myös liittyä motorisiin sekä hahmottamisen haasteisiin. Oppimiseen liittyvien vaikeuksien lisäksi lapsella voi olla vaikeuksia sosiaalisten suhteiden, tunteiden säätelyn, tarkkaavaisuuden tai käyttäytymisen haasteiden vuoksi.

Oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen avulla lapsiryhmän tarpeet huomioidaan siten, että esiopetukselle asetetut tavoitteet voidaan saavuttaa¹. Ryhmäkohtaisia tukimuotoja annetaan oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyiden lisänä² ennakoivasti ja suunnitelmallisesti. Ryhmän tarpeisiin perustuvilla opetusjärjestelyillä ja ryhmäkohtaisilla tukimuodoilla edistetään kaikkien lasten oppimista, osallisuutta ja esiopetusyhteisöön kiinnittymistä. Oikea-aikaisten opetusjärjestelyjen ja ryhmäkohtaisten tukimuotojen tavoitteena on mahdollistaa jokaisen lapsen osallistuminen ryhmän yhteiseen toimintaan. Tärkeää on jatkuvasti arvioida ja kehittää koko yhteisön toimintakulttuuria.

Lapsella on oikeus lapsikohtaisiin tukitoimiin³, jos hänellä on oppimisen edellytyksiä tukevista opetusjärjestelyistä ja ryhmäkohtaisista tukimuodoista huolimatta vaikeuksia oppimisessa ja esiopetukseen osallistumisessa. Kun esiopetuksen opettaja yhteistyössä varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa havaitsevat, että oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt ja ryhmäkohtaiset tukimuodot ovat riittämättömiä tukemaan lapsen oppimista ja esiopetukseen osallistumista, aloitetaan lapsikohtaisten tukitoimien tarpeen arviointi. Myös muu henkilöstö, opiskeluhoitopalvelujen ammattilaiset tai huoltaja voi tehdä aloitteen tukitoimien tarpeen arvioimiseksi. ’

Varhais erityisopettajan (VEO) tehtävänä on ohjata esiopetuksen henkilöstöä ja lapsen vanhempia lapsen tuen tarpeeseen liittyvissä asioissa säännöllisesti. Hän havainnoi, suunnittelee ja arvioi tuen tarvetta yhteistyössä huoltajien ja esiopetustiimin kanssa sekä ohjaa lapsen tarvittaessa lisätutkimuksiin. Lapsen tuen tarpeen järjestämisessä tehdään moniammatillista yhteistyötä. Yhteistyöhön osallistuvat asiantuntijat harkitaan aina tapauskohtaisesti yhdessä huoltajan kanssa.

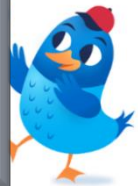
Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki, jota annetaan esiopetusryhmässä, muodostaa kokonaisuuden opiskeluhoillon kanssa. Yhdessä ne edistävät oppimisen ja osallistumisen lisäksi lasten osallisuutta ja yhteisöön kiinnittymistä. Opiskeluhoillon avulla edistetään ja ylläpidetään lasten oppimista, psyykkistä ja fyysistä terveyttä sekä sosiaalista hyvinvointia. Opiskeluhoiltoa toteutetaan ensisijaisesti yhteisöllisenä opiskeluhoiltona, ja se on keskeinen esiopetukseen osallistumisen tukemisen muoto. Yhteisöllisellä opiskeluhoilolla vaikutetaan ensisijaisesti koko yhteisön toimintakulttuuriin. Yhteisöllisen toimintakulttuurin rakentaminen on keskeistä, jotta lasten erilaisiin tarpeisiin voidaan vastata vaikuttavalla tavalla. Oikeudesta saada yksilökohtaisena opiskeluhoiltona opiskeluhoitopalveluja sekä työntekijöiden velvollisuudesta niihin ohjaamiseen säädetään oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa.³

¹HE 114/2024 vp: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi perusopetuslain muuttamisesta ja siihen liittyvistä laeiksi s. 77-78,²Perusopetuslaki,³Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013)

20.3. Tuen jatkumo varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta perusopetukseen

Lapsen kannalta on tärkeää, että tuki muodostaa johdonmukaisen jatkumon varhaiskasvatukseen ja esiopetuksen aikana sekä lapsen siirtyessä perusopetukseen. Usein lapsen tuen tarve on havaittu jo ennen esiopetuksen alkamista. Lapsen siirtyessä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta perusopetukseen opetuksen järjestämisen kannalta välttämätön tieto tulee siirtää salassapitovelvoitteiden estämättä¹. Tiedonsiirto on tärkeää myös lapsen siirtyessä ryhmästä toiseen, toimipaikasta toiseen tai toisen opetuksen järjestäjän esiopetukseen. Opetuksen järjestäjät vastaavat sujuvien tiedonsiirron käytäntöjen luomisesta ja kehittämisestä.

Lapsen tietojen siirtäminen	Lapsen yksilöllinen tiedonsiirto	Täydentävä varhaiskasvatus ja esiopetus
<ul style="list-style-type: none"> •Huoltajien kanssa käyty asiat läpi kevään oppimissuunnitelma-keskustelussa •Kasvattaja siirtää esiopetuksen opettajalle lapsen tiedot •Siirretään lapsen kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin kannalta oleelliset asiat: esim. vahvuudet ja mielenkiinnonkohteet, oppimista tulevat pedagogiset ratkaisut 	<ul style="list-style-type: none"> •Huoltajat mukana •Monialainen yhteistyö •Siirretään lapsen kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin kannalta keskeiset asiat. •Tuen ja tukitoimien jatkumon mahdollistuminen 	<ul style="list-style-type: none"> •Täydentävä varhaiskasvatus ja esiopetus tapahtuvat samassa yksikössä ja lapsen lapsiryhmässä •Lapsella toimivat samat kasvattajat koko päivän •Yksi tiedonsiirto

Lapsille annetaan tukea suunnitelmallisesti ja ennakoivasti. Lapsi saa tarvitsemansa yksilöllisen tuen heti, kun tuentarve tulee esille. Lasten saaman tuen tulee olla joustavaa, pitkäjänteisesti suunniteltua ja tuen tarpeiden mukaan muuttuvaa. Tukea annetaan niin kauan sekä sen tasoisena kuin se arvioidaan tarpeelliseksi. Tuen järjestämistä ohjaavana periaatteena Hattulassa korostuu ennaltaehkäisevä työ ja varhainen tunnistaminen. Mitä aikaisemmin lapsi saa tukea, sitä paremmin pystytään vastaamaan lapsen tuen tarpeisiin. Tuen tarpeen arvioinnin lähtökohtana on huoltajien ja esiopetushenkilöstön havaintojen yhteinen tarkastelu, tiivis yhteistyö ja lapsesta saatu aiempi tieto ennen esiopetusvuotta toteutuneesta varhaiskasvatuksesta ja neuvolasta sekä mahdollisista tutkimuspalautteista. Tuen tehtävänä on auttaa lasta kehityksessään, oppimisessaan sekä tukea hänen hyvinvointiaan. Lisäksi tehtävänä on tarttua matalalla kynnyksellä perheiden tuen tarpeisiin ja näin ennaltaehkäistä mahdollisten ongelmien monimuotoistumista ja syvenemistä. Kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin sekä esiopetukseen osallistumisen tuki ja opiskeluhoito muodostavat kokonaisuuden. Huoltajalle annetaan riittävästi tietoa lasta koskien, esimerkiksi tuentarpeista, asioiden käsittelystä ja tiedonsaannista.

Esiopetuksen, varhaiskasvatuksen ja huoltajan kanssa tehtävällä yhteistyöllä turvataan lapsen kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin jatkumoa. Tietoa lapsen mahdollisesti ennen esiopetusta saamista tukitoimista ja niiden vaikuttavuudesta hyödynnetään esiopetuksessa. Mikäli lapsella on ollut varhaiskasvatuksessa

apuvälineitä, hän on saanut tulkitsemispalveluita, lapsikohtaista avustamispalvelua tai erityisopettajan opetusta säännöllisesti tai kokoaikaisesti ryhmäkooltaan pienemmässä ryhmässä, lapsen esiopetuksessa järjestettävien lapsikohtaisten tukitoimien tarve voidaan arvioida ja tuen toteuttaminen suunnitella lapsen siirtyessä esiopetukseen ilman ryhmäkohtaisten tukimuotojen antamista.

Lapsen tuen tarpeen ollessa on tiedossa ennen esiopetuksen alkamista, niin tämä huomioidaan lapsen sijoittamisessa esiopetukseen. Jos lapsen tuen tarve ilmenee esiopetusvuoden aikana, tuki järjestetään joustavasti lapsen omaan esiopetusryhmään. Esiopetusta täydentävän varhaiskasvatuksen osalta mahdollinen tuki tulee yhteensovittaa esiopetuksessa annettavan tuen kanssa ja kirjata lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Mikäli lapsi käyttää esiopetuksen lisäksi muita varhaiskasvatuspalveluja, esiopetuksen ja varhaiskasvatuksen henkilöstö tekee yhteistyötä lapsen oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukeen liittyvissä asioissa. Hattulassa järjestetään lapsen esiopetus ja varhaiskasvatus samassa yksikössä. Ratkaisulla tuetaan lapsen kokonaisvaltaista kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. Näin lapsen päivästä saadaan eheä kokonaisuus.

Kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin tuen järjestämisen lähtökohtana ovat kunkin lapsen ja lapsiryhmän vahvuudet. Huomiota tulee kiinnittää oppimisen esteettömyyteen ja oppimisvaikeuksien ennaltaehkäisyyn ja varhaiseen tunnistamiseen. Esiopetuksessa huolehditaan siitä, että kaikki lapset saavat onnistumisen kokemuksia oppimisessa ja ryhmän jäsenenä toimimisessa. Lapsen myönteistä käsitystä itsestään ja ryhmän jäsenenä tuetaan ja vahvistetaan positiivisen palautteen kautta.

Keskeistä on myös huolen puheeksi ottaminen matalalla kynnyksellä huoltajien kanssa ja tukitoimien aloittaminen heti tuen tarpeen ilmetessä. Tuen tarvetta arvioidessa ensimmäisenä tarkastellaan käytettyjä toimintatapoja, opetusjärjestelyjä ja oppimisympäristöjä ja niiden soveltuvuutta lapselle. Tarkastelun pohjalta pohditaan, voidaanko näitä muuttamalla toteuttaa lapselle sopivampia pedagogisia ratkaisuja.

Varhaiserityisopettajan (Veo) tehtävänä on ohjata esiopetuksen kasvattajia ja huoltajia lapsen tuen tarpeeseen liittyvissä asioissa säännöllisesti. Hän havainnoi, suunnittelee ja arvioi tuen tarvetta yhteistyössä huoltajien ja kasvattajien kanssa sekä ohjaa lapsen tarvittaessa muiden palveluiden pariin. Lapsen tuen tarpeen järjestämisessä tehdään monialaista yhteistyötä. Yhteistyöhön osallistuvat asiantuntijat harkitaan aina tapauskohtaisesti yhdessä huoltajan kanssa. Huoltajille annetaan kaikki lasta koskeva tieto lasta koskevien asioiden käsittelystä, tietojen saannista ja niiden luovuttamisesta sekä salassapidosta. Lapsen asioissa pyritään aina vahvaan yhteistyöhön huoltajien kanssa. Lapsella on oikeus saada tarvitsemaansa tukea esiopetuksessa ennakoivasti, yksilöllisesti ja suunnitelmallisesti. Huoltajia tiedotetaan, etteivät he tai lapsi voi kieltäytyä kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin tuen vastaanottamisesta eikä heidän suostumustaan tarvita tuen tarpeen arviointiin ja suunnitteluun. Yksilöllisen opiskeluhuollon tuki perustuu aina vapaaehtoisuuteen ja edellyttää huoltajan suostumusta (kts. Opiskeluhoitosuunnitelma). Lapsen siirtyessä esiopetuksesta perusopetukseen varmistetaan tuen jatkuvuus kouluun tiedonsiirrolla Hattulan nivelvaiheprosessin mukaisesti.

20.4. Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt ja ryhmäkohtaiset tukimuodot

Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt ovat osa esiopetuksen kaikkea toimintaa¹. Ryhmäkohtaisia tukimuotoja annetaan oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyiden lisänä¹. Oppimisen edellytyksiä tukevilla opetusjärjestelyillä ja ryhmäkohtaisilla tukimuodoilla pyritään ennaltaehkäisemään vahvempien tuen tarpeiden muodostumista toteuttamalla ryhmässä sellaisia opetusjärjestelyjä ja tukimuotoja, joista

hyötyvät useat lapset. Näin tuetaan kaikkien lasten yhdenvertaista oikeutta oppimiseen ja turvataan lapsille sopivat opetuksen järjestämiseen ja oppimisen tuen tarpeisiin perustuvat järjestelyt.

20.4.1. Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt

Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt ovat keskeinen osa esiopetuksen toimintakulttuuria sekä kaikkea toimintaa ja antavat edellytykset kaikkien lasten osallisuuteen, oppimiseen ja esiopetukseen osallistumiseen. Opettajien ja muun henkilöstön osaaminen, moniammatillinen yhteistyö sekä näiden kehittäminen ja johtaminen ovat oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen perusta.

Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt suunnitellaan ja toteutetaan paikallisesti, ja ne kytkeytyvät suoraan sekä esiopetusryhmän että koko yhteisön tarpeisiin. Oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen suunnittelua ja arviointia tulee johtaa toimipaikka- ja ryhmäkohtaisesti. Ryhmäkohtaiset tukimuodot esiopetuksen opettaja kirjaa lukuvuosisuunnitelmaan ja ryhmä VASU:un. Esiopetuksen opettaja, yhteistyössä veo:n kanssa, suunnittelee, arvioi, kehittää, kirjaa ja vastaa niiden toteuttamisesta omassa ryhmässään. Kaikki ryhmän kasvattajat ovat vastuussa tukitoimien toteuttamisesta.

Oppimisen edellytyksiä tukevilla opetusjärjestelyillä tarkoitetaan esimerkiksi opetusryhmien muodostamista siten, että opettajan on mahdollista ottaa huomioon lapsiryhmän tarpeet ja vahvuudet. Esihenkilöt ottavat lasten sijoittelussa huomioon lasten yksilölliset tarpeet, mm. huomioimalla lapsiryhmien koossa tai resursseissa. Opetusjärjestelyillä tarkoitetaan myös lasten moninaiset tarpeet ja edellytykset huomioon ottavaa opetusta, kuten eriyttämistä. Opetuksen eriyttämisen avulla otetaan huomioon paitsi tuen tarpeet, myös oppimisessaan pidemmällä olevat lapset, ja heille

lisähaasteiden tarjoaminen. Kielitietoinen opetus on osa oppimisen edellytyksiä tukevia opetusjärjestelyjä, ja sillä tuetaan lasten kielellistä kehitystä ja eri tiedon- ja taidonalojen käsitteiden ymmärtämistä ja oppimista.

Esiopetuksen työtapoja ja oppimisympäristöjä muunnellaan niin, että lasten oikeus oppia ja toimia osana vertaisryhmää toteutuvat lapsen edun mukaisesti. Esiopetuksen inklusiivisen arvoperustan mukaisesti pedagogisten järjestelyjen suunnittelussa ja toteutuksessa tulee ensisijaisesti käyttää toimintatapoja, joissa lapsen tarvitsema tuki toteutuu osana vertaisryhmää. Toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa huomioidaan lasten osallisuus ja mielenkiinnonkohteet.

Pedagogisiin järjestelyihin lukeutuvat päivittäisten ja muiden säännöllisesti toistuvien toimintojen sekä lapselle selkeän ja ennakoitavan päivärytmin luominen. Sensitiiviset ja saavutettavat vuorovaikutus- ja kommunikointitavat ovat osa oppimisen edellytyksiä tukevia pedagogisia ratkaisuja. Niitä voivat olla puhetta tukevat ja korvaavat kommunikointimenetelmät, kuten viittomat, kuvat tai erilaiset teknologiset ratkaisut. Lapsen tarpeisiin vastaaminen edellyttää esiopetuksen henkilöstöltä yhteisiä ja johdonmukaisia pedagogisten työtapojen sekä menetelmien käyttöä sekä erilaisia eriyttämisen muotoja. Pedagogisilla järjestelyillä ja tarvittavien ryhmäkohtaisten apuvälineiden käytöllä pyritään siihen, että kaikki lapset pääsevät osaksi vertaisryhmän toimintaa. Jokainen esiopetuksen kasvattaja on velvollinen toteuttamaan tukimuotoja suunnitelmallisesti ja sovitusti.

Rakenteellisilla järjestelyillä mahdollistetaan tarvittaessa pedagogisten järjestelyiden toteuttaminen ryhmässä. Rakenteellisiin järjestelyihin kuuluu tilojen esteettömyyttä edistävien järjestelyjen toteuttaminen lapsiryhmän tarpeiden mukaisesti. Rakenteellisia järjestelyjä ovat myös ryhmän lapsimäärän pienentäminen sekä henkilöstön mitoittamiseen ja/tai rakenteeseen liittyvät ratkaisut, jotta esiopetukselle asetetut tavoitteet voidaan ryhmässä saavuttaa. Ryhmässä voi työskennellä esimerkiksi avustavaa, ryhmäkohtaista henkilöstöä. Opetuksen järjestäjä vastaa siitä, että henkilöstöllä on riittävä osaaminen lapsen tuen tarpeen havaitsemiseen ja sen toteuttamiseen. Ryhmän resurssit huomioidaan lasten ja kasvattajien sijoittelua tehdessä. Henkilöstön osaamista voidaan vahvistaa muun muassa täydennyskoulutuksen ja erityisopettajan antaman konsultaation avulla. Hattulassa erityisopettajat käyvät säännöllisesti esiopetusryhmissä. Täydennyskoulutukset tapahtuvat vuosittaisen koulutussuunnitelman mukaisesti.

¹Perusopetuslaki

20.4.2. Ryhmäkohtaiset tukimuodot

Perusopetuslaissa määritellään kolme ryhmäkohtaista tukimuotoa¹. Ne ovat yleinen tukiopeus, opetuskielen tukiopeus ja erityisopettajan antama opetus muun opetuksen yhteydessä. Ryhmäkohtaisia tukimuotoja on resursoitava ja annettava suunnitelmallisesti oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyiden lisänä. Ryhmäkohtaisten tukimuotojen järjestämisen tarkoituksena on varhaisessa vaiheessa ja ennaltaehkäisevästi vastata lasten moninaisiin tuen tarpeisiin ryhmässä. Ryhmässä toteutettavat tukimuodot mahdollistavat myös vertaisoppimisen, osallisuuden ja osallistumisen esiopetuksen toimintaan. Tukimuotojen toteuttamisen edellytyksenä on opettajan, varhaiserityisopettajan (Veo) ja muun henkilöstön yhteistyö ja yhteisesti rakentuva näkemys esiopetusryhmän ja ryhmään kuuluvien lasten tuen tarpeista.

Ryhmäkohtaisten tukimuotojen järjestäminen ei edellytä lapsikohtaista arviota, suunnitelmaa tai hallintopäätöstä, vaan niiden toteuttaminen on suunniteltava osana esiopetuksen toimintaa². Opetuksen järjestäjän tulee huolehtia riittävästä resursoinnista siten, että ryhmäkohtaisia tukimuotoja voidaan järjestää lasten tarpeiden mukaisesti. Ryhmäkohtaisia tukimuotoja suunnitellaan tiedossa olevan tarpeen mukaisesti esiopetuksen lukuvuosisuunnitelmassa ja ryhmävasussa. Ryhmäkohtaisten tukimuotojen toteuttamista tarkennetaan esiopetuksessa ilmenevien tarpeiden mukaisesti esiopetusvuoden aikana. Esiopetuksen

opettaja tekee vahvaa yhteistyötä veo:jen ja huoltajien kanssa tuen suunnittelussa, arvioinnissa ja toteutuksessa. Jokainen esiopetukseen osallistuvalla kasvattajalla on velvollisuus toteuttaa sovittuja ryhmäkohtaisia tukitoimia. Ryhmäkohtaiset tukimuodot kirjataan ryhmävasuun ja esiopetuksen kaikilla kasvattajilla on velvollisuus toteuttaa sovittuja tukitoimia. Ryhmäkohtaiset tukimuodot:

Opettajan antama yleinen tukiovetus	Opettajan antama opetuskielen tukiovetus	Veon antama opetus muun opetuksen yhtedessä
<ul style="list-style-type: none"> •Tukiovetuksen tavoitteena lasten oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukeminen •Tuki kohdentuu ensisijaisesti oppimiskokonaisuuksiin •Ryhmän toiminnan eriyttäminen •Annetaan joustavissa ja joustavasti pienemmissä ryhmissä •Tuella voidaan vastata ennakoivasti •Voidaan vastata lapsen poissaoloista johtuviin lyhytaikaisiin tarpeisiin 	<ul style="list-style-type: none"> •Tavoitteena lasten opetuskielen taidon vahvistaminen •Järjestetään siten, että mahdollisimman moni lapsi hyötyy siitä •Annetaan osana esiopetuksen opetusta (niin usein kuin on tarpeellista) •Tuen suunnittelussa ja toteutuksessa huomioidaan kielitietoisen ja S2 opetuksen näkökulmat 	<ul style="list-style-type: none"> •Tuki on erityispedagogiseen osaamiseen perustuvaa opetusta •Tuki kohdennetaan koko ryhmän tasolla havaittuihin tumentarpeisiin ja vaikeuksiin, joihin voidaan vaikuttaa veon samanaikais- tai yhteisopetuksella tarjotulla tuella ja opetuksella. •Tukea toteutetaan koko esiopetusryhmän kanssa → Tämä mahdollistaa opetuksen pienemmille ryhmille. •Veon konsultaatio, joka kohdentuu esiopetuksen kasvattajille

Opettajan antaman yleisen tukiovetuksen¹ tavoitteena on tukea lasten oppimista ja esiopetukseen osallistumista. Esiopetuksessa yleinen tukiovetus tarkoittaa esiopetusryhmän toiminnan eriyttämistä, ja sitä annetaan pääsääntöisesti joustavissa pienemmissä ryhmissä esiopetusryhmän lasten tuen tarpeiden mukaisesti. Yleinen tukiovetus kohdentuu ensisijaisesti oppimiskokonaisuuksiin. Yleistä tukiovetusta järjestetään pedagogisesti tarkoituksenmukaisesti ja suunnitelmallisesti ja sitä annetaan niin usein, kuin on tarpeen. Sitä voidaan antaa myös ennakoivasti ja sillä voidaan vastata lasten sairauspoissaoloista johtuviin lyhytaikaisiin tuen tarpeisiin. Yleistä tukiovetusta antaa ensisijaisesti esiopetusryhmästä vastuussa oleva opettaja. Yleistä tukiovetusta voi antaa myös muu opettaja samanaikais- tai yhteisopetuksena. Opettajien yhteistyö yleisen tukiovetuksen suunnittelussa, toteutuksessa ja sen vaikuttavuuden arvioinnissa on tärkeää.

Opettajan antaman opetuskielen tukiovetuksen¹ tavoitteena on lasten opetuskielen taidon vahvistaminen, mikä tukee lasten oppimista ja esiopetukseen osallistumista. Opetuskielen tukiovetus on kielitietoista opetusta. Opetuskielen tukiovetusta järjestetään pedagogisesti tarkoituksenmukaisesti ja suunnitelmallisesti lasten tarpeiden pohjalta siten, että mahdollisimman moni lapsi voi hyötyä siitä. Opetuskielen tukiovetusta voidaan antaa samanaikais- tai yhteisopetuksena. Sitä annetaan osana esiopetuksen opetusta niin usein, kuin on tarpeen. Opetuskielen tukiovetusta antaa ensisijaisesti esiopetusryhmästä vastuussa oleva opettaja. Opetuskielen tukiovetusta voi antaa myös muu opettaja. Opettajien yhteistyö opetuskielen tukiovetuksen suunnittelussa, toteutuksessa ja sen vaikuttavuuden arvioinnissa on tärkeää. Opetuskielen tukiovetuksen suunnittelussa ja toteutuksessa huomioidaan kielitietoisen sekä suomi/ruotsi toisena kielenä -opetuksen näkökulmat.

Varhaiserityisopettajan antamalla opetuksella muun opetuksen yhteydessä¹ tarkoitetaan erityisopettajan antamaa ja erityispedagogiseen osaamiseen perustuvaa opetusta, joka tukee oppimista ja esiopetukseen osallistumista. Varhaiserityisopettajan antamalla opetuksella tarkoitetaan sellaisen opettajan antamaa opetusta, jolla on erityisopettajan kelpoisuus. Varhaiserityisopettajan antama opetus muun opetuksen yhteydessä kohdennetaan sellaisiin koko ryhmän tasolla havaittuihin tuen tarpeisiin ja vaikeuksiin, joihin voidaan vaikuttaa varhaiserityisopettajan samanaikais- tai yhteisopetuksena tarjotulla tuella ja opetuksella. Varhaiserityisopettajan antamaa opetusta muun opetuksen yhteydessä toteutetaan koko esiopetusryhmän kanssa, mutta se mahdollistaa opetuksen myös pienemmille lapsiryhmille. Ryhmien koko perustuu havaittuun tarpeeseen ja ryhmiä muodostetaan joustavasti.

Varhaiserityisopettaja voi antaa myös konsultaatiota, joka kohdentuu ryhmässä toimivalle opettajalle ja muulle henkilöstölle. Konsultaatio on neuvon kysymistä, opetushenkilöstön keskinäistä neuvottelemista ratkaisun löytämiseksi sekä varhaiserityisopettajan antamaa neuvontaa opettajalle tai henkilöstöön kuuluvalle henkilölle lapsia tai opetusta koskevissa asioissa. Varhaiserityisopettajan konsultaatio voi liittyä myös esiopetusryhmässä toteutettavaan varhaiserityisopettajan antamaan opetukseen, ja konsultaatiolla vahvistetaan tällöin esimerkiksi opettajan ja henkilöstön osaamista tai sovitaan yhteisistä periaatteista samanaikais- ja yhteisopetusta koskien.

Lasten ajatuksia siitä, että mitkä auttavat heitä esiopetuksessa:

- Leikki
- Päiväkodista saadut opit
- Turvallinen (tuttu) aikuinen
- Kaverit ja pehmo
- Selkeät ohjeet ja säännöt
- Näpräysjuttu
- Tutut kaverit
- Leikkisyys
- Piirtäminen
- Kivat opettajat
- Kivat tehtävät
- Tietäminen
- Kirjoittaminen
- Kaverit ja rauha tehdä tehtäviä
- Kun aikuiset auttaa

Huoltajien ajatuksia siitä mitkä asiat tukevat lapsen esiopetusta:

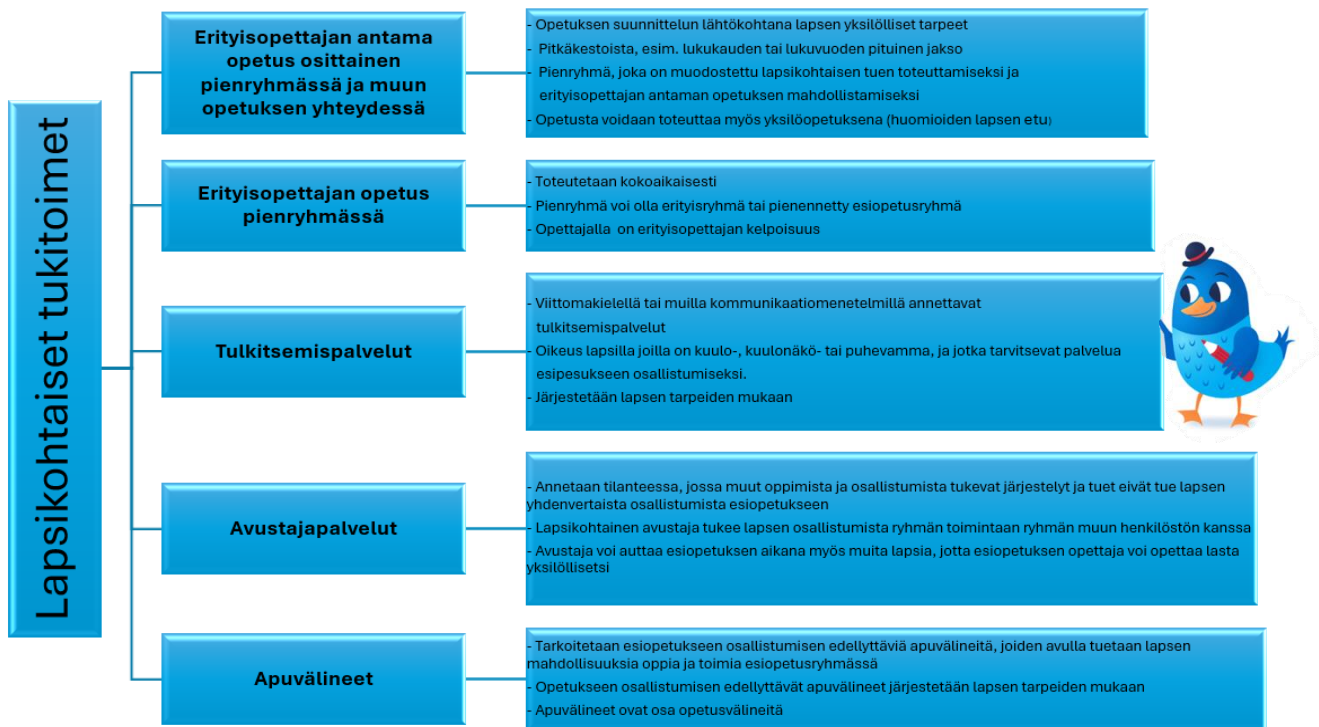
- Pienryhmät
- Selkeät ohjeet tehtävissä
- Rajat lapsille
- Lapsen taitojen mukaista toimintaa
- Palaute lapselle ja huoltajille
- Kannustaminen
- Positiivisuus
- Ennakointi
- Selkeät tavoitteet/odotukset
- Struktuuri & toistot
- Omien vahvuuksien tukeminen, hyvän huomaaminen
- Rauhallinen ympäristö opetustilanteessa
- Toistot ja itse tekeminen
- Aikaa tehdä tehtäviä
- Haasteet lapsen oman tason mukaisesti
- Rauhallinen oppimisympäristö
- Ollaan johdonmukaisia
- Vaaditaan riittävästi

¹Perusopetuslaki, ²HE 114/2024 vp. s. 57-58

20.5. Lapsikohtaiset tukitoimet ja niiden järjestäminen

Lapsella on oikeus saada lapsikohtaisia tukitoimia viiptyttä¹, jos ryhmäkohtaiset tukimuodot ovat riittämättömiä. Lapsikohtaisia tukitoimia annetaan yksilölliseen tarpeeseen perustuen ja säännöllisesti. Lapsi voi saada useampia lapsikohtaisia tukitoimia tuen tarpeidensa mukaisesti. Lapsikohtaisten tukitoimien yhteydessä lapsella on myös oikeus saada ryhmäkohtaisia tukimuotoja.

Lapsikohtaiset tukitoimet järjestetään tuen tarpeen arvioinnin, tuen toteuttamista koskevan suunnitelman ja tukea koskevan päätöksen perusteella lapsen etu huomioon ottaen ensisijaisesti lapsen omassa esiopetuksen toimipaikassa². Tukitoimien toteuttaminen kuvataan lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskevassa suunnitelmassa³. Hattulassa täydentävä varhaiskasvatus toteutetaan lapsen omassa ryhmässä, jolloin tukitoimien toteuttamisesta ja lapsen päivästä saadaan eheä kokonaisuus. Lapsikohtaisten tukitoimien havaitsemisesta ja arvioinnista vastaavat esiopetuksen opettaja sekä varhaiserityisopettaja (veo). Varhaiserityisopettaja huolehtii lapsikohtaisen tuen arvioinnissa lapsen ja huoltajien kuulemisen, varhaiskasvatuksen esihenkilö valmistelee hallintopäätöksen ja tukea koskevan hallintopäätöksen lapsikohtaisesta tuesta tekee sivistys- ja hyvinvointijohtaja.

Säännöllinen erityisopettajan antama opetus osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä toteutetaan lapsen esiopetusryhmässä muun opetuksen yhteydessä tai pienryhmässä. Säännöllinen erityisopettajan antama opetus on pitkäkestoista, esimerkiksi lukukauden tai -vuoden pituinen jakso.

Esiopetusryhmässä muun opetuksen yhteydessä toteutettaessa lähtökohtana erityisopettajan antaman opetuksen suunnitteleminen ovat lapsen yksilölliset tarpeet. Kun erityisopettajan opetus annetaan pienryhmässä, tarkoitetaan pienryhmällä sellaista esiopetusryhmää, joka on muodostettu lapsikohtaisen tuen toteuttamiseksi ja erityisopettajan antaman opetuksen mahdollistamiseksi. Pienryhmän koko on

paikallisesti määriteltävissä. Erityisopettajan antama opetus lapsikohtaisena tukitoimena voidaan toteuttaa myös yksilöopetuksena, jos se on lapsen tuen tarpeiden kannalta tarkoituksenmukaista.

Erityisopettajan opetus pienryhmässä toteutetaan kokoaikaisesti. Pienryhmä voi olla erityisryhmä tai pienennetty esiopetusryhmä, johon lapsi osallistuu esiopetuksen ajan. Erityisopettajan antamalla opetuksella tarkoitetaan sellaisen opettajan antamaa opetusta, jolla on erityisopettajan kelpoisuus. Lapsikohtaiset tulkitsemis- ja avustajapalvelut ja apuvälineet mahdollistavat lapsen osallistumisen esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaiseen opetukseen.

Tulkitsemispalveluilla tarkoitetaan viittomakielellä tai muilla kommunikaatiomenetelmillä annettavia tulkitsemispalveluita. Oikeus tulkitsemispalveluun on lapsilla, joilla on kuulovamma, kuulonäkövamma tai puhevamma, ja jotka tarvitsevat palvelua esiopetukseen osallistumiseksi. Tulkitsemispalvelut järjestetään lapsen tarpeiden mukaan.

Lapsikohtaiset avustajapalvelut tulevat kyseeseen tilanteessa, jossa muut oppimista ja osallistumista tukevat järjestelyt ja ryhmäkohtainen avustava henkilöstöresurssi eivät tue lapsen yhdenvertaista osallistumista esiopetukseen. Lapsikohtainen avustaja tukee lapsen osallistumista ryhmän toimintaan yhdessä ryhmän muun henkilöstön kanssa. Avustaja voi esiopetustoiminnan aikana auttaa myös muita lapsia, jotta esiopetuksen opettaja voi opettaa lasta hänen yksilölliset tarpeensa huomioiden.

Apuvälineillä tarkoitetaan esiopetukseen osallistumisen edellyttämiä tarpeellisia apuvälineitä, joiden avulla tuetaan lapsen mahdollisuuksia oppia ja toimia esiopetusryhmässä opetukselle asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Opetukseen osallistumisen edellyttämät apuvälineet järjestetään lapsen tarpeiden mukaan hänen käyttöönsä ryhmä- ja henkilökohtaisesti. Apuvälineet ovat osa opetusvälineitä. On tärkeää, että lapsen kanssa työskentelevät voivat perehtyä opetukseen osallistumisen edellyttämien apuvälineiden käyttöön sekä ohjaavat tarvittaessa lasta ja huoltajaa näiden käytössä. Lääkinnälliseen kuntoutukseen⁴ tarvittavia apuvälineitä ei järjestetä lapsikohtaisena tukitoimena.

Lapsikohtaisten tukitoimien toteuttamisessa tulee tehdä opettajien ja esiopetusryhmän muun henkilöstön välistä yhteistyötä⁵, ja se voi edellyttää erityisopettajan konsultaatiota. Tukitoimien suunnittelussa voidaan hyödyntää myös muiden asiantuntijoiden kuin esiopetuksen toimipaikan erityisopettajan konsultaatiota. Tästä päätetään opetuksen järjestäjän ohjeiden mukaisesti. Monialaista yhteistyötä tehdään tarvittaessa lapsikohtaisten tukitoimien suunnittelussa ja toteuttamisessa. Tämä ei kuitenkaan ole edellytys tukitoimien toteuttamiselle. Lapsikohtaisen tuen prosessi:

Esiopetuksen henkilöstön on tehtävä monialaista yhteistyötä erityisesti silloin, kun lapsikohtaiset tukitoimet eivät tue lasta ja hänen kokonaistilannettaan riittävästi tai haastava tilanne olisi riski lapsen fyysiselle tai psyykkiselle terveydelle tai sosiaaliselle hyvinvoinnille. Lapsikohtaiset tukitoimet esiopetuksen henkilöstön toteuttamina kohdentuvat aina oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukemiseen eivätkä korvaa sosiaali- ja terveystalvveluja.

¹ Perusopetuslaki 20 c § (1090/2024), ² Perusopetuslaki 20 c §, ³ Perusopetuslaki 20 e § (1090/2024),
⁴ Terveystalvveluolaki 29 § (1326/2010), ⁵ Perusopetuslaki 20 c §

20.5.1. Lapsikohtaisen tuen tarpeen arviointi

Tuen antamisen kokonaisuutta tarkasteltaessa arvioidaan aina kunkin lapsen kohdalla, mitkä ratkaisut parhaiten toteuttavat lapsen etua. Lapsen omat mielipiteet on selvitettävä¹ ja otettava huomioon hänen ikänsä ja kehityksensä edellyttämällä tavalla. Lapsen huoltajille tai muulle lailliselle edustajalle on annettava mahdollisuus osallistua lapsen tukitoimien tarpeen arviointiin.

Lapsikohtaisen tuen tarpeen arvioinnissa¹ on selvitettävä oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen tarve, toteutetut opetusjärjestelyt ja ryhmäkohtaiset tukimuodot sekä mahdollisesti toteutetut lapsikohtaiset tukitoimet. Näiden perusteella arvioidaan, mitkä ovat lasta parhaiten tukevat tukitoimet. Arvioinnissa saa käsitellä ainoastaan tukitoimien suunnittelun ja toteuttamisen kannalta tarpeellista tietoa.

Poissaolot tai opetuskielen oppimisen varhainen vaihe eivät voi lähtökohtaisesti olla peruste lapsikohtaiselle tuen tarpeelle. Käyttäytymisellä reagoivien lasten tukemiseksi käytetään ensisijaisesti ryhmäkohtaisia tukimuotoja. Lasta voidaan tukea myös lapsikohtaisilla tukitoimilla, jos se on lapsen edun mukaista.

Tuen tarpeen arvioinnista vastaa esiopetuksen opettaja¹ yhdessä veo:n kanssa. Jos esiopetusryhmässä työskentelee kaksi opettajaa, opettajat tekevät arviointia yhdessä veo:n kanssa. Jos lapsen tuen tarpeen arviointi edellyttää monialaista osaamista, osallistuvat tukitoimien tarpeen arviointiin tarvittaessa lisäksi opiskeluhoitopalvelujen ammattilaiset tai muut asiantuntijat¹. Lapsen asioissa moniammatillista ja monialaista yhteistyötä tehdään aina ensisijaisesti perheen sekä oppilas- ja opiskelijahuoltolain² mukaisten opiskeluhoitopalveluiden ammattilaisten kanssa. Huoltajan suostumuksella lapsen tuen tarpeen arviointiin voidaan pyytää muita asiantuntijoita sosiaali- ja terveystalvveluista². Monialainen yhteistyö tukee lapsikohtaisten tukitoimien tarpeen arvioimista. Monialainen yhteistyö tai lääketieteellisen lausunnon tai tarkan diagnoosin saaminen päätöksen liitteeksi ei ole edellytys tuen suunnittelulle, toteuttamiselle tai tukea koskevan päätöksen tekemiselle.

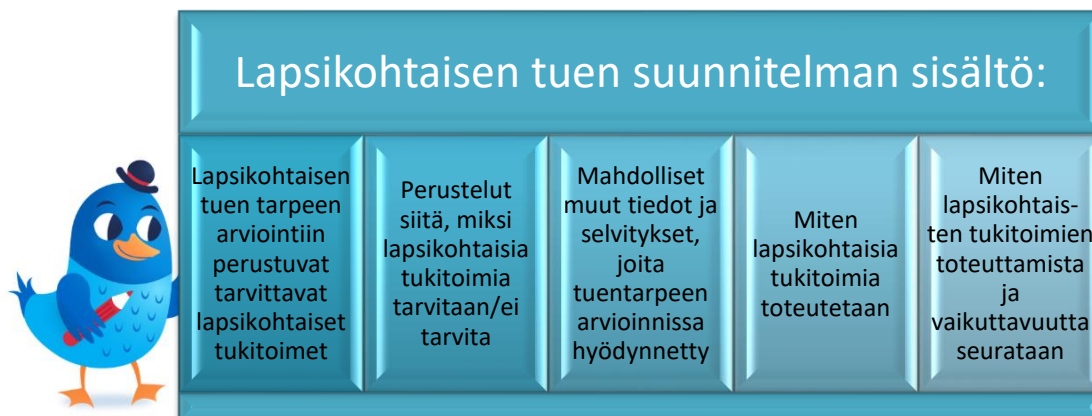
Jos lapsi on varhaiskasvatuksessa saanut pedagogisia, rakenteellisia tai hoidollisia tuen muotoja tai tukipalveluita³, näiden toteutumista ja vaikuttavuutta koskeva tieto huomioidaan arvioitaessa lapsikohtaisten tukitoimien tarvetta esiopetuksessa. Mikäli lapsi on saanut tulkitsemispalveluita tai apuvälineitä varhaiskasvatuksessa, ja tarve jatkuu lapsen siirtyessä esiopetukseen, nämä lapsikohtaiset tukitoimet voidaan aloittaa

ilman ryhmäkohtaisten tukimuotojen antamista. Mikäli lapsi on saanut säännöllistä tai kokoaikaista erityisopettajan antamaa opetusta tai lapsikohtaista avustamispalvelua varhaiskasvatuksessa, ja tukipalvelu on vastannut lapsen tarpeita ja on lapsen edun mukainen, voidaan lapsikohtaisten tukitoimien tarpeen arviointi aloittaa jo ennen esiopetuksen alkamista.

¹Perusopetuslaki, ²Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki, ³Varhaiskasvatuslaki

20.5.2. Lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskeva suunnitelma

Lapsikohtaisen tuen tarpeen arviointiin perustuen on laadittava tuen toteuttamista koskeva suunnitelma¹. Suunnitelman laatii esiopetuksen opettaja¹ yhteistyössä veo:n kanssa. Jos esiopetusryhmässä työskentelee kaksi opettajaa, opettajat valmistelevat suunnitelman yhdessä yhteistyössä veo:n kanssa. Erityisopettaja osallistuu tuen toteuttamista koskevan suunnitelman laatimiseen. Suunnitelma on laadittava yhteistyössä lapsen ja huoltajan tai lapsen muun laillisen edustajan kanssa¹. Suunnitelma voidaan kuitenkin laatia ilman huoltajan myötävaikutusta, mikäli huoltaja näin valitsee.

Lapsikohtaisten tukitoimien suunnittelussa ja toteuttamisessa huomioidaan oppimista ja esiopetukseen osallistumista tukevat pedagogiset ja rakenteelliset järjestelyt ryhmässä. Tukitoimien toteuttamista suunniteltaessa ja toteutumista arvioitaessa otetaan huomioon lapsen ajatukset ja näkemykset.

Lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskevaa suunnitelmaa hyödynnetään tehtäessä tukea koskevaa päätöstä. Tukea koskeva päätös tehdään suunnitelluista tukitoimista. Suunnitelman toteutumista ja

tukitoimien riittävyttä on arvioitava¹ tarvittaessa, kuitenkin vähintään kerran lukuvuoden aikana, lapsen tuen tarpeiden mukaiseksi. Tätä useammin se on tarkistettava, jos lapsen tarpeet sitä edellyttävät.

Mikäli lapsi on saanut lapsikohtaisia tukitoimia esiopetuksessa, tuen toteutumista ja vaikuttavuutta koskeva tieto otetaan huomioon lapsen siirtyessä perusopetukseen. Mikäli lapsella on esiopetuksessa ollut käytössä henkilökohtaisia apuvälineitä, hän on saanut lapsikohtaisia tulkitsemis- tai avustajapalveluita tai erityisopettajan opetusta säännöllisesti tai kokoaikaisesti pienryhmässä, tämä tulee huomioida lapsen siirtyessä perusopetukseen. Oppilaskohtaisten tukitoimien tarve arvioidaan siirtymävaiheessa ja tuen toteuttaminen suunnitellaan yhteistyössä perusopetuksen kanssa. Perusopetuksessa oppilaalle laaditaan tuen toteuttamista koskeva suunnitelma ja tehdään tukea koskeva päätös perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti².

Monialainen yhteistyö ensisijaisesti opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisten kanssa lapsikohtaisten tukitoimien tarpeen arvioinnissa voi tukea lapsikohtaisten tukitoimien suunnittelemista. Yhteistyö ei ole kuitenkaan edellytys tukitoimista tehtävän päätöksen tekemiselle. Lausunnosta voi olla apua opetuksen järjestäjälle päätöksen tekemisessä. Esiopetuksen henkilöstön antama tuki kohdentuu aina oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukemiseen, eikä päätös voi perustua ainoastaan psykologiseen tai lääketieteelliseen arvioon. Opetuksen järjestäminen ja lapsikohtaiset tukitoimet eivät korvaa sellaisia palveluja, joista järjestämisvastuussa on opetuksen järjestäjän sijasta jokin muu taho, kuten hyvinvointialue.

¹Perusopetuslaki, ²Perusopetuksen suunnitelman perusteet 2014

20.5.3. Tukea koskeva päätös

Opetuksen järjestäjän on tehtävä kirjallinen hallintopäätös¹ lapselle annettavista lapsikohtaisista tukitoimista. Päätös tulee tehdä ilman viivytystä, kun tarve lapsikohtaisille tukitoimille on arvioitu ja suunnitelma tukitoimien toteuttamisesta tehty. Ryhmäkohtaisten tukimuotojen riittävyden ja lapsikohtaisten tukitoimien tarpeen arvioinnista, tukitoimien toteuttamista koskevan suunnitelmasta sekä arvioinnista vastaavat esiopetuksen opettaja ja veo. Varhaiskasvatuksen esihenkilöä konsultoidaan lapsikohtaisen tuen tarpeen arvioinnissa ja suunnittelussa. Prosessissa kuullaan huoltajia, lasta ja mahdollisia muita yhteistyötahoja, jotka kootaan lapsen tarpeiden mukaisesti. Hallintopäätösmenettelyssä noudatetaan hallintolakia¹. Hallintopäätöksen tekee sivistys- ja hyvinvointijohtaja.

Opetuksen järjestäjän tulee kuulla lasta ja tämän huoltajaa tai laillista edustajaa ennen hallintopäätöksen tekemistä hallintolain mukaisesti¹. Kuuleminen voidaan toteuttaa joko kirjallisesti tai suullisesti. Opetuksen järjestäjä voi tehdä myönteisen tai kielteisen päätöksen. Päätös on perusteltava hallintolain mukaisesti¹. Perusteluissa on ilmoitettava, mitkä tuen tarpeen arviointiin ja suunnitelmaan liittyvät seikat ja mahdolliset muut selvitykset ovat vaikuttaneet ratkaisuun sekä mainittava sovelletut säännökset.

Hallintopäätöstä ei ole tarpeen tehdä, jos huoltajan tai muiden aiemmin mainittujen henkilöiden aloitteesta huolimatta lapsi ei tuen tarpeen arvioinnin perusteella² tarvitse lapsikohtaisia tukitoimia, ja tuen tarpeen arviointiin osallistuneet ovat asiasta yksimielisiä. Kielteinen tukea koskeva hallintopäätös tehdään, jos huoltaja sitä vaatii lapsikohtaisen tuen tarpeen arvioinnista huolimatta. Jos lapsikohtaisille tukitoimille ei ole tuen tarpeen arvioinnin perusteella lainkaan tarvetta, yksityiskohtaista suunnitelmaa lapsikohtaisen tuen toteuttamisesta ei tarvitse tehdä.

Lapsella ja huoltajalla on oikeus saada asiasta hallintolaissa hallintopäätökselle asetetut vaatimukset täyttävä päätös, johon he voivat hakea oikaisua^{1,2}. Hallintopäätös lapsikohtaisista tukitoimista voidaan panna täytäntöön lainvoimaa vailla olevana². Täytäntöönpanolla ennen päätöksen lainvoimaa on keskeinen merkitys oikeusturvan kannalta. Hallintopäätös muutetaan tai kumotaan, mikäli tuen tarve muuttuu.

Hallintopäätöksessä on määrättävä lapsikohtaisista tukitoimista lapsen tuen tarpeen arvioinnin ja sen perusteella laaditun tuen toteuttamista koskevan suunnitelman mukaisesti².

Päätöksessä päätetään lapsen tuen tarpeen mukaisesti seuraavista asioista:

- säännöllinen erityisopettajan antama opetus osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä
- kokoaikainen erityisopettajan antama opetus pienryhmässä
- tulkitsemispalvelut
- avustajapalvelut
- apuvälineet

Päätös sisältää vain ne perusopetuslain² mukaiset lapsikohtaiset tukitoimet, joita lapsikohtaisen tuen toteuttaminen edellyttää. Päätöksessä ei kuvata suunnitelmaa lapsikohtaisten tukitoimien toteuttamisesta. Jos muu opetuksen järjestäjä kuin kunta ei järjestä lapsikohtaisia tukitoimia, päätöksen silloin tekee opetuksen järjestäjän esityksestä lapsen asuinkunta².

¹Hallintolaki, ²Perusopetuslaki

20.6. Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukeen liittyvä yhteistyö

Kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin tuen järjestämisen lähtökohtana ovat kunkin lapsen ja lapsiryhmän vahvuudet. Huomiota tulee kiinnittää oppimisen esteettömyyteen ja oppimisvaikeuksien ennaltaehkäisyyn ja varhaiseen tunnistamiseen. Esiopetuksessa huolehditaan siitä, että kaikki lapset saavat onnistumisen kokemuksia oppimisessa ja ryhmän jäsenenä toimimisessa. Lapsen myönteistä käsitystä itsestään ja ryhmän

jäsenenä tuetaan ja vahvistetaan positiivisen palautteen kautta. Esiopetus järjestetään yhteistyössä siten, että jokainen lapsi saa oman kehityksensä ja tarpeidensa mukaista opetusta, kasvatusta sekä tarvitsemaansa tukea. Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki edellyttää toimivia paikallisia yhteistyörakenteita ja yhteisöllisten toimintatapojen kehittämistä.

20.6.1. Huoltajan ja lapsen kanssa tehtävä yhteistyö

Huoltajan kanssa tehtävän yhteistyön merkitys korostuu, kun lapsi tarvitsee tukea oppimiseensa tai esiopetukseen osallistumiseen. Esiopetuksen henkilöstön tulee tuntea säädökset ja määräykset, jotka liittyvät huoltajan kanssa tehtävään yhteistyöhön lapsen tukeen liittyvissä asioissa. Kaikille huoltajille kerrotaan oppimisen edellytyksiä tukevista opetusjärjestelyistä, sekä lapsen oikeudesta ryhmäkohtaisiin tukimuotoihin ja tarvittaessa lapsikohtaisiin tukitoimiin. Lapsi osallistuu yhteistyöhön tarkoituksenmukaisella, ikäänsä ja kehitykseensä sopivalla tavalla. Lasta kuullaan ja hänen mielipiteensä otetaan huomioon.

Keskeistä onkin huolen puheeksi ottaminen huoltajien kanssa ja tukitoimien aloittaminen heti tuen tarpeen ilmetessä. Tuen tarvetta arvioidessa ensimmäisenä tarkastellaan käytettyjä toimintatapoja, opetusjärjestelyjä ja oppimisympäristöjä ja niiden soveltuvuutta lapselle. Tarkastelun pohjalta pohditaan, voidaanko näitä muuttamalla toteuttaa lapselle sopivampia ratkaisuja. Välittömiä tukitoimia ovat mm. oppimisympäristöihin vaikuttavat ratkaisut (ennakointi, kuvatuki, pienryhmä, yksilöllinen ohjaus), ennaltaehkäisevät ratkaisut (esim. vuorovaikutusleikki) ja yhteisölliset ratkaisut (painopiste sosiaalisissa/tunnetaidoissa).

Esiopetuksen henkilöstön on tärkeää olla yhteydessä huoltajaan, kun lapsella ilmenee oppimiseen ja esiopetukseen osallistumiseen liittyviä tuen tarpeita tai hänen hyvinvointinsa on vaarantumassa. Esiopetuksen opettaja ottaa huoltajien kanssa matalalla kynnyksellä havaintonsa lapsesta puheeksi. Varhaiserityisopettaja (veo) tekee tiivistä yhteystyötä esiopetuksen kasvattajien sekä huoltajien kanssa. Esiopetuksen opettaja tai veo kutsuvat palaverin koolle, missä keskustellaan lapsen tukeen liittyvistä asioista.

Huoltajalle annetaan riittävästi tietoa esimerkiksi lasta koskevien asioiden käsittelystä, tietojen saannista ja niiden luovuttamisesta sekä salassapidosta. Tavoitteena on toimia yhteisymmärryksessä lapsen ja huoltajan kanssa. Huoltajille kerrotaan, että he tai lapsi eivät voi kieltäytyä oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuesta, eikä heidän suostumustaan tarvita tuen tarpeen arviointiin ja tuen suunnitteluun¹. Lapsi voi tarvita myös yksilökohtaisen opiskeluhuollon tukea. Tämä perustuu vapaaehtoisuuteen ja edellyttää huoltajan suostumusta.

¹Perusopetuslaki

20.6.2. Moniammatillinen ja monialainen yhteistyö

Esiopetuksessa tehdään sekä moniammatillista että monialaista yhteystyötä. Moniammatillista yhteystyötä on esiopetuksen eri ammattiryhmien yhteistyö, joka yhdistää eri ammattiryhmien tiedot ja taidot. Moniammatillinen yhteistyö on keskeistä lapselle sopivien oppimisen edellytyksiä tukevien

opetusjärjestelyjen sekä ryhmäkohtaisten tukimuotojen ja lapsikohtaisten tukitoimien suunnittelemiseksi ja toteuttamiseksi.

Monialaisella yhteistyöllä tarkoitetaan eri hallinnonalojen ammattilaisten yhteen kokoavaa ja niiden rajat ylittävää toimintaa ja yhteistyötä. Yhteistyötä tehdään ensisijaisesti opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisten (ml. lastenneuvola) kanssa. Muita keskeisiä yhteistyötahoja ovat muut sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut, kuten terapiapalvelut, kasvatusta ja perheneuvonta sekä lastensuojelu. Mikäli lapsella on esimerkiksi terveydentilasta, sosiaalisista olosuhteista tai muusta syystä johtuen elämässä tilanne, joka vaikuttaa hänen oppimiseensa tai esiopetukseen osallistumiseen, esiopetuksen henkilöstö tekee suunnitelmallista monialaista yhteistyötä. Monialaista yhteistyötä ohjaa lapsen edun ensisijaisuus. Monialainen yhteistyö toteutetaan ensisijaisesti huoltajan suostumuksella. Yhteistyötä tehtäessä tulee noudattaa salassapitoa ja tiedonsiirtoa koskevia säännöksiä¹.

Lapsi saattaa tarvita esiopetuksen aikana pitkäaikais sairauden hoitoon, lääkitykseen ja/tai ruokavalioon liittyviä järjestelyjä. Terveydenhuollon asiantuntijoiden kanssa tehdään yhteistyötä esimerkiksi esiopetuksen henkilöstön ohjauksen ja konsultaation osalta. Esiopetuksen toimipaikassa tehdään tarvittaessa monialaista yhteistyötä liittyen terveydenhuollon järjestämään ja toteuttamaan lääkinälliseen kuntoutukseen ja apuvälineiden käyttöön. Esiopetuksen henkilöstö ei vastaa lapsen kuntoutuksen toteuttamisesta, mutta tekee tarpeen mukaista yhteistyötä lasta kuntouttavien ammattilaisten kanssa. Yhteistyössä tulee sopia selkeästi vastuut ja periaatteet, miten lapsen kuntoutuksen toteutus yhteensovitetaan esiopetuksen järjestämisen kanssa. Kuntoutuksen järjestelyissä tulee huomioida aina lapsen etu.

Esiopetuksessa keskeisiä yhteistyötahoja ovat neuvola, koulupsykologi, terapeutit ja koulukuraattori. Tämän lisäksi yhteistyötä tehdään mm. koulun, sairaalan ja muiden HVA:n palveluiden kanssa. Yhteistyömallien ja toteutuksen toimintatapoja arvioidaan ja kehitetään erilaisissa yhteistyöpalaverissa. Opiskeluhoollon toimintatavat on kuvattu opiskeluhoito- osiossa.

¹Perusopetuslaki

20.7. Esiopetuksen poikkeava järjestäminen lapsen tuen tarpeesta tai terveydentilasta johtuvasta syystä

20.7.1. Varhennettu oppivelvollisuus

Varhennetun oppivelvollisuuden tavoitteena on vahvistaa lapsen oppimisvalmiuksia niin, että hänellä on mahdollisuus oppia ja kehittyä täyteen potentiaaliinsa. Esiopetuksen alkamista varhennetaan ja oppivelvollisuus alkaa vuotta säädettyä aikaisemmin¹, jos lapsen arvioidaan tarvitsevan enemmän aikaa esi- ja perusopetukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi oppimiskykyyn ja kokonaiskehitykseen vaikuttavan vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen vuoksi. Tällöin lapselle tehdään päätös varhennetusta oppivelvollisuudesta². Huoltajat, esiopetuksen opettaja, veo, varhaiskasvatuksen esihenkilö ja mahdolliset muut yhteistyötahot tekevät monialaista yhteistyötä varhennetun oppivelvollisuuden tarpeen arvioimiseksi. Veo:lla on päävastuu yhteistyön ja palaverien toteuttamisesta. Palaverissa kuullaan kaikkia

osapuolia ja toimesta päätetään lapsen edun mukaisesti. Hallintopäätöksen tekee sivistys- ja hyvinvointijohtaja.

Vamma voi tarkoittaa esimerkiksi näkö- tai kuulovammaisuutta, kehitysvammaisuutta, vaikeita kehityshäiriöitä tai laaja-alaisia oppimisen vaikeuksia. Mikäli lapsella on pitkäaikais sairaus, joka vaikuttaa lapsen kognitiivisiin taitoihin ja toimintakykyyn, voi se olla syy varhennettuun oppivelvollisuuteen. Sellainen pitkäaikais sairaus, joka ei vaikuta lapsen oppimiskykyyn, voidaan huomioida oppimisen edellytyksiä tukevalla opetusjärjestelyillä, kuten avustajan työskentelyllä ryhmässä. Tällöin varhennettun oppivelvollisuuden hallintopäätökselle ei ole perusteita. Toimintakyvyn rajoite tarkoittaa päivittäiseen selviytymiseen, osallisuuteen ja hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä, jotka aiheuttavat lapselle osallisuuden esteitä tai laajoja avun ja tuen tarpeita.

Varhennettun oppivelvollisuuden päätöksen saaneen lapsen oppivelvollisuus alkaa sinä vuonna kuin lapsi täyttää 6 vuotta, ja hänellä on oikeus saada esiopetusta sinä vuonna, jona lapsi täyttää viisi vuotta³. Tällöin esiopetus voi kestää kaksi vuotta lapsen ollessa 5- ja 6-vuotias. Lapsen tulee osallistua esiopetukseen, joka kuuluu oppivelvollisuuteen⁴. Huoltaja päättää osallistuuko lapsi esiopetukseen 5-vuotiaana. Lapsen huoltajalle tulee antaa ajoissa tietoa varhennetusta oppivelvollisuudesta.

Varhaiskasvatuksen tai opetuksen järjestäjä päättää varhennetusta oppivelvollisuudesta hallintolain mukaisesti ennen perusopetuksen alkamista. Jos lapsi ei ole varhaiskasvatuksessa tai esiopetuksessa, varhennetusta oppivelvollisuudesta päättää lapsen asuinkunta. Päätös varhennetusta oppivelvollisuudesta voidaan tehdä myös huoltajan aloitteesta. Päätös tehdään lapsen ollessa varhaiskasvatus- tai esiopetusikäinen. Päätöstä ei voi tehdä perusopetuksen alkamisen jälkeen.

Hallintopäätöksen valmistelussa tehdään yhteistyötä varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen asiantuntijoiden kesken. Arvioitaessa varhennettun oppivelvollisuuden tarvetta lapselle, tulisi vammaa, sairautta tai toimintakyvyn rajoitetta tarkastella eri näkökulmista, jotta saadaan kokonaiskuva lapsen tuen tarpeista ja oppimisen edellytyksistä. Yhteistyö on tärkeää, jotta lapsen oppimisen polku varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta perusopetukseen muodostaa lapsen edun mukaisen jatkumon.

Varhennettua oppivelvollisuutta koskevaa hallintopäätöstä tehtäessä hyödynnetään lapsesta mahdollisesti annettuja psykologisia tai lääketieteellisiä lausuntoja tai muuta vastaavaa selvitystä. Päätöksenteon kannalta olennaista on, että lausunnosta tai selvityksestä käy ilmi, miksi lapsi hyötyisi varhennetusta oppivelvollisuudesta. Päätöstä tehtäessä voidaan myös hyödyntää terveydenhuollon kanssa yhteisesti aiemmin tai arvioinnin aikana muodostettua näkemystä lapsen tilanteesta. Päätös tehdään aina perustuen lapsen tilanteen kokonaisarviointiin, hänen vahvuuksiinsa ja yksilöllisen tuen tarpeisiinsa. Varhennettua oppivelvollisuutta koskeva hallintopäätös tulee perustella ja mahdollinen lausunto tai muu vastaava selvitys liitetään päätökseen. Hallintopäätöksen tekee sivistys- ja hyvinvointijohtaja.

Varhennettun oppivelvollisuuden päätöksen saaneelle lapselle tulee tehdä tukea koskeva päätös⁵, joka tehdään lapsikohtaisen tuentarpeen arvioinnin⁶ ja lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskevan suunnitelman⁷ mukaisesti. Tukea koskevassa päätöksessä päätetään tarvittavista lapsikohtaisista tukitoimista, ja tukitoimiin tulee sisältyä joko säännöllinen erityisopettajan opetus osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä tai kokoaikainen erityisopettajan opetus pienryhmässä.

¹Oppivelvollisuuslaki 2 §, ²Oppivelvollisuuslaki 2 §, ³Perusopetuslaki 26 a §, ⁴Oppivelvollisuuslaki 3 §, ⁵Perusopetuslaki 20 f §, ⁶Perusopetuslaki 20 d §, ⁷Perusopetuslaki 20 e §

20.7.1.1. Varhennetun oppivelvollisuuden päätöksen saaneen lapsen siirtyminen esiopetuksesta perusopetukseen

Kun lapsella on varhennetun oppivelvollisuuden hallintopäätös ja tuen tarve jatkuu perusopetuksessa, lapsen opetus järjestetään siten, että oppilaalla on oikeus perusopetuksessa aloittaessaan oppilaskohtaisiin tukitoimiin ja tarvittaessa perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeamiseen. Jos oppilaskohtaisten tukitoimien ja perusopetuksen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeaminen ovat riittämättömiä ja lapsi ei oppimiskykyyn vaikuttavan vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen vuoksi kykene perusopetuksessa opiskelemaan oppiaineita, opetus voidaan järjestää toiminta-alueittain.

Esi- ja perusopetuksen henkilöstö tekee moniammatillista ja monialaista yhteistyötä, kun arvioidaan perusopetukseen siirtyvän varhennetun oppivelvollisuuden päätöksen lapsen opetuksen järjestämistä ja tukitoimia perusopetuksessa. Tällöin hyödynnetään mahdollisia varhennettua oppivelvollisuutta varten annettuja lausuntoja tai muuta lapsen tilanteen arvioimisen tueksi jo aiemmin tehtyä tai arvioinnin yhteydessä tehtävää yhteistyötä terveydenhuollon ammattihenkilöiden kanssa. Arvioitaessa opetuksen järjestämistä perusopetuksessa tulee lapsen vammaa, sairautta tai toimintakyvyn rajoitetta tarkastella eri näkökulmista lapsen kokonaistilanteen ymmärtämiseksi. Perusopetuksen järjestämistä ja oppilaskohtaisia tukitoimia koskeva arviointi perustuu arvioon oppimäärän tavoitteista suoriutumisen ja opetukseen osallistumisen edellyttämien tukitoimien tarpeesta ja opetuksen järjestämisen tarkoituksenmukaisuudesta. Tietty lääketieteellinen diagnoosi ei automaattisesti tarkoita tiettyjen tukitoimien toteuttamista tai päätöstä perusopetuksen järjestämisestä oppilaalle oppimiskykyyn vaikuttavan vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen perusteella¹. Arviointiin perustuvaa tukea koskevaa päätöstä ei tehdä ainoastaan lääketieteelliseen arvioon pohjautuen, koska perusopetuksessa opetushenkilöstön tuki kohdentuu aina oppimisen ja koulunkäynnin tukemiseen ja tavoitteena on mahdollistaa jokaiselle oppilaalle opetussuunnitelman tavoitteiden ja perusopetuksen oppimäärän saavuttaminen sekä opetukseen osallistuminen.

Varhennetun oppivelvollisuuden hallintopäätöksen saaneen lapsen perusopetuksen aloitusta myöhennetään vain perustellusta syystä ja tarkoin harkiten. Tällainen syy voi olla esimerkiksi se, että lapsi ei ole sairauden takia osallistunut lainkaan tai juuri lainkaan esiopetukseen, ja esiopetukseen osallistumisen katsotaan olevan lapsen edun mukaista.

¹Perusopetuslaki

20.7.2. Sairaalaopetus ja Konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu

Jos lapsella on sairaus tai sellainen vaikea elämäntilanne, että se edellyttää esiopetuksen poikkeavaa järjestämistä, niin järjestelyistä keskustellaan monialaisesti. Keskeistä on löytää lapsen etua ja oikeuksia parhaiten tukevat järjestelyt esiopetuksen toteuttamiseksi. Varhaiserityisopettaja on vastuhenkilö monialaisen yhteistyön toteuttamisessa, varhaiskasvatuksen esihenkilö osallistuu tarvittaessa yhteistyöhön sekä valmistelee mahdolliset hallintopäätökset. Hallintopäätöksen tekee sivistys- ja hyvinvointijohtaja.

20.7.2.1. Erikoissairaanhoidossa potilaana olevan lapsen sairaalaopetus

Lapsen vakava sairaus tai vaikea elämäntilanne edellyttää erityistä pohdintaa esiopetuksen järjestämisessä ja tarvittavan tuen suunnittelussa. Erikoissairaanhoidossa potilaana olevan lapsen esiopetus järjestetään ensisijaisesti lapsen omassa esiopetuksen järjestämipaikassa¹. Sairaalan toimintayksikön sijaintikunta on kuitenkin velvollinen järjestämään sairaalassa potilaana olevalle lapselle opetusta siinä määrin kuin se hänen terveytensä huomioon ottaen on mahdollista.

Hoidosta vastaavan sairaalan toimintayksikön sijaintikunta on velvollinen järjestämään myös muulle kuin sairaalassa erikoissairaanhoidossa potilaana olevalle lapselle esiopetusta ja tukea siinä määrin kuin se hänen terveytensä, pedagogiset erityistarpeensa ja erikoissairaanhoidon hoidolliset ja kuntoutukselliset toimenpiteet huomioon ottaen on perusteltua. Sairaalaopetusta tulee järjestää, jos esiopetusta ei muutoin pystytä järjestämään lapsen edun mukaisesti. Myös kunnat, joissa sijaitsee erikoissairaanhoidon muu toimintayksikkö, voivat järjestää sairaalaopetusta erikoissairaanhoidossa olevalle lapselle.

Hoidosta vastaavan sairaalan tai muun erikoissairaanhoidon toimintayksikön sijaintikunta ja lapsen opetuksen järjestäjä sekä lapsen kotikuntalain mukainen kotikunta taikka kotikunnattoman lapsen asuinkunta sopivat yhdessä lapsen esiopetuksen järjestämisestä¹. Esiopetuksen järjestämisestä on kuultava lasta, hänen huoltajaansa tai muuta laillista edustajaa sekä lapsen opetuksen järjestäjää ja opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisia. Jos lapsen opetuksen järjestäjä on eri kunta kuin lapsen hoidon aikainen kotikunta, myös lapsen kotikuntaa tai asuinkuntaa on kuultava¹. Jos yhteisymmärrykseen ei päästä, hallintopäätöksen tekee sairaalan sijaintikunta. Hattulassa hallintopäätöksen tekee sivistys- ja hyvinvointijohtaja.

20.7.2.2. Konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu

Sairaalan tai muun erikoissairaanhoidon toimintayksikön sijaintikunnan on varsinaisen sairaalaopetuksen lisäksi järjestettävä konsultatiivista sairaalaopetuspalvelua lapsen omassa esiopetuksen järjestämipaikassa¹. Konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu kohdennetaan ensisijaisesti opettajille ja veo:lle, sillä konsultaatiolla tarkoitetaan ammattilaisten ja asiantuntijoiden välistä neuvottelua ratkaisun löytämiseksi tai neuvon saamiseksi.

Konsultatiivisen sairaalaopetuspalvelun tehtävänä on tarjota henkilöstölle konsultatiivista tukea lapsen oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen suunnittelemiseksi ja toteuttamiseksi. Palvelua järjestetään sellaisissa tilanteissa, joissa tarvitaan vaativaa monialaista osaamista ennaltaehkäisevien tai korjaavien toimenpiteiden suunnittelemiseksi tai tekemiseksi muiden kuin sairaalassa erikoissairaanhoidossa potilaana olevien lasten esiopetukseen¹. Konsultatiivista sairaalaopetuspalvelua on järjestettävä myös muiden kuin sairaalassa erikoissairaanhoidon potilaana jo olevien lasten opetuksen järjestämiseen.

Konsultatiivisen sairaalaopetuspalvelun tarkoituksena on vahvistaa opettajien ja muun henkilöstön osaamista ja vahvistaa varhaista tukea osana esiopetuksen toimintakulttuuria. Lisäksi konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu vahvistaa sairaalaopetuksen ja esiopetuksen henkilöstön moniammatillisen ja monialaisen yhteistyön rakenteita. Oikea-aikaisella palveluiden antamisella lapsen omassa esiopetusryhmässä voidaan ehkäistä ongelmien kasautumista ja tukea esiopetukseen osallistumista.

Opetuksen järjestäjän tulee hoidosta vastaavan sairaalan tai muun erikoissairaanhoidon toimintayksikön sijaintikunnan kanssa moniammatillisessa yhteistyössä sopia konsultatiivisesta sairaalaopetuspalvelusta ja järjestää siirtymisen kannalta välttämätön tuki esiopetuksen järjestämiseksi¹. Mikäli opetuksen järjestäjä on muu kuin lapsen hoidon aikainen kotikunta tai ilman kotikuntaa olevan lapsen asuinkunta, myös lapsen kotikuntaa tai asuinkuntaa tulee kuulla. Sairaalaopetuksen päättyessä lapsi jatkaa siinä esiopetuksen toimipaikassa, johon hän kuului ennen sairaalaopetuksen järjestämistä.

¹Perusopetuslaki

20.7.3. Muut opetuspalvelut

Lapsi voi saada esiopetuksen aikana myös muita opetuspalveluita, mikäli lapsi tarvitsee niitä esiopetukseen osallistumisen tueksi. Muut opetuspalvelut ovat lapselle maksuttomia palveluja vastaavalla tavalla kuin tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä apuvälineet. Muiden opetuspalveluiden järjestämistavasta päättää opetuksen järjestäjä, ja palvelun järjestämisestä tehdään hallintolain mukainen päätös. Hallintopäätöksen tekee sivistys- ja hyvinvointijohtaja.

¹Perusopetuslaki

20.7.4. Lapsen esiopetuksen järjestäminen poikkeavasti terveydentilasta johtuvasta syystä

Lapsen esiopetus voidaan järjestää osittain toisin kuin perusopetuslaissa ja -asetuksessa¹ säädetään ja määrätään, jos se on perusteltua lapsen terveydentilaan liittyvästä syystä. Esimerkiksi lapsen pitkäaikais sairaus voi estää tai vaikeuttaa lapsen osallistumista esiopetuksessa järjestettävään opetukseen. Esiopetukseen osallistumisajan lyhentäminen tai esiopetuksen poikkeava järjestäminen ei ole mahdollista ilman päätöstä esiopetuksen poikkeavasta järjestämisestä. Hallintopäätös tulee tehdä aina, jos poikkeaminen ei ole tilapäinen tai vähäinen.

Huoltaja tekee opetuksen järjestäjälle hakemuksen esiopetuksen järjestämisestä poikkeavasti. Päätös voidaan tehdä vain lapsen tilanteesta johtuvilla, terveydentilaan liittyvillä syillä. Terveydentilan arvioivat terveydenhuollon ammattilaiset. Hallintopäätöstä varten tarvitaan asiantuntijalausunto esiopetukseen osallistumiseen vaikuttavasta tilanteesta, joka liitetään huoltajan hakemukseen. Koska kysymyksessä on opetuksen järjestäjän päätös, tulee päätöksen tekijän aina arvioida lapsen kokonaistilanne myös pedagogisesti eli miten lapsen oikeus esiopetukseen mahdollistuu. Päätös esiopetuksen poikkeavasta järjestämisestä tehdään aina tapauskohtaisesti yksittäisen lapsen tilanteen perusteella. Päätöksen on oltava lapsen edun mukainen.

Esiopetuksen poikkeavaa järjestämistä koskevassa päätöksessä on yksilöitävä, miten lapsen esiopetus poikkeaa perusopetuslaissa, -asetuksessa ja esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa säädetystä ja/tai määrätystä. Päätöksessä tulee käydä ilmi päätöksen voimassaoloaika. Päätös esiopetuksen poikkeavasta järjestämisestä on voimassa määräajan, enintään lukuvuoden. Jos lapsen saama esiopetuksen määrä alittaa esiopetuksen vähimmäistuntimäärän 700 tuntia tai jos päätös koskee esiopetuksen järjestämispaikkaa, ratkaisun toimivuutta tulee säännöllisesti arvioida. Kaikki päätöksessä päätetyt asiat tulee perustella. Monialaisesta yhteistyöstä vastaa varhaiserityisopettaja ja hallintopäätöksen tekee sivistys- ja hyvinvointijohtaja.

¹Perusopetuslaki

18.7.2. Perusopetuksen aloituksen myöhentäminen

Lapsen perusopetuksen aloittamista voidaan myöhentää vuodella¹, jos se on lapsen edun mukaista. Huoltaja tekee opetuksen järjestäjälle hakemuksen perusopetuksen aloittamisesta vuotta säädettyä myöhemmin. Hakemukseen tulee liittää psykologinen ja tarvittaessa lääketieteellinen selvitys. Opetuksen järjestäjä tekee myönteisen tai kielteisen hallintopäätöksen. Päätös tulee perustella, ja psykologiset ja mahdolliset lääketieteelliset selvitykset liitetään päätökseen. Varhaiserityisopettaja vastaa monialaisesta yhteistyöstä. Hallintopäätöksen tekee sivistys- ja hyvinvointijohtaja.

Hallintopäätös perusopetuksen aloituksen myöhentämisestä tulee tehdä vain perustellusta syystä ja tarkoin harkiten. Päätöstä ei voi tehdä esimerkiksi siitä syystä, että perusopetuksessa ei olisi mahdollisuutta vastata lapsen oppimisen ja koulunkäynnin tuen tarpeeseen. Päätös perusopetuksen aloituksen myöhentämisestä tehdään ennen kuin lapsi aloittaa perusopetuksessa.

Kun lapsen perusopetuksen aloitusta on myöhennetty vuodella, lapsella on oikeus osallistua esiopetukseen vielä yhden esiopetusvuoden ajan.

¹Perusopetuslaki

Hauskuutta

Arvostusta

Turvallisuutta

Tunteiden käsittelyä

Uskoa omaan itseensä

Lapsilähtöisyyttä

Arvokasta arkea

Liite 1: Oppilaaksioton periaatteet

HATTULAN KUNTA

Esioppilaan opetuksen järjestämipaikan määräytymistä koskevat perusopetuslain säännökset. Kunta on velvollinen järjestämään alueellaan asuville oppivelvollisuusikäisille perusopetusta sekä oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna esiopetusta (perusopetuslaki 4 §). Lisäksi kunta on velvollinen järjestämään oppivelvollisuuden alkamisvuonna esiopetusta varhennetun oppivelvollisuuden piirissä oleville lapsille ja niille lapsille, jotka aloittavat perusopetuksen vuotta säädettyä myöhemmin.

Koulukuljetuksista päätetään perusopetuslain (32 §) sivistys- ja hyvinvointilautakunnan hyväksymien periaatteiden mukaisesti.

Päätävä viranhaltija käyttää harkintaoikeuttaan ryhmiä muodostettaessa.

Hattulassa kaikissa esiopetusyksiköissä tarjotaan täydentävää varhaiskasvatusta. Kunnalla on esiopetuspaikkaa osoittaessaan käytössään harkintavaltaa. Kunta voi ottaa huomioon oppilaiden tarkoituksenmukaisen sijoittumisen kunnan eri toimitiloihin niillä kulloinkin käytettävissä olevat resurssit ja tilat huomioiden.

Lapselle myönnetty esiopetuspaikka ei määrittele lapsen tulevaa koulupaikkaa. Koulupaikkojen osalta noudatetaan perusopetuksen oppilaaksiottoa koskevia linjauksia.

Hattulan kunnan esioppilaaksi oton perusteet:

Luku 1 ESIOPETUKSEN RYHMÄKOOT

- 1) Esiopetusryhmän koon säättää varhaiskasvatuslaki ja -asetus, joiden mukaan ryhmän enimmäiskoko voi olla 21 esioppilasta. Jos esiopetusryhmässä on tuen päätöksellä olevia esioppilaita, se huomioidaan ryhmän rakenteessa.
- 2) Parolan alueen esiopetus painottuu Jutelinin päiväkotiin. Esiopetusta toteutetaan lisäksi Marjahatun ja Pappilanniemen päiväkodeissa, mukaan lukien Pekolan satelliittiyksikkö. Marjahatun päiväkodin luontoryhmän esioppilaiden määrä on enintään 14 esioppilasta.

Luku 2 ESIOPPILAIDEN SIOITTAMINEN ESIOPETUSPAIKKoihin

- 1) Esioppilaat sijoitetaan esiopetusryhmien rakenteiden mukaisesti huomioiden ikäluokan koko ja tarpeet.
- 2) Esiopetuspaikkoja päätettäessä osoitetaan ensin esiopetuspaikka esioppilaalle, jolla on lapsikohtaisen tuen päätös tai muita erityisiä syitä, joilla on suoranaista vaikutusta esiopetuksen järjestämiseen.
- 3) Esiopetuspaikkaa osoitettaessa otetaan huomioon lapsen esiopetusta täydentävän varhaiskasvatuksen tarve sekä huoltajien toiveet.
- 4) Marjahatun esiopetusryhmän kohdalla suoritetaan arvonta, jos hakijoita on enemmän kuin 14.

Muutoksenhaku:

Esiopetuspäätökseen tyytymätön voi tehdä kirjallisen hallintovalituksen Etelä-Suomen Aluehallintovirastoon (PL 150, 13100 Hämeenlinna) 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista.

Liite: 2 Lupahakemus esiopetuksesta poissaoloon

Esiopetus velvoittavaksi 1.8.2015 alkaen

Perusopetuslakia on muutettu 1.1.2015 voimaan tulleella lailla (1040/2014) siten, että esiopetus muuttuu velvoittavaksi. Lapsen on 1.8.2015 alkaen osallistuttava oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuotena vuoden kestävään esiopetukseen tai muuhun esiopetuksen tavoitteet saavuttavaan toimintaan. Perusopetuslain 35 §:n mukaan oppilaan tulee osallistua opetukseen, jollei hänelle ole erityisestä syystä tilapäisesti myönnetty vapautusta. Vanhemmat vastaavat lapsen osallistumisesta. Tilapäisestä yli viikon kestävästä poissaolosta vanhemmat täyttävät poissaololupakaavakkeen

OHJE:

1. Alle viikon poissaolot ilmoitetaan suullisesti esiopetusryhmän henkilökunnalle.
2. Viikon poissaolosta vanhemmat täyttävät lomakkeen. Luvan poissaoloon myöntää esiopetuksen opettaja.
3. Yli viikon poissaolot myöntää varhaiskasvatuksen esihenkilö. ja Yli 10 päivän poissaolot myöntää Sivistys ja hyvinvointijohtaja. Lomat anotaan täyttämällä poissaololomake.
4. Jos lapselle tulee pidempiä poissaoloja esiopetuksesta, on esiopetuksen opettajan kanssa hyvä käydä keskustelu siitä, kuinka esiopetuksen tavoitteet toteutuvat poissaolon aikana.
5. Allekirjoitettu lomake toimitetaan esiopetuspaikkaan.

LUPAHAKEMUS ESIOPETUKSESTA POISSAOLOON

Huoltajan tulee täyttää ja palauttaa hakemus esiopettajalle viimeistään kaksi viikkoa ennen poissaoloajankohtaa.

Esioppilaan nimi: _____

Esiopetusryhmä: _____

Lupaa poissaololle haetaan seuraavalle ajankohdalle:

_____

Syy esiopetuksesta poissaoloon:

_____

Huoltajan allekirjoitus ja nimenselvennös:

_____

Päätös:

- Myönnetään lupa poissaoloon
 Ei myönnetä lupaa poissaoloon

Päivänmäärä: ____/____ 20 ____

_____

Päätöksen tekijän allekirjoitus ja nimenselvennös

Liite 3: Esiopetuksen havainnointilomake

ESIOPETUKSEN HAVAINNOINTILOMAKE
 ESIOPETUKSEN SUUNNITTELUN TUEKSI JA KOULUVALMIUDEN
 ARVIOIMISEKSI

LAPSEN NIMI	SYNTYMÄAIKA
PÄIVÄKOTI / LAPSIRYHMÄ	PUH.
LOMAKKEEN TÄYTTIVÄT	

HAVAINNOITAVAT TOIMINNOT JA HAVAINNOINTIAIKA	PVM	PVM
Omatoimisuus ja arkitaidot		
Sosiaaliset taidot, tunneilmaisu ja työskentelytaidot		
Motoriikka, visumotoriikka ja hahmotus		
Kielelliset valmiudet		
Matemaattinen ajattelu, havainnointi ja päättely		
Suhtautuminen kokemuksellisiin ja elämyksellisiin toimintoihin		
Toiminta oppimistilanteissa		

Liite: 4 Eskarilaisen lomake

Eskarilaisen lomake

_____

Nimi

pvm.

Lapsi arvioi itseään yhdessä vanhemman kanssa ja valitsee sopivan vaihtoehdon ympäröimällä mieleisensä. Tärkeää on, että lomakkeeseen tulee lapsen oma mielipide.

	Osaan jo	kaipaen vielä	en osaa
vielä			
		harjoittelua	

Sosiaalisuus

Osaan leikkiä ja toimia toisten lasten kanssa

- pitkäjänteisyys, joustavuus, toisten huomioiminen

Osaan odottaa vuoroani, odotan omaa puheenvuoroa

- en töni jonossa, en puhu toisten päälle, viittaa

Tervehdin, hyvästelen, kiitän

Osaan pyytää ja antaa anteeksi

- empatia, pyydäkö vain siksi kun käsketään

Omatoimisuus

Huolehdin tavaroistani ja siivoan jälkeni

Ruokailen omatoimisesti

- ruuan määrä, maistaminen, ruokailutapoja noudattaen

Käyn wc:ssä omatoimisesti 😊 😐 ☹️

- vedän vessan ja pesen kädet

Puen ja riisun omatoimisesti 😊 😐 ☹️

Osaan solmia rusetin 😊 😐 ☹️

Motoriset taidot

Osaan leikata saksilla 😊 😐 ☹️

Osaan hyppiä yhdellä jalalla 😊 😐 ☹️

Osaan tehdä kuperkeikan 😊 😐 ☹️

Osaan heittää ja ottaa kiinni pallon 😊 😐 ☹️

Työskentelytaidot

Osaan kysyä neuvoa tai apua 😊 😐 ☹️

- osaan ja uskallan kysyä, en jää vain odottamaan

Noudatan sovittuja sääntöjä peleissä ja leikeissä 😊 😐 ☹️

Kestän epäonnistumista 😊 😐 ☹️

Suoritan tehtäväni loppuun asti 😊 😐 ☹️

Annan toisille työ- ja leikkirauhan 😊 😐 ☹️

Liite 5: Tiedonsiirtolomake

Tiedonsiirtolomake esiopetuksesta alkuopetukseen

Tiedonsiirto eri vaiheissa edistää lapsen turvallisuudentunnetta ja hyvinvointia sekä hänen kehitys- ja oppimisedellytyksiään. Tiedonsiirto toteutetaan joko monialaisesti tai opettajien välityksellä. Tiedonsiirrossa keskitytään lapsen vahvuuksien, mielenkiinnonkohteiden sekä kehitystä, oppimista ja hyvinvointia tukevien asioiden ja niiden vaikuttavuuden siirto. Tiedonsiirrossa kerrotaan tiedonsiirtolomakkeelle sekä esiopetussuunnitelmaan kirjattu tieto. Tiedonsiirtolomake täytetään kaikista esioppilaista. Lomake luovutetaan perusopetuksen opettajalle. Esioppilaan esiopetussuunnitelma voidaan tulostaa perusopetukseen lomakkeen liitteeksi. Lapsikohtaisen tuen suunnitelma on Wilmassa.

Lapsen nimi: _____ s. ____/____

Esiopetusryhmä: _____ puh: _____

Esiopettaja: _____

Lapsen koulu: Juteini Lepaa Nihattula Parola Pekola

Lapselle on tehty/päätös:

Lapsikohtaisen tuen suunnitelma Varhennettu oppivelvollisuus Perusopetuksen aloituksen myöhentäminen

Esiopetussuunnitelman ja/tai lapsikohtaisensuunnitelman lisäksi kouluun siirrettävät muut (lausunnot ym.) huoltajan luvalla:

Toimintaterapialausunto

Puheterapialausunto

Psykologin lausunto

Muut: _____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____

Tiedonsiirtokaavake on käsitelty huoltajan/huoltajien kanssa.

Lapsen huoltajat asuvat samassa taloudessa lapsen kanssa

Huoltajilla on yhteishuoltajuus

Annan luvan siirtää lomakkeelle kirjatut tiedot perusopetukseen

____/____

Huoltajien allekirjoitus ja nimenselvennös:

_____
_____

Esiopettajan allekirjoitus: _____

Yhteenveto siirrettävistä asioista (oppimisen kannalta oleellinen tieto)

Sosioemotionaaliset taidot:

Työskentelytaidot:

Motoriikka, visiomotoriikka ja hahmotus:

Kielelliset valmiudet:

Matemaattiset taidot, looginen ajattelu ja päättely:

Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt:

Muuta (myös huoltajien toiveet):

Liite 6: Osallistumistodistus

TODISTUS

---

on osallistunut esiopetukseen lukuvuonna _____

Esiopetusvuoden aikana on harjoiteltu monia hyödyllisiä taitoja:

- toimimaan ryhmässä hyviä käytöstapoja noudattaen
- ottamaan toiset huomioon
- sopimaan ja noudattamaan sääntöjä
- toimimaan annettujen ohjeiden mukaisesti
- kysymään, pohtimaan ja perustelemaan
- suorittamaan tehtävät loppuun

Lisäksi on tutustuttu ja tutkittu:

- kielellisiä ja vuorovaikutuksellisia taitoja
- matemaattisia asioita ja ilmiöitä
- eettisiä ja katsomuksellisia asioita
- ympäristö- ja luonnontietoa
- liikkumista ja terveellisiä elämäntapoja
- ilmaisullisia taitoja: kuvallinen ilmaisu, kädentaito, musiikki, teatteri

Esiopetuspaikka: _____

Liite 7: Opiskelijahuoltosuunnitelma

ESIOPETUKSEN OPISKELUHUOLTOSUUNNITELMA

Ssisällys:

1. Esiopetuksen opiskeluhoolto
2. Monialainen opiskeluhoollon yhteistyö
3. Yhteisöllinen opiskeluhoolto
4. Yksilökohtainen opiskeluhoolto
5. Opiskeluhooltosuunnitelmat
6. Paikallisesti päätettävät asiat ja esiopetuksen opiskeluhooltosuunnitelman laadinta

1 Esiopetuksen opiskeluhoolto

Esiopetuksen opiskeluhuollolla tarkoitetaan lapsen hyvän oppimisen, psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa esiopetusyhteisöissä. Opiskeluhoolto on sekä yhteisöllistä että yksilökohtaista työtä. Opiskeluhoiltoa toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä ja koko esiopetusyhteisöä tukevana yhteisöllisenä opiskeluhoiltona. Yhteisöllisen opiskeluhoillon toteuttaminen on kaikkien esiopetuksessa työskentelevien ammattilaisten tehtävä. Opiskeluhoillon palvelut ovat hyvinvointialueen alaista toimintaa.

Lapsilla on lakisääteinen oikeus yksilökohtaiseen opiskeluhoiltoon. Opiskeluhoiltopalveluita ovat ikäryhmälle tarkoitettut neuvolapalvelut sekä kuraattori- ja psykologipalvelut. Opiskeluhoillon palvelut ovat lapselle maksuttomia ja ne järjestetään lähipalveluna. Opiskeluhoiltoyössä otetaan aina huomioon lapsen edun ensisijaisuus. Opiskeluhoiltoa toteutetaan hyvinvointialueen ja opetustoimen suunnitelmallisena yhteistyönä lasten, heidän huoltajiensa ja muiden mahdollisten yhteistyötahojen kanssa.

Opiskeluhoillon tavoitteena on edistää lapsen tasapainoista kasvua ja kehitystä sekä varmistaa kaikille lapsille tasavertainen oppimisen mahdollisuus. Tärkeänä opiskeluhoillon tavoitteena on lapsen oppimisen esteiden, oppimisvaikeuksien sekä koulunkäyntiin liittyvien muiden ongelmien ehkäiseminen, tunnistaminen, lieventäminen ja poistaminen mahdollisimman varhain. Sekä yhteisöllistä että yksilöllistä opiskeluhoiltoyötä ohjaavat luottamuksellisuus, kunnioittava suhtautuminen lapseen ja huoltajaan sekä heidän osallisuutensa tukeminen. Opiskeluhoilto edistää esiopetuksen yhteisöllisyyttä, hyvinvointia, yhdenvertaisuutta ja viihtyvyyttä. Asioihin puututaan ehkäisevällä työotteella, matalalla kynnyksellä ja mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

Esiopetuksen opiskeluhoilosta ja siihen liittyvistä suunnitelmista säädetään oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa. Kunnan esiopetussuunnitelmassa kuvataan esiopetuksen opiskeluhoillon paikallisen toteuttamisen tavoitteet, toimintatavat sekä määritellään yhteys lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan sekä esiopetuksen opiskeluhoiltosuunnitelmien laadintaa ohjaavat linjaukset. Hattulan esiopetus toteutetaan päiväkodeissa. Suurin osa lapsista tarvitsee esiopetuksen lisäksi täydentävää varhaiskasvatusta. Tämä tarkoittaa, että lapset tarvitsevat varhaiskasvatusta joko aamulla ennen esiopetusta tai päivällä esiopetuksen jälkeen. Osa esiopetuksessa olevista lapsista käyttää myös vuorohoitoa. Esiopetuksen ollessa päiväkodissa, ja toteutettuna samassa ryhmässä, kuin täydentävä varhaiskasvatus, tukee se lapsen oppimista, kasvua ja kehitystä. Näin lapsen esiopetus ja varhaiskasvatus muodostavat eheän kokonaisuuden.

Opiskeluhoilto on tärkeä osa esiopetuksen toimintakulttuuria. Yhteisöllisessä opiskeluhoiltoyössä seurataan, arvioidaan ja kehitetään esiopetusyhteisön ja oppilasryhmien hyvinvointia. Lisäksi huolehditaan esiopetusympäristön terveellisyydestä, turvallisuudesta ja esteettömyydestä. Turvallisuuden edistämiseen kuuluvat myös esiopetuksen kuljetuksia, tapaturmien ehkäisyä ja tietoturvallisuutta koskevat toimintatavat. Yhteisöllisten toimintatapojen kehittämisessä tehdään yhteistyötä varhaiskasvatuksen, neuvolan sekä muiden lasten ja nuorten hyvinvointia edistävien viranomaisten ja toimijoiden kanssa. Esiopetuksessa huolehditaan myös opetustilojen ja -välineiden terveellisyydestä ja turvallisuudesta.

Lasten ja huoltajien osallisuus sekä kuulluksi tuleminen, ovat opiskeluhoilossa tärkeitä sekä hyvinvointia vahvistavia. Opiskeluhoilto luo esiopetusyhteisössä edellytyksiä yhteenkuuluvuudelle, huolenpidolle ja

avoimelle vuorovaikutukselle. Osallisuutta lisäävät toimintatavat edesauttavat myös ongelmien ennaltaehkäisyä, niiden varhaista tunnistamista ja tarvittavan tuen järjestämistä.

Lasten osallisuus ja kuulluksi tuleminen toteutuvat esiopetuksen arjessa ja päävastuu tästä on esiopetusyhteisön kasvattajilla. Vanhempien osallisuutta ja kuulluksi tulemistä vahvistetaan kasvatusyhteistyön mukaisesti päivittäisissä kohtaamisissa, lasten henkilökohtaisissa esiopetussuunnitelmakeskusteluissa sekä asiakastytyväisyyskyselyjen kautta. Varhaiserityisopettajilla ja varhaiskasvatuksen esihenkilöllä on keskeinen rooli yhteisöllisen oppilashuollon vahvistamisessa esiopetusyhteisöissä.

Lapsella on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön, mihin sisältyvät fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen turvallisuus. Esiopetuksen lähtökohtana on esioppilainen ja henkilökunnan turvallisuuden varmistaminen kaikissa tilanteissa. Esiopetuksessa laaditaan osana opiskeluhoitosuunnitelmaa sekä lukuvuosi- ja ryhmävarhaiskasvatussuunnitelman yhteydessä kiusaamisen ehkäisy suunnitelma lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma (sisällöt kirjataan ryhmävasuun/lukuvuosisuunnitelmaan).

2. Monialainen opiskeluhoollon yhteistyö

Esiopetuksen opiskeluhoollon järjestetään monialaisessa yhteistyössä opetustoimen sekä sosiaali- ja terveyspalveluiden ja hyvinvointialueen kanssa niin, että siitä muodostuu toimiva ja yhtenäinen kokonaisuus. Opiskeluhoollon toteutetaan yhdessä lapsen ja hänen huoltajansa kanssa ottaen huomioon lapsen ikä ja edellytykset. Tarvittaessa yhteistyötä tehdään myös muiden toimijoiden kanssa. Esiopetusyhteisön tai lasten hyvinvoinnissa havaittuihin huolenaiheisiin etsitään ratkaisuja yhdessä huoltajien kanssa. Lasten, huoltajien, kasvattajien ja opiskeluhoollon ammattilaisten sekä yhteistyötahojen osallisuus opiskeluhoollon toimintatapojen suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa on opiskeluhoollon keskeistä.

Esiopetuksessa opiskeluhoollon on kaikkien esiopetusyhteisössä työskentelevien ja opiskeluhoollon palveluista vastaavien ammattilaisten tehtävä. Opiskeluhoollon palveluja ovat koulupsykologin ja kuraattorin palvelut sekä terveydenhuollon palvelut. Hattulan kunnan esiopetuksessa on käytettävissä myös kiertävän varhaiserityisopettajien palvelut. Lisäksi opiskeluhoollon käytetään tarvittaessa erityisasiantuntijoita. Näiden asiantuntijoiden tehtävät liittyvät niin yksilöön, yhteisöön kuin yhteistyöhön. Palveluja tarjotaan siten, että ne ovat helposti saatavilla ja järjestyvät lain edellyttämässä määräajassa. Eri ammattiryhmiin kuuluvien ammattilaisten keskinäinen konsultaatio on tärkeä työmenetelmä opiskeluhoollon

- Varhaiskasvatuksen esihenkilö

Johtaa yhteisöllistä esiopetuksen opiskeluhoollon ja kutsuu yhteisöllisen opiskeluhoolloryhmän koolle vähintään kaksi kertaa vuodessa. Koordinoi ja arvioi opiskeluhoollon yhdessä opiskeluhoolloryhmän kanssa. Vastaa esiopetusryhmien sijoittelusta ja rakenteellisista asioista.

- Esiopettaja

Vastaa lapsiryhmän yhteisöllisestä opiskeluhoollon yhdessä muiden kasvattajien kanssa. Hän tekee, arvioi ja kehittää konkreettisia toimia opiskeluhoollon sisältöön liittyvien asioiden toteuttamiseksi. Toimii yhteistyössä lasten ja huoltajien kanssa sekä ottaa matalalla kynnyksellä asioita puheeksi ja

huoltajan suostumuksella kokoaa varhaiserityisopettajan kanssa yksilöllisen opiskeluhoitoryhmän koolle. Esiopettaja reagoi lapsen hyvinvointiin ja oppimiseen liittyviin asioihin varhaisessa vaiheessa ja hakee tarvitsevilta asiantuntijoilta apua tueksi.

- Kiertävä varhaiserityisopettaja

Varhaiserityisopettajan työnkuvaan kuuluvat lasten oppimiseen liittyvien asioiden konsultointi, tuentarpeiden arviointi, suunnittelu ja toteutus yhdessä esiopettajan kanssa. Kiertävä varhaiserityisopettaja osallistuu yhteisölliseen opiskeluhoitoryhmään.

- Koulupsykologi

Koulupsykologi tukee oppilaiden koulunkäyntiä, psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointia sekä lasten kokonaiskehitystä. Esiopetuksessa koulupsykologin työnkuvaan kuuluu konsultointi sekä oppimisvaikeuksien selvittäminen. Koulupsykologi osallistuu yhteisölliseen opiskeluhoitoryhmään.

- Koulukuraattori

Koulukuraattorin tehtävänä on huoltajien ja koulun kasvuyhteistyön tekeminen. Esiopetuksessa kuraattorin työnkuvaan kuuluu konsultointi sekä nivelvaihe-työskentelyyn osallistuminen. Koulukuraattori osallistuu yhteisölliseen opiskeluhoitoryhmään.

- Lastenneuvola

Lastenneuvola edistää alle kouluikäisten, sekä heiden perheidensä, hyvinvointia. Neuvolan terveydenhoitajan tehtäviin kuuluvat lasten määräaikaiset tarkastukset. Neuvolan terveydenhoitaja kutsutaan tarvittaessa lapsen yksilölliseen opiskeluhoitoryhmään mukaan.

Huoltaja on keskeisessä roolissa opiskeluhoollon asioissa. Huoltajan on oltava tietoinen lapseen ja esiopetukseen liittyvistä asioista. Huoltajille annetaan tieto käytettävissä olevasta opiskeluhoollosta ja heitä ohjataan hakemaan tarvitsemiaan opiskeluhoollon palveluja. Lapsen ja huoltajan osallisuus opiskeluhoollossa, suunnitelmallinen yhteistyö ja opiskeluhoollosta tiedottaminen, lisäävät opiskeluhoollon tuntemusta ja edesauttavat palveluihin hakeutumista.

Vastuullinen yhteistyö ja luottamukselliset suhteet lapsen huoltajien, henkilöstön ja lasta hoitavien tahojen kanssa kuuluvat esiopetuksen opiskeluhoollon periaatteisiin. Näistä periaatteista tiedotetaan esiopetuksen alkaessa esiopetusryhmien vanhempainilloissa. Lapsen huoltajat tulee kutsua aina mukaan yksilöllisen opiskeluhoollon tapaamisiin. Mikäli yhteistyö ei ole lapsen huoltajien kanssa mahdollista, toimitaan salassapitosäädösten edellyttämällä tavalla lapsen edun mukaisesti. Salassapitosäädökset sekä tietosuojaan liittyvät asiat tulee kerrata esiopetusvuoden alussa henkilöstön kanssa. Opiskeluhoollosta laaditaan opiskeluhoitokertomus (Liite 1).

Opiskeluhuollon tavoitteet, tehtävät ja toteuttamisen periaatteet muodostavat esiopetuksesta toisen asteen koulutukseen ulottuvan jatkumon. Eri koulutusasteiden vuorovaikutus on tärkeää pohdittaessa opiskeluhuollon toimintaa kokonaisuutena. Yhtenäiset käytännöt tukevat eri kehitysvaiheissa lapsen terveyttä, hyvinvointia ja oppimista. Opiskeluhuollon monialaisen yhteistyön rakenteita, muotoja ja toimintatapoja kehitetään esiopetusyhteisössä ja eri yhteistyötahojen kanssa. Kehittämistyö edellyttää opiskeluhuollon suunnitelmallista arviointia.

Opiskeluhooltoryhmät

Sosiaali- ja terveystalvelujen järjestämisvastuu siirtyi kunnilta hyvinvointialueille. Opiskeluhoolto on osa hyvinvointialueen palveluita. Opiskeluhoollon palvelut järjestetään edelleen lähipalveluna. Opetuksen järjestäjä asettaa opiskeluhooltoryhmän. Yksittäistä lasta koskevat asiat käsitellään tapauskohtaisesti koottavassa asiantuntijaryhmässä. Jokaisella ryhmällä on omat tehtävät ja niiden perusteella määräytyvä kokoonpano. Kaikki opiskeluhooltoryhmät ovat monialaisia, mikä tarkoittaa, että ryhmässä on opetushenkilöstön lisäksi muita monialaista opiskeluhoolltoa edustavia jäseniä sen mukaan, kun lapsen asia edellyttää.

a) Opiskeluhoollon kuntakohtainen ohjausryhmä

Hattulassa on kuntakohtainen esi- ja perusopetuksen opiskeluhooltoryhmä, jonka ensisijainen tavoite on seurata lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnissa tapahtuvia muutoksia. Lisäksi sen tehtävänä on suunnitella erityisesti ennalta ehkäiseviä toimenpiteitä.

b) Esiopetuksen opiskeluhooltoryhmä

Esiopetuksen opiskeluhooltoryhmän tehtävänä on vastata esiopetuksen opiskeluhoollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista. Ryhmää johtaa opetuksen järjestäjän nimeämä edustaja, joka Hattulan kunnassa on varhaiskasvatuksen esihenkilö. Esiopetuksen yhteisöllinen opiskeluhooltoryhmä kokoontuu kaksi kertaa toimintakauden aikana sekä tarvittaessa useammin. Hattulan esiopetuksen opiskeluhooltoryhmä toteutetaan kaikkien esiopetusyksiköiden kesken. Tällä taataan tasa-arvoinen toiminta kaikkiin yksiköihin. Hattulan esiopetus toteutetaan päiväkotien yhteydessä.

Hattulan esiopetuksen yhteisöllisen opiskeluhooltoryhmän keskeinen tehtävä on yhteisön hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistäminen sekä muun yhteisöllisen opiskeluhoollon toteuttaminen ja kehittäminen. Opiskeluhooltoryhmä voi tarvittaessa kuulla asiantuntijoita. Esiopetuksen opiskeluhoollotyöryhmän toimintaperiaatteet, tavoitteet ja tehtävät kirjataan esiopetusryhmien ryhmäkohtaisiin lukuvuosi- ja opetussuunnitelmiin sekä turvallisuussuunnitelmassa sekä kiusaamisen ehkäisyn suunnitelmassa. Esiopetuksen henkilöstön edustaja ilmoittaa esiopetuksessa tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta tai väkivallasta tilanteeseen osallistuneiden lasten huoltajille.

c) Asiantuntijaryhmä

Asiantuntijaryhmä kootaan yksittäisen lapsen tai lapsiryhmän tuen tarpeen selvittämiseksi ja opiskeluhoollon palvelujen järjestämiseksi. Ryhmän kokoaa se esiopetushenkilöstön edustaja tai opiskeluhoollon edustaja, jolle asia työtehtävien perusteella kuuluu. Koolle kutsuttavan ryhmän monialainen kokoonpano perustuu aina tapauskohtaiseen harkintaan sekä käsiteltävään asiaan. Ryhmä nimeää keskuudestaan vastuuhenkilön.

Asiantuntijoiden nimeäminen ryhmän jäseneksi ja muiden yhteistyötahojen tai lapsen läheisten osallistuminen ryhmän työskentelyyn edellyttää aina huoltajan suostumusta.

3. Yhteisöllinen opiskeluhoolto

Opiskeluhoolto on tärkeä osa esiopetuksen toimintakulttuuria. Yhteisöllisessä opiskeluhooltotyössä seurataan, arvioidaan ja kehitetään esiopetusyhteisön ja esiopetusryhmien lasten hyvinvointia. Lisäksi huolehditaan esiopetusympäristön terveellisyydestä, turvallisuudesta ja esteettömyydestä. Turvallisuuden edistämiseen kuuluvat myös esiopetuksen kuljetuksia, tapaturmien ehkäisyä ja tietoturvallisuutta koskevat toimintatavat. Yhteisöllisten toimintatapojen kehittämisessä tehdään yhteistyötä varhaiskasvatuksen, neuvolan sekä muiden lasten ja nuorten hyvinvointia edistävien viranomaisten ja toimijoiden kanssa. Esiopetuksen turvallinen arki muodostuu lapsille monista eri osa-alueista. Lasten hyvinvointia tukevat rakenteet ja toimintakulttuurit kuvataan mm:

- Hattulan esiopetus- ja varhaiskasvatussuunnitelmissa
- Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmassa
- Päiväkotien pelastus- ja turvallisuussuunnitelmissa
- Lääkehoitosuunnitelmassa

Lasten ja huoltajien osallisuus sekä kuulluksi tuleminen, ovat yhteisöllisessä opiskeluhoollossa tärkeitä sekä hyvinvointia vahvistavia. Opiskeluhoolto luo esiopetusyhteisössä edellytyksiä yhteenkuuluvuudelle, huolenpidolle ja avoimelle vuorovaikutukselle. Osallisuutta lisäävät toimintatavat edesauttavat myös ongelmien ennaltaehkäisyä, niiden varhaista tunnistamista ja tarvittavan tuen järjestämistä.

Lasten osallisuus ja kuulluksi tuleminen toteutuvat esiopetuksen arjessa ja päävastuu tästä on esiopetusyhteisön henkilökunnalla. Vanhempien osallisuutta ja kuulluksi tuleamista vahvistetaan kasvatuskumppanuuden mukaisesti päivittäisissä kohtaamisissa, lasten henkilökohtaisissa esiopetussuunnitelmakeskusteluissa sekä asiakastytyväisyyskyselyjen kautta.

Lapsella on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön, johon sisältyvät fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen turvallisuus. Esiopetusyhteisöt laativat tasa-arvo- ja yhdenvertaisuus- sekä kiusaamisen ehkäisyn suunnitelmat lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä osana ryhmävuorokautta. Esiopetuksen henkilöstön edustaja ilmoittaa esiopetuksessa tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta tai väkivallasta tilanteeseen osallistuneiden lasten huoltajille. Esiopetuksen ja varhaiskasvatuksen kasvattajilla on lakisääteinen ilmoitusvelvollisuus liittyen kaikkiin lapsen turvallisuutta heikentäviin asioihin liittyen.

4. Yksilökohtainen opiskeluhoolto

Yksilökohtaisella opiskeluhoollolla tarkoitetaan lapselle annettavia terveydenhuollon palveluja, opiskeluhoollon psykologi- ja kuraattoripalveluja sekä yksittäistä lasta koskevaa monialaista opiskeluhoolltoa. Hattulan kunnan varhaiskasvatuksessa on käytössä myös kiertävän varhaiserityisopettajien palvelut, jotka ovat opiskeluhoollon edustajia. Terveydenhuollossa toteutettavat laajat terveystarkastukset sekä muut määräaikaistarkastukset ovat osa yksilökohtaista opiskeluhoolltoa ja niistä tehtävät yhteenvedot tuottavat

tietoa myös yhteisöllisen opiskeluhuollon toteuttamiseen. Esiopetusikäiset lapset ovat neuvolan terveydenhuollon piirissä.

Yksilökohtaisessa opiskeluhuollossa palvelut ja tuki suunnitellaan yksittäisen lapsen tarpeisiin. Se voi pitää sisällään tuen suunnittelua ja toteutusta, oppimissuunnitelmien sekä kuntoutuksen laatimista. Lapsella on oikeus saada tarvitsemaansa tukea ennaltaehkäisevästi tai heti tuen tarpeen ilmetyttyä. Yksilökohtainen opiskeluhoito voi pitää sisällään myös keskustelua lapsen muuhun kehitykseen ja hyvinvointiin, kuin oppimiseen liittyvistä, asioista. Nämä asiat kirjataan lapsen henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevaan suunnitelma – lomakkeeseen.

Pääsääntöisesti esiopettaja ja kiertävä varhaiserityisopettaja suunnittelevat ryhmälle ja lapselle tarvittavat tuet ja palvelut yhteistyössä huoltajien ja tarvittaessa varhaiskasvatuksen pedagogisen esihenkilön kanssa. Lapsikohtaisesta tuesta ja varhennetusta oppivelvollisuudesta viranhaltijapäätöksen tekee sivistys- ja hyvinvointijohtaja.

Yksilökohtaisen opiskeluhuollon tavoitteena on seurata ja edistää lapsen kokonaisvaltaista kehitystä, hyvinvointia ja oppimista. Tärkeää on myös ennaltaehkäisevä ja varhaisen tuen turvaaminen ja ongelmien ennaltaehkäisy. Lasten yksilölliset edellytykset, voimavarat ja tarpeet otetaan huomioon sekä opiskeluhuollon tuen tarkentamisessa, että esiopetusyhteisön arjessa.

Yksilökohtainen opiskeluhoito perustuu aina huoltajan suostumukseen. Huoltajan osallisuutta tuetaan ja mielipiteitä kuullaan lapsen yksilökohtaisen opiskeluhuollon toteuttamisessa. Lapsen osallisuus, omat toivomukset ja mielipiteet otetaan huomioon häntä koskevissa toimenpiteissä ja ratkaisuissa hänen ikänsä, kehitystasonsa ja edellytystensä mukaisesti.

Asian käsittely yksittäisen lapsen tueksi koottavassa asiantuntijaryhmässä ja ryhmän kokoonpano perustuu huoltajan suostumukseen. Huoltajan yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella (liite 2: suostumus lapsen asioiden käsittelyyn asiantuntijaryhmässä). Asian käsittelyyn voi osallistua tarvittavia opiskeluhuollon yhteistyötahoja tai lapsen läheisiä. Ryhmän jäsenillä on lisäksi oikeus pyytää neuvoa lapsen asiassa tarpeellisiksi katsomiltaan asiantuntijoilta.

Yksittäistä lasta koskevan asian käsittelyssä asiantuntijaryhmässä laaditaan opiskeluhoitokertomus. Ryhmän vastuhenkilö kirjaa yksilökohtaisen opiskeluhuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi välttämättömät tiedot opiskeluhoitokertomukseen. Opiskeluhoitokertomukset säilytetään ja arkistoidaan esiopetuksen päätyttyä Hattulan kunnan arkistointiohjeen mukaisesti. Jos sivulliselle annetaan opiskeluhoitokertomukseen sisältyviä tietoja, asiakirjaan on lisäksi merkittävä mitä tietoja, kenelle sivullisille ja millä perusteilla tietoja on luovutettu.

Lapsen yksilökohtaisen opiskeluhuollon järjestämiseen ja toteuttamiseen osallistuvilla on salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä opiskeluhuollosta vastaavalle viranomaiselle sellaiset tiedot, jotka ovat välttämättömiä yksilökohtaisen opiskeluhuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi. Lisäksi heillä on oikeus saada ja luovuttaa toisilleen sekä lapsen opettajalle, rehtorille, varhaiskasvatuksen esihenkilölle ja opetuksen järjestäjälle lapsen opetuksen asianmukaisen järjestämisen edellyttämät välttämättömät tiedot.

Tiedon luovuttaja joutuu harkitsemaan esimerkiksi sitä, onko kysymys sellaisesta tiedosta, joka on välttämätön lapsen tai muiden lasten turvallisuuden varmistamiseksi. Tieto voi koskea muun muassa sellaista lapsen sairautta, joka tulee ottaa opetustilanteissa huomioon. Vaikka tiedon luovuttamiselle olisikin edellä todettu lain tarkoittama peruste, yhteistyön ja luottamuksen turvaamiseksi pyritään aina ensisijaisesti hankkimaan huoltajan suostumus salassa pidettävän tiedon luovuttamiseen.

Jos lapsi siirtyy toisen opetuksen järjestäjän opetukseen, aikaisemman opetuksen järjestäjän on pyydettävä lapsen huoltajan suostumus siihen, että uudelle opetuksen järjestäjälle voidaan siirtää opiskeluhuollon asiakasrekisteristä sellaiset tiedot, jotka ovat tarpeellisia opiskeluhuollon jatkuvuuden kannalta. Sen sijaan opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot toimitetaan salassapidon estämättä viipymättä toiselle esi- tai opetuksen järjestäjälle. Vastaavat tiedot voidaan antaa myös uuden opetuksen tai koulutuksen järjestäjän pyynnöstä.

5. Opiskeluhooltosuunnitelmat

Esiopetuksessa opetussuunnitelma tulee opiskeluhuollon osalta laatia yhteistyössä sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa. Valmistelutyössä tehtiin yhteistyötä huoltajien ja yhteistyökumppaneiden kanssa. Hattulan kunnassa opetussuunnitelman laadintaan osallistuivat varhaiskasvatuksen esihenkilöt sekä nimetty opetussuunnitelman työryhmä. Suunnitelman laadintaan osallistuvat myös tarvittaessa muut asiantuntijat. Paikallisella tasolla opiskeluhuollon suunnitelmien kokonaisuus muodostuu eri tason suunnitelmista, jotka yhdessä ohjaavat opiskeluhuollon suunnittelua ja toteutusta.

6. Paikallisesti päätettävät asiat ja esiopetuksen opiskeluhooltosuunnitelman laadinta

Opetussuunnitelmaan sisältyvä kuvaus opiskeluhuollosta

Hattulan kunnan esiopetussuunnitelmassa kuvataan opiskeluhuollon paikallisen toteuttamisen tavoitteet ja toimintatavat. Suunnitelman rakennetta sekä asiasisältöjä linjaamalla, turvataan riittävä suunnitelmien yhdenmukaisuus yksiköissä.

Yksikkökohtainen opiskeluhooltosuunnitelma

Esiopetuksen järjestäjä vastaa siitä, että opiskeluhuollon toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten laaditaan esiopetuksen opiskeluhooltosuunnitelma. Hattulan kunnassa esiopetuksen opiskeluhoolto toteutetaan samanlaisena kaikissa varhaiskasvatuksen esiopetusryhmissä.

Hattulan kunnassa esiopetuksen henkilöstö perehdytetään opiskeluhooltosuunnitelmaan erilaisissa pedagogisissa tapaamisfoorumeissa. Esihenkilöt ovat vastuussa henkilöstönsä riittävästä perehdytyksestä. Hattulan kunnan Peda.net-sivuilla on nähtävillä kunnan esiopetussuunnitelma, jonka huoltajat voivat halutessaan lukea. Esiopetussuunnitelma löytyy myös Hattulan varhaiskasvatuksen www-sivuilta. Lapsille esiopetussuunnitelman sisältö tulee tutuksi toiminnan ohessa. Suunnitelmasta tiedotetaan huoltajille vanhempainilloissa sekä yhteistyötahoille verkostotapaamisissa.

Opiskeluhuollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista

Hattulan kunnan esiopetuksen opiskeluhoitoa toteutetaan, kehitetään ja arvioidaan. Arvioinnilla tuetaan esiopetuksen käytettävissä olevien resurssien kohdentamista yhteisölliseen ja yksilökohtaiseen opiskeluhoitotyöhön sekä yhteistyöhön. Arvioinnilla huomioidaan opiskeluhoollon kehittämisessä ja toteuttamisessa vaadittava esiopetushenkilöstön ja opiskeluhoollon palveluiden asiantuntijoiden työpanos. Arvioinnissa hyödynnetään monipuolisesti lasten terveyttä, hyvinvointia sekä elinoloja koskevaa tietoa. Arvioinnissa huomioidaan lisäksi esimerkiksi oppimiseen ja esiopetukseen osallistumisen tukea tarvitsevien ja maahanmuuttotaustaisten lasten lukumäärät ja osuudet.

Hattulan kunnan esiopetuksessa olevien lasten terveydenhoitopalvelut, terveydenhoitajan ja lääkärin vastaanotot järjestää hyvinvointialue Oma Häme. Terveydenhoitajan tarkistukset hoidetaan neuvolakäynneillä, jotka ovat huoltajien vastuulla. Hammashoitajien kanssa on mahdollista tehdä yhteistyötä, esim. hammashoitaja voi tulla esittelemään suun terveydenhooltoon liittyviä asioita esiopetusryhmiin. Lapsella ja perheellä on oikeus saada Oma Hämeen järjestämiä koulupsykologin tai koulukuraattorin palveluita lakisääteisen ajan sisällä. Lapsilla on oikeus saada riittävä tuki ja ohjaus esiopettajan, varhaiserityisopettajan, kuraattorin tai koulupsykologin arvion perusteella sekä lapsi ja perhe tulee tarvittaessa ohjata muiden tarvitsemiensa palveluiden piiriin.

Kodin ja esiopetuksen välinen yhteistyö on moninaista ja siihen panostetaan. Huoltajien ja opiskeluhoollon palveluiden lisäksi yhteistyötä voidaan tehdä muiden eri tahojen kanssa. Perheneuvola, sosiaalitoimi, perhetyö, terapeutit ja erikoissairaanhoido voivat olla osa yksilöllistä opiskeluhoitoa. Esiopetuksen kasvattajat ovat velvollisia ilmoittamaan lapsen hyvinvointia vaarantavista asioista lastensuojeluun. Lastensuojeluun voidaan tehdä joko pyyntö lastensuojelutarpeen kartoittamisesta tai suoraan lastensuojeluilmoitus. Jos on epäily lapseen kohdistuneesta väkivallasta, tehdään myös rikosilmoitus. Kriisitilanteessa toimitaan kriisisuunnitelman mukaisesti. Lukuvuosi- ja ryhmävarhaiskasvatussuunnitelmaan tehdään vuosittain yksikkökohtaisen suunnitelma tavoitteiden saavuttamiseksi sekä ryhmäkohtainen kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelma.

Arvioitaessa opiskeluhoollon kokonaistarvetta Hattulan varhaiskasvatuksen esihenkilöllä, kiertävillä varhaiserityisopettajilla sekä esiopettajilla on kattava näkemys varhaiskasvatuksen tilanteesta opiskeluhoollon osalta. Kiertävä varhaiserityisopettaja tukee esiopettajia ja lapsen huoltajia lapsen tuen järjestämisessä sekä vastaa tukea tarvitsevien lasten nivelvaiheen monialaisesta yhteistyöstä. Esiopetuksessa opiskeluhoollon lapsimäärä ja opiskeluhoollon palveluiden kokonaistarve vaihtelevat vuosittain. Koulupsykologi ja kuraattori ovat koko Hattulan esiopetuksen henkilöstön, esioppilaiden sekä huoltajien käytettävissä tarpeen mukaan. Opiskeluhoollolliset palvelut ovat riittävät, kun lasten tarpeisiin pystytään vastaamaan opiskeluhoollon mukaisesti. Esiopettajat vastaavat omien ryhmien kiusaamisen- ja syrjinnän sekä tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmien sisältöjen kirjaamisesta ja toteuttamisesta. Hattulan esiopetuksessa huomioidaan oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuentarpeet oppisen edellytyksiä tukevilla opetusjärjestelyillä sekä ryhmä- ja lapsikohtaisilla tukimuodoilla.

Hattulan esiopetuksessa esiopetuksen kasvattajien opiskeluhoollollinen osaaminen on hyvällä tasolla. Esiopetuksessa arvioidaan ja kehitetään toimintakulttuuria tukemaan ja ennaltaehkäisemään arjen haasteita. Monialainen yhteistyö on keskeisessä osassa.

Hattulan kunnan esiopetuksessa on käytettävissä seuraavia opiskeluhoitopalveluja: kiertävät varhaiserityisopettajat, koulupsykologi sekä kuraattoripalvelut. Näiden lisäksi yhteistyötä tehdään mm. hyvinvointialueen perheneuvola- ja neuvolapalveluiden sekä lastensuojelun kanssa.

1. Yhteisöllinen opiskeluhoito ja sen toimintatavat

Hattulan kunnan esiopetuksen opiskeluhoitosuunnitelmassa kuvataan yhteisöllisen opiskeluhoiton kokonaisuus, josta ilmenee yhteisöllisen opiskeluhoiton järjestäminen ja sen toimintatavat esiopetusyhteisön ja ympäristön terveellisuuden, turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistämiseksi. Koko kunnan tasolla yhteisöllisestä opiskeluhoitoa toteuttaa kuntatason opiskeluhoitoryhmä. Hattulan kunnassa tehdään yhteistyötä moniammatillisesti ja poikkihallinnollisesti yhteisöllisen opiskeluhoiton kehittämiseksi.

- Yhteisöllinen opiskeluhoitoryhmän kokoonpano ja toimintatavat:

Hattulan kunnan yhteisöllinen opiskeluhoitoryhmä toteutetaan kaikkien yksiköiden yhteisenä toimintana. Hattulan esiopetus toteutetaan päiväkodeissa ja päiväkodissa saattaa toimia vain yksi esiopetusryhmä. Tasapuolisuuden ja yhtenäisen toiminnan takaamiseksi yhteisöllinen opiskeluhoitoryhmä toteutetaan kaikkien esiopetusryhmien kesken. Opiskeluhoitoryhmä koostuu pedagogisesta esihenkilöstä, varhaiserityisopettajista, esiopettajista, koulupsykologista sekä kuraattorista. Tarvittaessa paikalle voidaan kutsua muita asiantuntijoita. Yhteisöllisen opiskeluhoitoryhmän koollekutsujana toimii varhaiskasvatuksen esihenkilö.

- Opiskeluhoiton yhteistyö varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen kanssa:

Opiskeluhoiton yhteistyö muun varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen kanssa sekä erityisesti esiopetuksen siirtymävaiheissa kuuluvat myös opiskeluhoitosuunnitelmaan. Yhteistyö toteutuu nivelvaiheprosessin mukaisesti. Nivel-vaiheen toimivuutta arvioidaan ja kehitetään tarpeen vaatiessa. Esiopetukseen siirryttäessä on lasten tiedonsiirtopalaveri tiedonsiirtolupien kanssa. Esiopetuksesta kouluun siirtyessä tiedonsiirto tapahtuu huoltajan suostumuksella joko yksilöllisissä tiedonsiirroissa tai esiopettajan ja koulun edustajan välisessä tiedonsiirrossa. Esi- ja perusopetuksessa on yhteinen kuntatason opiskeluhoitoryhmä.

- Tapaturmien ehkäiseminen sekä ensiavun järjestäminen ja hoitoonohjaus:

Esiopetuksessa sattuneena tapaturmana pidetään tilannetta, joka tapahtuu esiopetuksen aikana tai muussa esiopetuksen järjestämässä tilaisuudessa. Tapaturma on silloin äkillinen ruumiinvamman aiheuttama odottamaton tapahtuma, joka sattuu vakuutetun tahtomatta. Myös retkillä lapselle sattuneiden tapaturmien hoitokulut korvataan, mikäli toiminta on esiopetussuunnitelman mukaista toimintaa. Tapaturman sattuessa annetaan aina mahdollisuuksien mukaan ensiapu päiväkodissa ja lapsi ohjataan tarvittaessa jatkohoitoon. Huoltajiin otetaan välittömästi yhteyttä ja he huolehtivat lapsen mahdollisista lääkärikäynneistä. Lapsen tapaturmasta täytetään tapaturmailmoitus. Esiopetuksen yksikkökohtaisissa turvallisuussuunnitelmissa on tarkemmin kirjattu turvallisuuteen liittyvien asioiden toimintaohjeet. Kriisitilanteessa toimitaan kriisisuunnitelman mukaisesti.

- Poissaolot

Esiopetus on velvoittavaa. Esiopetuksessa seurataan poissaoloja hyödyntäen lapsen läsnäolotietoja. Esiopetuksessa esihenkilö, yhdessä esiopettajan kanssa, ottaa asian esille huoltajien kanssa, jos poissaoloja esiintyy. Mahdollisiin poissaoloihin reagoidaan matalalla kynnyksellä poissaolon syistä riippumatta. Poissaoloista keskustellaan huoltajan kanssa ja sovitaan mahdollisista tukitoimista/jatkotoimista. Keskeistä on hyvä yhteistyö huoltajien kanssa.

- Esiopetuskuljetukset

Esiopetuksen kuljetuksista päätetään perusopetuslain (32 §) sekä kunnan hyväksymien periaatteiden mukaisesti. Kuljetuspäätökset tehdään enintään lukuvuodeksi kerrallaan. Kuljetus järjestetään yhteistyössä sivistystoimen koulukuljetusten kanssa.

- Suunnitelma lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä

Hattulan esiopetusyksiköissä opetuksen lähtökohtana on lasten turvallisuuden takaaminen kaikissa tilanteissa. Henkilöstö havainnoi tarkasti ja sensitiivisesti esiopetusryhmäänsä ja huolehtii siitä, että jokainen lapsi pääsee ryhmän toimintaan osalliseksi sekä mukaan leikkiin. Kiusaamisen ennaltaehkäisy on jokaisen ammattilaisen tehtävä. Ristiriitatilanteiden oikeanlainen selvittely, aikuisen johdonmukainen puuttuminen, vastuunkanto tilanteissa sekä arkiset valinnat ja toimenpiteet ovat arjen pedagogiikkaa, minkä tavoitteena on se, että kiusaamista ei syntyisi. Aikuisen rooli on merkittävä, sillä lasten vuorovaikutustaidot eivät kehity ilman aikuisen ohjausta. Esiopetusryhmissä laaditaan kiusaamiseen puuttumisen ja ehkäisyn sekä tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmat.

- Toiminta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa

Hattulan päiväkodeissa on laadittu yksikkökohtaiset turvallisuussuunnitelmat. Esiopetuksen opetussuunnitelman päivityksen yhteyteen liitetään varhaiskasvatuksen kriisisuunnitelma. Kriisisuunnitelmaan kirjataan konkreettiset toimenpiteet, miten toimitaan kiusaamis- ja väkivaltatilanteissa sekä onnettomuuksissa ja kuolemantapauksissa.

2. Yksilökohtaisen opiskeluhoollon järjestäminen

Yksilökohtaisella opiskeluhoollolla tarkoitetaan esiopetusikäisille tarkoitettuja neuvolapalveluita, opiskeluhoollon kuraattori- ja psykologipalveluita sekä yksittäistä lasta koskevaa monialaista yksilökohtaista opiskeluhoolltoa, jota toteutetaan monialaisessa asiantuntijaryhmässä. Yksilökohtainen opiskeluhoollto seuraa, arvioi ja edistää lapsen hyvinvointia, oppimista sekä kokonaisvaltaista terveyttä, kasvua ja kehitystä sekä ehkäistään ongelmia ja tarjotaan varhaista tukea. Yksilökohtaisessa opiskeluhoolltoissa palvelut ja tuki suunnitellaan yksittäisen lapsen tarpeisiin. Yksilöllinen opiskeluhoolltokeskustelu voi pitää sisällään myös tuen suunnittelua ja toteutusta, oppimissuunnitelmien ja kuntoutuksen laatimista. Yksilökohtainen opiskeluhoollto pitää sisällään keskustelua lapsen muuhun kehitykseen ja hyvinvointiin kuin oppimiseen liittyen. Yksilökohtainen opiskeluhoollto voi täydentää lapsen saamaa ryhmä- tai lapsikohtaista tukea. Lapsen yksilölliseen opiskeluhoolltokertomukseen kirjataan lapsikohtaiset käytännöt opiskeluhoollto palveluiden osalta. Pedagogisten tukien osalta tuen tarpeet ja tukimuodot kirjataan lapsikohtaisen tuen asiakirjoihin.

Kuvaus ryhmä- ja lapsikohtaisesta tuesta löytyy Hattulan esiopetussuunnitelmasta. Esiopettaja ja varhaiserityisopettaja vastaavat lapsen ohjaamisesta opiskeluhoitopalveluiden pariin sekä on koollekutsuja ja opiskeluhoitokertomuksen laatija.

Yksilökohtainen opiskeluhoito perustuu huoltajan suostumukseen. Lapsen osallisuus ja toivomukset otetaan huomioon toimenpiteissä ja ratkaisuissa hänen ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti. Yksittäisen lapsen tuen tarpeen selvittämiseksi ja opiskeluhoiton palveluiden järjestämiseksi kootaan asiantuntijaryhmä. Asiantuntijaryhmän kokoamiseksi pyydetään aina lapsen huoltajilta kirjallinen suostumus. Lomakkeessa määritellään, kenelle annetaan lupa osallistua asianomaisen asian käsittelyyn. Asiantuntijaryhmä valitsee keskuudestaan vastuuhenkilön, joka kirjaa yksilökohtaisen opiskeluhoiton järjestämiseksi ja toteuttamiseksi välttämättömät tiedot opiskeluhoitokertomukseen.

Yksilöllistä opiskeluhoitoa lapsi saattaa tarvita myös erityisissä tilanteissa, kuten pidempiaikaisten sairauksien yhteydessä tai vaikeassa elämäntilanteessa. Lähtökohtaisesti lapsen lääkehoito on huoltajien vastuulla ja lapsen lääkitykset pyritään järjestämään niin, että ne tapahtuvat kotona ennen ja jälkeen esiopetuspäivän. Kun se ei ole mahdollista, hoito ja lääkitys hoidetaan esiopetuspäivän aikana. Lapsen vaatiman sairaudellinen hoito ja lääkitys toteutetaan Hattulan varhaiskasvatuksen lääkehoitosuunnitelman mukaisesti. Lapselle tehdään aina myös yksilöllinen lääkehoitosuunnitelma. Lapsen erityisruokavalioista huoltajat ilmoittavat erillisellä lomakkeella tai terveydenhuollon lausunnolla tiedon keittiölle. Esiopetuksen kasvattajia informoidaan ja perehdytetään lasten sairauksista, erityisruokavalioista, allergioista tai lääkityksistä.

Opiskeluhoitokertomus

Opiskeluhoitokertomus laaditaan jatkuvaan muotoon aikajärjestyksessä eteneväksi käyttäen opiskeluhoitokertomuksen lisälehteä (Liite 3) ja siihen kirjataan yksittäisen lapsen:

- 1) nimi, henkilötunnus, kotikunta ja yhteystiedot sekä lapsen huoltajan tai muun laillisen edustajan nimi ja yhteystiedot;
- 2) asian aihe ja vireille panija;
- 3) lapsen tilanteen selvittämisen aikana toteutetut toimenpiteet;
- 4) tiedot asian käsittelystä opiskeluhoitoryhmän kokouksessa, kokoukseen osallistuneet henkilöt ja heidän asemansa, kokouksessa tehdyt päätökset, päätösten toteuttamissuunnitelma sekä toteuttamisesta ja seurannasta vastaavat tahot;
- 5) toteutetut toimenpiteet;
- 6) kirjausten päivämäärä sekä kirjausten tekijä ja hänen ammatti- tai virka-asemansa.

Opiskeluhoitokertomukset arkistoidaan.

Salassapito

Opiskeluhoitotyössä noudatetaan tietojen luovuttamista ja salassapitoa koskevia säädöksiä. Henkilötietojen käsittelyssä lähtökohtana on aina luottamuksellisuus ja yhteistyö huoltajien kanssa.

Kun opiskeluhuollossa käsitellään yksittäisen lapsen asioita, käsittelyyn osallistuvat ainoastaan ne henkilöt, joille kuuluu kyseisen lapsen opetus ja opiskeluhuolto. Varhaiskasvatuksessa kyseiset henkilöt ovat varhaiskasvatuksen esihenkilö, esiopetuksen opettaja ja kiertävä varhaiskasvatuksen erityisopettaja. Ratkaisu asian käsittelyyn osallistuvista tehdään aina kunkin käsiteltävän aiheen perusteella erikseen. Lapsen huoltajan tai muun laillisen edustajan kirjallisella suostumuksella tai niin kuin laissa erikseen säädetään, lapsen asian käsittelyyn voivat osallistua myös muut tarvittavat henkilöt.

Yksittäistä lasta koskevaa asiaa käsiteltäessä opiskeluhuoltotyössä tulee kirjata asian vireille panija, aihe, päätetyt toimenpiteet ja niiden perustelut, asian käsittelyyn osallistuneet sekä, mitä tietoja ja kenelle lapsesta on annettu.

Salassa pidettäviä asioita ovat:

- tiedot lasten ja heidän perheenjäsenten henkilökohtaiset olot esim. elintavat, vapaa-ajan harrastukset, perhe-elämä, poliittinen vakaumus, uskonnollinen vakaumus, mielipiteet, järjestötoiminta
- tiedot taloudellisesta asemasta, terveydestä ja vammaisuudesta
- tiedot tehostetun ja erityisen tuen antamisesta
- opiskeluhuollon asiakirjat ja niihin sisältyvät tiedot, mm. psykologiset testit

Opiskeluhuoltotyöhön osallistuvalla on oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen oppilaan opetuksen asianmukaisen järjestämisen edellyttämät välttämättömät tiedot. Yhteistyön ja luottamuksen turvaamiseksi pyritään aina ensisijaisesti hankkimaan oppilaan tai huoltajan suostumus salassa pidettävän tiedon luovutukseen.

Jos lapsi siirtyy esiopetuspaikasta toiseen, on aikaisemman opetuksen järjestäjän viipymättä toimitettava lapsen opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot uudelle esiopetuksen järjestäjälle. Aikaisemman opetuksen järjestäjän on pyydettävä lapsen huoltajan suostumus siihen, että uudelle opetuksen järjestäjälle voidaan siirtää salassa pidettäviä tietoja, mitkä ovat tarpeellisia opiskeluhuollon jatkuvuuden kannalta.

3. Opiskeluhuollon yhteistyön järjestäminen lapsen huoltajien kanssa

Opetus- ja kasvatustyö järjestetään yhteistyössä kodin kanssa. Tärkeintä on lapsen ja perheen arvostava kohtaaminen, osallisuuden edistäminen sekä yksilöllisten tarpeiden ja tilanteiden huomioiminen. Kodin ja esiopetuksen yhteistyö on lapsen esiopetuksen tärkein tukimuoto. Huoltajalla on ensisijainen vastuu lapsensa kasvatuksesta. Esiopetuksen kasvattajat tukevat kotien kasvatustehtävää ja vastaavat lapsen kasvatuksesta esiopetusyhteisön jäsenenä. Kodin ja esiopetuksen välistä yhteistyötä toteutetaan yhteisö- ja yksilötasolla. Tavoitteena on edistää lapsen oppimisen edellytyksiä, turvallisuutta ja esiopetusyhteisön hyvinvointia.

4. Opiskeluhuoltosuunnitelman toteuttaminen ja seuraaminen

Opetussuunnitelmaan kirjattujen toimintojen päivittäminen on jatkuva prosessi ja se on koko esiopetushenkilöstön yhteinen tehtävä. Opetussuunnitelmaan kirjattujen toimintojen seuranta ja arviointia tulee tehdä jatkuvasti ja kirjata mahdolliset huomiot vuosittain ylös. Yksikkökohtaiset suunnitelmat ja toimintaohjeet (esim. kasvu- ja oppimisympäristön terveyden, turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistäminen) arvioidaan esiopetuksessa vähintään kerran vuodessa.

Opiskeluhoitosuunnitelman toteuttaminen ja seuraaminen ovat osa Hattulan kunnan omavalvontaa koskevaa tehtävää. Hattulan kunta opetuksen järjestäjänä vastaa yhteistyössä varhaiskasvatuksen, opetustoimen ja hyvinvointialueen opiskeluhoitopalveluista vastuussa olevien viranomaisten kanssa opiskeluhoillon kokonaisuuden omavalvonnan toteutumisesta.

Opiskeluhoillon vuosikello

Syyslukukausi:

- Uusien lasten vastaanottaminen esiopetukseen ja työskentelyn aloittaminen. Esiopetusryhmän toimintatapojen luominen ja ryhmäytyminen. Ryhmän sääntöjen luominen yhdessä lasten kanssa.
- Lukuvuosi- ja ryhmävarhaiskasvatussuunnitelma
- Ryhmäkohtaisen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma työvälineenä
- Lapsen esiopetus- ja varhaiskasvatussuunnitelma keskustelut
- Lapsikohtaisten tuen lasten nivelvaihtö alkaa
- Vanhempainilta
- Yhteisöllisen opiskeluhoitoryhmän tapaaminen
- Moniammatillinen yhteistyö

Kevätlukukausi:

- Nivelvaihe- ja tiedonsiirto työskentely
- Yhteisöllisen opiskeluhoitoryhmän tapaaminen
- Esiopetuksen toimintakulttuurin ja ryhmäkohtaisten tukimuotojen kehittäminen ja arviointi
- Huoltajien kanssa lapsen tavoitteiden toteutumisen arviointikeskustelut
- Esiopetuksen tutustumispäivä

Koko lukukauden aikana:

- Säännöllinen yhteydenpito huoltajiin
- Yhteiset tapahtumat varhaiskasvatuksen ja mahdollisten muiden yhteistyötahojen kanssa
- Varhaiserityisopettajan kanssa tehtävä yhteistyö
- Asiantuntijoiden konsultointi ja tapaamiset
- Kokonaikainen arviointi ja kehittämistyö

OPISKELUHUOLTOKERTOMUS (OPH)

Opiskeluhoitokertomukseen kirjataan yksilökohtaisen opiskeluhoillon järjestämisen ja toteuttamisen kannalta tarpeelliset tiedot. Kertomus laaditaan aikajärjestyksen mukaiseen muotoon.

Kirjaustiedot ____/____20____

Kirjauksen tekijä, ammatti- tai virka-asema

Lapsen tiedot

Nimi	Henkilötunnus
Kotiosoite	Postinumero ja toimipaikka
Puhelin	Kotikunta
Päiväkoti/esiopetusryhmä	

Huoltaja / huoltajien tai muun laillisen edustajan tiedot

Nimi	Puhelin
Kotiosoite	Postinumero ja toimipaikka
Nimi	Puhelin
Kotiosoite	postinumero ja toimipaikka

Opiskeluhoitokertomus

Kokoukseen osallistuneet henkilöt ja heidän asemansa
Asian vireille panija
Asian aihe
Lapsen tilanteen selvittämisen aikana toteutetut toimenpiteet (arviot, tutkimukset ja selvitykset)
Toteutetut toimenpiteet (yhteistyö eri toimijoiden kanssa) sekä aiemmat ja nykyiset tukitoimet

Tiedot asian käsittelystä lapsikohtaisen ryhmän kokouksessa, tehdyt päätökset ja niiden toteuttamissuunnitelma
Toteuttamisesta ja seurannasta vastaavat tahot
Tietojen luovutus Jos sivulliselle annetaan opiskeluhoitokertomukseen sisältyviä tietoja, asiakirjaan merkitään mitä tietoja, kenelle ja millä perusteella tietoja on luovutettu. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 20§).

Opiskeluhoitokertomus säilytetään arkistointiohjeiden mukaisesti.

SUOSTUMUS ASiantuntijoiden KUTSUMISEEN LAPSEN PALAVERIIN (OPH)

Lapsen nimi: _____

Esiopetusryhmä: _____

Palaverin ajankohta: ____/____ 20__

Käsiteltävä

asia:

_____
_____
_____

Tällä kirjallisella suostumuksella annan seuraaville henkilöille luvan olla läsnä asian käsittelyssä:

(Huoltaja laittaa rastin, jos henkilön kutsuminen sopii.)

Esiopettaja _____

Kveo _____

Neuvola-/Kouluterveydenhoitaja _____

Puheterapeutti _____

Toimintaterapeutti _____

Psykologi _____

Esiopetuksen ja varhaiskasvatuksen esihenkilö _____

Koulukuraattori _____

Perusopetuksen edustaja _____

Muu, kuka? _____

_____

_____

Päiväys ____/____ 20__

Huoltajien allekirjoitukset ja nimenselvennykset

_____

_____

OPISKELUHUOLTOKERTOMUS

Lisälehti nro _____

Opiskeluhoitokertomukseen kirjataan yksilökohtaisen opiskeluhoitojärjestämisen ja toteuttamisen kannalta tarpeelliset tiedot. Kertomus laaditaan aikajärjestyksen mukaiseen muotoon.

Kirjaustiedot ____/____20____

Kirjauksen tekijä, ammatti- tai virka-asema

Opiskeluhoitokertomus

Kokoukseen osallistuneet henkilöt ja heidän asemansa
Asian vireille panija
Asian aihe
Lapsen tilanteen selvittämisen aikana toteutetut toimenpiteet (arviot, tutkimukset ja selvitykset)

Toteutetut toimenpiteet (yhteistyö eri toimijoiden kanssa) sekä aiemmat ja nykyiset tukitoimet

Tiedot asian käsittelystä lapsikohtaisen ryhmän kokouksessa, tehdyt päätökset ja niiden toteuttamissuunnitelma

Toteuttamisesta ja seurannasta vastaavat tahot